

The Project Gutenberg eBook of Metsä-kukkia: Runoa ja Proosaa, by Antti Mäkinen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Metsä-kukkia: Runoa ja Proosaa

Author: Antti Mäkinen

Release Date: December 20, 2010 [EBook #34707]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK METSÄ-KUKKIA: RUNOA JA PROOSAA ***

Produced by Tapio Riikonen

METSÄ-KUKKIA

Runon ja Proosan

Kirj.

LIETO [Antti Mäkinen]

Tampereella, Emil Hagelberg'in ja kumpp. kirjapainossa, 1884.

SISÄLLYS:

I. Runoa:

Elias Horebilla. Runoelma V:ssä osassa
Häälauluja
Jumalista

II. Proosaa:

Joulu-yö
Joulunenkeli
Uuden-vuoden Ukko
Metsä-ruusu
Puolukka

Hirundo Heraldika
Sinivuokko
Kielonen
Kuusen alla, iltama hiiren pesässä
Tulipalo

I.

RUNOA.

ELIAS HOREBILLA.

Runoelma V:ssä osassa.

I.

(Kallioluola, jonka aukeama on Horebin huipulle päin: etäältä häämöttää siintävä harjanne, jonka hartioilla pilvien usvainen verho ja lakeella valkea lumivilla väikkyy.)

Elias (istuu luolan perällä, katsellen ulospäin Horebia kohden).

Kuolla paremp' oisi elämää,
Mi murhaa hirveämmin raatelee,
Ja haudaks' sopivainen seutu tää,
Joss' elo luonnon iki-vaikenee:
Niin, tuossa luolan kivipermannolla
Sais luuni valjeta, ja ainiaan
Minulta rauhass' Israeli olla
Ja papit palvella sais — Baaliaan.

Niin, Baalia tää tuhma kansa,
Astarothin luonnon-palvelusta
Suosii; — ihmislapsi rinnassansa
Tuntee tulen, mik' ei sammutusta
Maasta saada voi — ei tähtitaivas
Tuhansin mi tuikkivaisin silmin
Kuulakasna päämme päällä kiiluu,
Lähehtää voi tiedon kirkkautta,
Mikä povess' asuvaisen hengen
Rauhoittaisi: aina sydän kaipaa,
Aina tyydytyst' on vailla sielu.
Niin on henki hengest' iki-luojan,
Elämästä eine ihmiseen
Jäänyt; siksi aina Jumaluutta
Palveliansa ihmissydän tahtoo.

Mutta, koska ainoa ja suuri
Jumala ja luonnon luova Herra,
Itse ilmestyypi, ilmoittaapi,
Mit' ei milloinkaan vois ihmisnero
Keksimällä keksiä, kun Luoja,
Kaiken alku, Oleva ja Ollut,

Ijankaikkinen ja loppumaton
Käsittämätön ja kaikkivoipa
Ilmestyksen kautta ilmi tuopi
Pyhän tahtonsa ja ihmiseltä
Kuuliaista palvelusta vaatii,
Silloin ihminen ei kuulla tahdo;
Silloin Jumaluutta ainoata,
Joka laskenut on perustuksen
Luonnon rakennuksen, rajapiirit
Vetänyt — ja itse ihmishengen
Sytettänyt omast' elostansa,
Häntä silloin uskoa ei tahdo
Halpa ihminen — vaan kallioille
Nousee, vihantain puitten alle
Astuu, uhriansa suitsutellen
Luonnonvoimille, ja kuvan luopi,
Jonka loiste, taitavasti tehty,
Omaa tekijäänsä ivaileepi.

Kumma tämä ihmisen on oikku:
Eikä viisahaksi tämä kansa
Konsa — eikä paremmaksi muutu.
Sillä niin jo sama niskoittelu,
Sama vastahakoisuus ja kiero
Kankeus ja kuuliaisien hengen
Puute oli heillä, koska nöyrä
Moses Herranpalvelija johti
Heitä orjuudesta Egyptistä.

Kas, nyt tuolla näen Herran vuoren
Horebin, sen tuimat lumihuiput,
Joilla pilvessä ja tulenliekin
Patsahassa Herra puhutteli
Häntä, pimeyskin tulta iski,
Pimeäksi sydän-päivä muuttui,
Koska Herran kunniaista taivas
Täytettiin ja järähteli vuori,
Järähteli, huokaeli tanner,
Salamoitsi paksu, synkkä ilma,
Pimeys niin synkkä, josta loiste
Polttavainen, kirkkaus ja liekki
Leimahdellen, pilvenhulpioita
Punahohteudessa, kulta vyöllä,
Mustan, ammottavan, äärettömän
Kuulun syvänteestä välähdellen,
Huuhtoeli; vuori, vavahdellen
Perustuksiansa myöten, halkes,
Kallio, kuin lasipallot, lensi
Kappaleiksi; mutta ääni Herran
Jylisten ja pauhaten, kuin koski.
Taikka pitkäisenä jyrähdellen
Pyhät laki-sanat, liiton-sanat
Lausui, lausui kaiken kansan kuullen,
Kansan, joka seisoi vuoren alla,
Vapisten ja hiljaa rukoellen:
Sillä Herran kiivauden ääni,
Tulen liekki pimeyden yöstä,
Sekä vuoren värinä ja suuri
Soiton pauhu kansan peljästytti.

Silloin tunsit Jumalasi, kansa!
Silloin majesteetin kaikkivoivan
Eteen maahan lankesit ja nöyrä
Herran-palvelija Moses yksin
Astui vuoren vapajavan päälle

Astui pilven mustaan iki-yöhön:
Siinä yössä valkeus on Herran,
Siinä kätkee kuolevaisen silmän
Nähtävistä kuolematon Luoja
Suuruutensa, jonka kirkkautta
Elävin ei silmin nähdä voisi.
— Voi! Kun muistan työsi suuret, Herra!
Joita tämä kansa, orjuudesta
Kulkiessa koki, koska aallot
Kuohuwaitset nieli ratsujoukot
Faraonin, mutta sinun kansas
Kastumatta kulki aallon halki,
Koska torven pimeydess' itse
Tulipatsahana liehuvaisna
Kirkkautes johtajaksi annoit,
Taikka päivin, pilvivaunuiss' ollen.
Mustan peittehesi oppahaksi
Kautta korven hiekkameren kuivan,
Joss' ei tietä ollut, tieksi tehden
Jäljettömän erämaankin aavat;
Pieni, niinkuin hiekkajyvä maassa,
Jossa hiekka, tuhatmiljoonissa
Lukematon, määräämätön, aina
Karttuu, meren tuoden varojansa
Näkymättömiä helmass' aallon.
Niin on pieni ihmislapsi myöskin
Sinun kaikkivaltaas verrattuna,
Joka sanoi: ja se tapahtuupi,
Käsket vainen: niin se on jo tehty.

Kuitenkin tää kansa, jossa kaiken
Ihmissuvun taidan tutkistella,
Nähdä oman povenikin taidan,
Tämä kansa on, kuin hullun koiran
Purema, mi raivoisasti syöksyy
Avosilmin turmioonsa, nauraa,
Itkee, huutaa, hyppelee ja soittaa
Ilolaulujansa, repiessä tuskan
Tuiman sydänmunasia: kaikki
Maa ja taivas vainen pyörii, kiertää
Silmiss' onnettoman, kun hän viimein
Raivopäisnä kosken kuohuvaisen
Vaahtovaippaan peittää tuskiensa
Raateleman rinnan, taikka meren
Möyryväisen ärjy-aaltoon hautaa
Haavat, joit' ei paranna, ei poista
Taito haavurin, tai rohtoniekan.
— Sillä aina yhtä kovakorva,
Aina yhtä typerä ja hurja
Ollut on ja on tää kansa nurja.

Vaikka Moses sille taivaan leipää
Herralt' antoi, taikka paahteheassa
Virvokkeeksi vettä kalliosta,
Taikka Josua kun julmat voitti
Pakanat ja miekan terä särpi
Verta Midianin, Amalekin,
Koska Gideon ja Jefta uljas
Päästi heidät orjan ikehestä,
Taikka Samuel kun Saulin heille
Kuninkaaksi voiteli, ja David
Goliatin surmas, veri vuosi
Vihollisten — kaikki nämät nähden
Kansa, kuni konsa umpisilmä,
Herran käskyt unhoittaapi: surma

Musta surma jo on niellyt kaikki
Profeetat — ma yksin heiltä pääsin.
Oi, ma kuolla tahdon; kansan hurjan,
Kun ei kuule *varoitusta* Herran
Tuomiota kuulla *täytyy* kerran.

II.

Elias (Samassa asennossa).

Katsellessain tuossa Herran vuorta,
Jonka kiirehellä lumivilla,
Tuhkaharmaa hartioilla pilvi
Läikkyy, — muistan vuorta Juutaan maassa,
Muistan Hermonia. — Kuinka armas
Sit' on nähdä, koska aamun kultaa
Aurinkoinen kylvää harjanteille,
Joille härmätimanttien loiste
Luopi kukkaa vitivalkeaista,
Taikka yöhyt antaa jäiset ruusut,
Joit' ei konsa päivän säde lämmin
Sulaa, taikka lounas-tuuli liehdo;
Kuinka kirkas valkeainen otsa
Kohoaapi sinitaivahalle,
Eikä pilvihuntuun konsa peity,
Niinkuin alempana vuoriryhmät,
Joita synkkä, paksu pilvi verhoo.
Sitä muistan; vielä muuta muistan:
Muistan laakson jylhän, mutta kainon,
Ihanaisen, vaikka musta peite
Varjo ikitumma varjostaapi
Lehmuksien kätkössä' alla vuoren
Kumpuavan veden kulta hetteen,
Jonka silmä kirkas kuvastaapi
Kuoren valko-otsan — lehdon tumman
Muistan tuon, joss' aina soittaa tuuli
Suhistellen sadun kanteleista,
Aina laulaa linnut öin ja päivin.
Siellä monta monituista kertaa,
Poika ollen pieni, pilpatellen
Kävin kanssa emoseni armaan,
Jonka sini-silmässä' avotaivas
Loisti pilvetön, kuin sydänpäivä,
Mutta otsan kirkas valkopinta
Valkeampi lunta Hermonilla.
Oi, mä silloin olin lapsukainen,
Vähän tiesin; mutta armahainen
Äiti koska rukouksen siivin
Ylentyä surun taakan alta
Tahteli, hän aina sinne riensi,
Siellä tammen, taikka lehmusmetsän
Ikirauhaa henkiessä sitten
Polvistunna heitti huolten taakan:
Silmä harhaellen Hermonilla,
Ikikirkkautta kohti nousten,
Aatos maassa, jossa uppo-uto
Kaikk' on puutos, vajavuus ja murhe.
Silloin minä hänen rinnallansa,
Katseheni kau'as Hermonille
Teroittaen, itkin, kun hän itki,
Iloitsin, jos riemua hän nautti,
Noin kun eli emo; kun hän kuoli,
Muistin häntä: kuten hänkin, riensin
Lehdon helmaan, rukoilin ja itkin.

Vaan kun itkin, katso, kirkkautta
Kuvasteli loiste Hermonilla.
Minä miehistyin ja povessani
Heräs outo voima, uusi into:
Kirkkautta kautta kyynelteni
Kimelteli paiste Hermonilla.

Oi! jos voisin olla suuri, uljas
Niinkuin vuori, jonka valko-otsa
Ain' on yhtä pilvetön ja kirkas,
Yhtä korkealla taivahalla,
Sieltä tyynest' aina alas katsoo
Pientä, pilvellistä vuoriryhmää!
Niin mä silloin aattelin, ja: katso!
Taivas välähti ja tulta iski,
Tanner vankka vavahteli — Herran
Äänen silloin kuulin ensi kerran.
Peljästynyt luonnon säikähdystä,
Tahdoin, kuten muinoin kerran Mooses
Paeta ja piilouta luota
Jumalan — kai ainiaaksi kuolla.
Mutta Herra minut kutsumalla
Profeetaksi, käski kuninkaille
Saarnata ja johtaa opetusta.
Näin ma tehtiin tomun halvan lapsi
Herran profeetaksi, saarnaajaksi,
Jonka vääjäämättä, väistymättä
Totuus julki lausuttav' on aina
Kuninkaille, kansain valtiaille,
Köyhimmälle aasinajajalle.

(Luolan perältä kuuluu vieno kanteleitten, harppujen ja muitten soittokoneitten säistämä köörilaulu;
selvästi kuuluu seuraavat värsyt Mooseksen virrestä):

Niinkuin vuotaa vuolas virta,
Herra heitä vuodattaa;
Kankurin kuin piukkii pirta
Sukkulainen suikahtaa
Ihmislapsen päätyy päivät:
Eipä viillä vihantaa
Viikate sen vinheämmin
Ruohon kukka-purpuraa.

Vihasi, oi Herra, meitä
Niittelee ja lopettaa
Koska täältä iki-teitä
Musta henki taluttaa:
Nopeasti, niinkuin varjo,
Taikka uni unohtuu,
Valta vaipuu valtiaankin
Koska Herra vihastuu.

Elias (myrskyn ohimentyä).

Sinä, Herra! puhut voiman kieltä,
Sanatonta, mutta väkevää.
Toiminta ja *teko* sanojasi,
Joiss' on henkeä ja elämää.
Käskystäsi hedelmänsä kantaa
puut ja metsä riistan synnyttää,
Sanas kautta pelto viljan antaa,
Meri alta aallon työnnältää,
Aartehensa, antiluojat vuoren
Kätköt kallioista kaivelee,
Sanas keväimen luo ikinuoren,
Vesamaille vedet johtelee,

Tukitutkin elon avaa suonet:
Vehmas touko vehryt tohisee;
Karun kallionkin kylmä pinta
Sanas voimasta saa kukkimaan,
Samoin sanas kautta ihmisrinta
Toivon kukkia saa uudestaan.
— Mutta vaikka kaikkiluova sanoo
Sinusta näin kyllin todistaa,
Kuitenkaan ei paras käsi-alas
Tahdo kunniaasi tunnustaa.
Teko tekijäänsä tuomitsee
Luojan luotuhunsa sekoittaa:
Hän, mi maitaan kaiken hallitseepi,
Tyhmän sallimuksen nimen saa,
Taikka luonto, itse Luojan luoma,
Jumaluuden arvon anastaa.

Vaan et sinä liiku tuulispäissä,
Vihuriss' et lennä yli maan,
Vaikka voimasi on kyllä näissä,
Niinkuin kaikkialla, ainiaan.
Niinkuin laivuri, mi lakkipäillä
Lainehilla purtta lentävää
Öisin ohjaellen myrskysäillä,
Silmin merkkituloista tähyttää,
Niimpä sinä viisautes määrän
Aina muistat: kansat, kuninkaat.
Voimalliset valtakunnat, taikka
Taistelevat pikku ruhtinaat
Useita on tarkoitustes työssä
Tietämätönnäkin ollessaan
Sinun tahtos johtopäätöksistä,
Joihin suljet lapsukaiset maan.

III.

Ja maanjärityksen perästä tuli tulta eikä Herra ollut tulessa.

Elias (istuen luolassa).

Kuinka turhat ovat ihmislapset,
Kuinka ahtaat heill' on ajatukset!
Suuruutta he muka tavoittavat,
Vaikka ajelevat unikuvaan,
Jonka tyhjyyttä jo lapsi nauraa.
Kuitenkin he oman suuruutensa
Kuunvalossa itseänsä paistaa,
Eikä muista alku-aurinkonsa
Valovirtaa, josta poikenneena,
Pimeässä haparoiden, heidän
Suuruutensa vesirakko, saaden
Paljon tyhjää tuulta kuorehensa
Paisuneena pullistuu ja — halkee.
Näin he sentään ylvästellen kerskaa:
Meill' on tieto luonnon lukituissa
Kammioissa piilevistä syistä,
Ihmishenki tunkenut on sinne,
Jost' ei tullut tietä tietohomme.
Ihmis-nero keksinyt on neuvot,
Joilla perustukset salatuimmat
Silmä hengen tutkistella saapi.
Luonto selviää, kuin kuvakirja,
Jonka päärmehessä riimusauva,
Salakirjoituksen loihtusormi,
Kau'an kätkettynä keksimättä,

Lukijaansa löytämättä piili.
Mutta aina syvemmälle tunki
Silmä tutkijain ja kerran taasen,
Tutkiessa, tuumiessa, selkes
Piirtokirjoituksen salakieli:
Hämäryyden hämähäkinverkon
Läpitse nyt tiedon tie on auki,
Poiss' on este, henki työhön käyden
Uutta kohden voittoa ja uutta
Valon valloitusta innokkaammin
Voipi pelkäämättä perustella.
— Niimpä tiede, luonnon salasyitä
Tutkimalla, kerran voiton saapi.
Näin he kerskaellen, ylistellen
Oman viisauden valta-suonta,
Jonka korkeutta ihmiskunta
Muka kaikist' edistyksen töistä
Kiittäköön; vaan viisauden alku,
Kaiken olevaisen olemuksen
Perussy ja itse luoma-nero
Unohtaen hyljätään; ja niinkuin
Tulen luomataito, takomalla
Mannun antimista ihmiselle
Tuhansia tarvekappaleita
Luova, väärin käytettynä väärän
Suunnan saa ja jumalaksi tehdään,
Niimpä viisas, omaa henkeänsä
Jumaloiden, ylpeyden myrkyn
Imee itsehensä, ajatellen:
Ihminen on oma jumalansa.
Eikä niistä töistä, joita julki
Jumala on auttanut ja aina
Yhä auttaa, jotta ihmiskunta
Edistyisi yhä sillä tiellä,
Jonka Hän on asettanut tälle
Maailmalle — niistä töistä, joita
Paitsi Herran ikiviisautta
Ilmoille ei ikänänsä loisi
Ihmisvoima, niistä ei saa Herra
Nöyrää kiitosta, vaan kiittämätön
Ihminen, kuin hurja aasinvarsa,
Nostaa päänsä, juoksee ääretöntä
Jumalaansa vastaan, kunnes kurja,
Niinkuin tähti, joka radaltansa
Syrjähtyy ja avaruuteen joutuu,
Joss' ei ole muu, kuin äärettömyys
Tyhjä, pimeä, mi kappaleiksi
Tuhansiksi tomuhiukkasiksi
Särkee — niimpä turha ihmishenki
Särkyy ääretöntä etsiessä
Ulkopuolla uskon jumaluutta.
Mutta heitä Herra taivaastansa
Hallitseepi, heidän kulkuansa
Johtaa käsivarsi kaikkivoipa,
Kunnes päättää pyhät tuomionsa
Ihmisparka! jospa nöyryydessä
Ymmärtäisit niitä teitä käydä,
Joita Jumala on säätänyttä!
Silloin vasta suurta viisautta
palvelisit, silloin vasta saisit
Nähdä Herran ikipäätöksissä
Valon, jot' ei harhaantunut henki
Koskaan oman aistin tarkkuudella
Taida nähdä: silloin kansakunnat

Suuret, niinkuin halvan kerjäläisen,
Taikka korven jalopeuran uljaan
Yhtä viisaasti, kuin onkimadon,
Tuskin olevaisen ilman sääsken,
Näkisit sa hallituksi aina.
Silloin luonnon suuri oppikirja
Sielulles sais hovin, siunauksen;
Silloin epäuskon asemesta
Luottamuksen lujuus vahvistuisi.

Mutta, itsepäinen pikku mailma,
Ihmisrinta, rikoksien loukko!
Kuinka itsekkäisyytesi juuret
Syväll' olentomme perustusten
Lonkeroissa kätkeytyinä kasvaa!
Ne on viattoman hurskauden,
Jumalisen nöyrämielen alla,
Laki Moseksen ja Herran käskyn
Ulkonaisen noudatuksen kuori
Sille lainaa kiisto-pukimensa;
Puhdas, niinkuin enkeleitten verho,
Näkyväinen toiminta voi olla,
Kuitenkin voi pimeyden henki,
Rikoksien ikimustass' yössä
Kasvatella sielun ylpeyttä.

Sydän, sydän: sinne katsoo Herra,
Eikä kukaan muu voi sinne nähdä.
Siellä sydämmess' on synnin juuret,
Sydämmess' on asuinsija Herran.

IV.

Ja tulen perästä tuli hieno tuulen hyminä. Koska Elias sen kuuli, peitti hän kasvonsa hameellansa ja meni ja seisoi luolan ovella: ja katso, ääni sanoi hänelle: mitä sinulla tässä on (tekemistä,) Elias?

Kuinka voipi kaksi tunnett' aivan
Vastakkaista olla rinnassamme:
Toinen luoma Jumalan on: taivas,
Toinen: helvetti on oma työmme!
Aivan niinkuin, koska koorilaulun
Vieno, humiseva jälkisoitto
Värähdellen templin kammioissa
Hiljaa vaipuu, sekä kanteleitten
Väräjävä helähdyskin kuolee;
Ilta-laulu vaikenee ja harras,
Pyhä huokaus ja rukouksen
Tuli kaikiss' esineissä liehuu,
Sanatonna, mutta voimallisna —
Niimpä, koska itse armon Herra,
Jumaluuden suuri majesteetti,
Lähenee ja rakkaudellansa
Puhtahalla sielun sulattaapi:
Sielu äänetönnä, ihmetellen,
Sulaa sanattoman rukouksen
Tules' eikä muuta voi, ei tahdo,
Kuin on tunnustuksen häpeässä
Maassa madella ja, polttavaisen
Katumuksen katkerinta lientä
Nieleskellen, armon paahteheassa
Nöyryytensä syvyytehen uppoo.
Silmä peitettykin huikeneepi,
Kirkkautta katsoessa Herran
Jokainen on henkäyskin silloin
Tunnustus ja kiitoslaulu nöyrä,

Pelkoa ja pyhää rakkautta
Puhuvainen — vaikka vaiti ollen.

Elias (Tuulen vienoinen suhina).

Hiljenen, kuin humu tuulen,
Niinkuin soitto enkelein,
Ääni vieno, jonka kuulen:
Koorilaulu serafein
Värähdellen kautta ilman
Ikihieno helähtää —
Herra läsn' on voimassansa;
Vaiti suu, ja alas pää.

(Astuu luolan suulle ja peittää kasvonsa).

Kunnianpilvi.

Niinkuin pilvi vieno,
Käypi henki hieno:
Luonto vapisee.
Armon nautinnosta,
Hengen suutelosta
Aine hiukenee.

Näkymätön, voimassansa
Kaikkialla nähtävä
Herra, kiivaudessa
Kuolettava elämä.

Niinkuin savupilvi
Siniverhollaan
Peittää päivän tulta,
Liukuu yli maan,
Niimpä Herran kunnian ja voiman
Verho, pilvi-peite, varjoillaan
Herran kirkkauden polttelelta
Sinivillaan peittelepi maan.

Ääni:

Mitä sinulla tässä on Elias?

Elias:

Olen kiivaellut Herran Sebaothin
Tähden: Israeli Häntä palvelkoon.
Mutta hyljännyt on kansa liittos, Herra!
Maahan kukistetut alttarisi on,
Profetasi kaikki surmannut on miekka,
Yksinäni raukka pääsin pakohon.

Ääni:

Palaja tietäs myöten Damaskun korpeen: mene ja voitele Hafaël Syrian kuninkaaksi. Ja voitele Jehu Nimfin poika Israelin kuninkaaksi: ja Elisa Saphatin poika Abel-Mehalasta, voitele profetaksi sinun sijaas. Ja tapahtuu, että se kuin välttää Hafaëlin miekan, sen tappaa Jehu ja se, kuin välttää Jehun miekan, sen tappaa Elisa. Mutta minä jätän seitsemän tuhatta Israeliin, kaikki polvet, jotka ei kumartaneet Baalia ja kaikki suut, jotka ei hänelle suuta antaneet.

V.

Elia (ulkopuolella luolaa, Horebin huipulla, josta hän katselee yli äärettömän hiekkameren Syyriaan päin).

Niinkuin Mooses, Neebon harjanteilla,
Maata luvattua tähystellen,
Tunsi voiton riemukangastusta,

Johon ikävän ja tuskan tunne
Sekottui, kosk' ainoasti kaukaa
Hänen sallittihin silmäellä,
Mitä toiset nauttiakkin saivat. —
Niimpä aina ihmisen on tunne
Sekajuoma, johon katkeruutta
Riemua ja tuskaa hämmennellen,
Eri määrät eri aikoin' antaa
Isä kaikkivoipa; sovituksen
Näistä sielu silloin saavuttaapi,
Koska loppuu tämä vaihe-aika,
Tämä kaksipuolisuus kun hengen,
Hyvän, pahan taistelu ja sota
Olentomme syvyydessä päättyy.
Mutta sitä ennen täytyy meidän
Yhä kestää, vaikka kappaleiksi,
Tuhansiksi sirusiksi särkyy
Moni ilon-jänne povessamme,
Moni surun syvä haava kuortuu,
Revetäkseen kerran kipeämmin,
Tuskan polttavalla voitehella
Parannettavaksi; aika julma
Painaa vainen päälle taikinansa,
Unhotuksen jyväsistä tehdyn,
Mikä unijuoman kaltaisena
Tosin ensin lievittääpi tuskan
Mutta taasen ilmipuhjenneena
Syytää kahta mointa kauheamman
Kivun läpi ydinten ja luitten. —
Niin nyt minäkin, kun tuomioita
Herran ajatellen, lähden tästä,
Tunnen riemua ja suruisuutta.
— Israelin syvän mätähaavan
Rangaistuksen miekka iskullansa
Veristää, ja verihaavaks' saanut
Ihovamma väleen paraneepi.
Niin voi Herra hurjat kansakunnat
Veri-tuomioilla taltutella,
Siten kirjoittaa Hän päätöksensä
Kautta kalvan aikakirjan lehtiin,
Noihin, joissa kaikki teot säilyy
Mailman alusta sen viimehetkeen.
— Voi sun viisauttas, Herra Suuri!
Pientä, kuolevaista käytät kättä
Miekan iskijänä, ihmislasta
Tuomioittes toteuttajana,
Pieni, voimaton ja kuolevainen
Asehena omi Kaikkivallan!
Israeli, monasti sen nähnyt
Olet nähnyt, monasti on Herra
Ihmetöitä keskelläsi tehnyt,
Kuinka monta koetusta vielä,
Ennenkun sun tylsä typereytes
Omaksensa opin omistaapi
Sydän-verin ostetun? Oi koska
Vihdoinkin sun ylpeytes nöyrtyy,
Kuuliaisna Herran käskyn tietä
Käydäksesi? Kuka tämän tietää,
Kuka voisi nyt jo lohdutella?
Herra voipi, ennustuksen Henki,
Kaukaiset ken näkee kansakunnat
Aamukoittehessa kullaisessa
Vuosituhansien vielä nukkuvaiset.
Hän voi näyttää edistyksen viljan

Kultapäisenä ja täyteläisnä,
Vaikka viel' on varsin syntymättä
Siemen istukkaankin idussansa.
Herra mulle myöskin osoittaapi
Toivon kulta kirkkahan sen päivän,
Jolloin Messias on vuoriloilla
Juudan astuva ja Samarian
Kaupungeissa sanan kaikuu saarna:
Totuus kylvää kulta siementänsä,
Jota kastaa siunauksen kaste.
Silloin armon, iki-armon päivä
Paistaa kirkkahasti Siionissa,
Silloin loistaa vuori Juudan maassa
Sekä Galilean kunnahilla
Tuhannet ja sadat ihmislaumat
Paimenensa, Juudan lohduttajan,
Vapahtajan käypi kantapäillä.
Halukkaana hameen hulpioihin
Kosketellen vaiennella vaivat.

Tämä päivä, tämä toivon päivä
Valaa lohdutuksen suloisuuden
Sydämmeeni, jota suru kalvaa,
Katselen kun epäjumaluutta,
Jota kansa vielä harjoittaapi.
Toivo tämä antaa voimaa mulle
Täyttämään nyt Herran tuomioita,
Ihminenkö Herran tuomioita?

Ihminen on *Elia* vaan heikko,
Mutta *profeetta* on voimallinen:
Tänne tuli Elia, vaan täältä
Herran profeetta nyt palajaapi.
Ihminen on horjuva ja nöyrä,
Mutta profeetta on väistymätön,
Herran voimassa ja sanan kautta
Kaikki-voipa: jakaa valtikoita,
Kuninkaaksi paimenpojan kruunaa,
Mutta kruunupäitä kuninkaita
Valta-istuimelta alas syöksee;
Jättää kansakunnat kalvan alle,
Verivirroilla kun puhdistaaapi
Vanhat rikokset, ja uuden polven
Opettajaks jättää jälkehensä
Toisen profeetan — ja itse väistyy
Uuden ajan tuomioitten tieltä.

(Ukkonen jyrähtää, leimaus, ja paksu pilvi käärii profeetan ja peittää pilven.)

HÄÄLAULUJA.

I.

Lempi kodin luopi.
Koti lemmen suojaa.

Koti! lemmen liesi, oi!
Lemmen pyhä suoja!
Kodin-jäseniksi loi
Ihmislapset Luoja:
Kodin rauha autuas

Ilahuttaa sieluas
Ja kirkastaapi silmäs.

Perhe! pyhä piiris on
Jumala sen kätkee.
Sillä siellä sielu rauhaton
Surujansa itkee;
Siellä onni hymyilee,
Epätoivo taistelee
Suojass' ikilemmen.

Koti! pikku maailma,
Kuva ihmishengen,
Voit sa olla onnela
Pyhittämä lemmen,
Mut jos synti sijan saa,
Vailla rauhaa, Jumalaa,
Kiros ja kurjuus.

II.

Lempi! Luojan kirkkaus
Synnin syksy-yössä,
Lempi sielun sovitus
Taistelussa, työssä:
Lempi luo ja sovittaa,
Rakastaa ja kurittaa,
Jumalaan se juurtuu.

Lempi kodin voima on!
Lempi itsens' uhraa,
Lempi luopi sovinnon,
Lempi anteeks' antaa;
Lempi aina rakastaa;
Lempi virheet unhottaa
Lempi kaikki kärsii.

Jumalast' oi ihminen!
Lemmen virta vuotaa,
Josta ihmissydämmen
Lempi tulta tuottaa:
Luota lemmen Jumalaan,
Kasva uskoss' ainiaan,
Niin rakkautes kasvaa!

III.

Jumala on rakkaus (1 Joh. 4: 8).

Minun ystäväni on
Verraton:
Kaikki mailma mahdoton
Hälle on;
Oma olen ystäväni:
Kristus on mun elämäni.

On ihana, kuin kuuhut, Hän,
Niin valittu, kuin aurinkoinen,
Kuin sotajoukko peljättävä:
Hän taivahitten Ainokainen:
Hänell' on valta taivahassa
Ja kaikki voima maailmassa.

Hän punainen, yön kasteessa
Mioks' ovat kiharansa?
Hän viinakuurnaa sotkeissa

Vihmoitti vaatteitansa:
Hikoillen tuskissansa
Ja verta vuotaissansa.

Tää ystävä mun verellään
On armaaks' ostanunna,
Ja lukinnunna Hengellään,
Uskossa kihlannunna:
Ja iuskollinen on
Mun Ystäväni verraton.

Hän puvun lumipuhtahan
Morsiuslahjaks' antaa,
Ja kruunun, vallan, valtikan
Ja voiman näitä kantaa:
Hän alku, sekä loppu on
Mun Ystäväni verraton.

— — —

Oi rakkauden syvyyttä,
Oi itse-uhrausta!
Ei helvetti, ei kuolema
Voi voittaa rakkautta:
Niin Jumala voi rakastaa
Vihollistansa maailmaa,
Ja kurjaa ihmislasta!

Häness' on yksin rakkaus
Ja kaiken lemmen lähde:
Siis sielus syvin taipumus
Ja rajattomin luottamus
Lahjoita yksin Hälle!

Sit' ihmislasta, ystävääs,
Voit oikeen armastllla,
Voit turvan' olla toiselle
Ja toiseen turvaella:
Kodissa, jossa luotetaan
Kaikissa yksin Jumalaan,
On *rakkaus* ja *rauha*.

JUMALISTA.

Kaksi kansan enkeliä
Suojahenkeä hyveä
Riensi maasta leyhytellen
Luojan istuimen etehen.
Luokse Luojan luontelihe
Tuosta toinen ja saneli:
"Isä, Herra henkikunnan,
Luoja luotujen väkevä!
Sulle maani mainehikkaan
Urho kauniin kansakunnan
Lahjat uhriksi ylennän."
Näin hän lausui, laski lahjat
Polven juurehen Jumalan
Sekä siirtyi syrjemmälle
Luota Luojan Kaikkivallan.

Silloin silmänsä kohotti,

Nosti lunta luomiensa
Toinen enkeli ihana,
Valkosiipi, vyöhyt kulta,
Painui puhdas polvillensa
Pyhän polvien etehen
Sekä lausui laaskavasti,
Suulla puhtaalla puheli:
"Oi on Isä armollinen,
Herra Henkien väkevä!
Tässä tuon ma maani mahlat,
Kohlut kansan sorretuimman,
Jonka luotujen seassa
Kuolematon keksi silmä.
Luoja suuri luomakunnan!
Täss' on kyynel, huokaukset
Kansan, jolle oikeutta
Valt' ei vieras vallassäädyn
Salli sanoilla omilla
Ilmi-tuoda tuomioissa,
Eikä valtojen välissä.
Täss' on vaivat, kärsimykset
Kansan, jonka oma, armas
Kieli sointuva sulonen
Perin pois on työnnettynä
Virkakunnista, viroista,
Vaikka kansan kallis leipä
Virat viljalla ravitsi.
Täss' on hengen taistelukset,
Tässä kuoloa kovempi
Sota sielujen sisussa:
Katsos, Herra, Henki Suuri!
Siltä kansalta katalat
Ehdot hengen elämänkin
Kovin riistävät rivosti.
Sillä kouluja omia,
Joissa vanhin lapsellensa
Viljan henkensä pyhimmän
Saisi jättää jälkehensä
Perinnöksi polvuiseksi,
Johon liittyisi likemmin
Oppi oiva ihmiskunnan,
Mink' on vuotten vierieessä
Tuhat päätä tuskan tiessä,
Nerot neuvoja nivonut;
Niitä ahjoja elämän
Kielelläns' ei kansakunta
Omalla saa opiksensa,
Vaikka hiutuu henki herja
Tiedon näljästä, janosta:
— Pyhä Herra, Luoja Hurskas!
Kuule kansan huokausta,
Katso kurjan kärsimystä!
Ethän suotta jaellunna
Hengen lahjoja jaloja,
Suott' et heihin tuhlannunna
Suurta voimasi väkeä.
Ethän kieltä kaunihinta
Sorra tuskan huutoihinsa,
Etkä mieltä kestäväntä
Vaivuttele vaivoihinsa.
Työtä, vaivaa, urhoverta,
Innon tulta isänmaisien,
Poiss' on kaikki elon-ehdot
Uljahimman kansakunnan,

Kovimman mi luonnon voitti,
Pienimmän mi palkan pyysi —
Ethän näitä, Herra Hurskas! —
Salli polkea pyhiä!"
Näin kun lausui, rukoellen
Vielä viipyy odotellen.
— — — — —

Luoja lausui, henget kuuli,
Voimat taivahan vavahti,
Maassa vallat liikahteli:

"Lyhyt-näkö, huoles heitä!
Kuinka itkit sa ihala,
Kun ma tuosta vierahasta
Voiman iskulla erotin
Saman kansan, vaikka juuri
Silloin lahjani parahan
Sille soin: sen kansakuntain
Joukkoon kansaksi korotin.
— Kansat sortuu, toiset nousee;
Ikikanansa kaikki kuolee:
Maine kantaa muistissansa
Kadonneetkin kansain polvet.
Mutt' ei nuoren, nousevaisen
Vasta eloon pyrkiväisen
Kansakunnan kulkuretki
Vielä laskullensa riennä.
Vasta sill' on kasvamassa
Kylvöpelto siemennetty.
Kuinka touko orastuupi,
Orahasta laiho saapi,
Laiho kuinka kypsytääpi
Viljan tähkät täyteläiset —
Siitä aika tulevainen
Vasta lausuu tuomionsa.
Ällös surko, henki leino!
Kylvöä vaan kostuttele,
Kasta maata kallihinta,
Joka siement' idättääpi,
Kyllä aika kasvattaapi
Sadon satakertaisenkin,
Joll'ei maata marras polta.
Kerran kansasi asuvi
Kunniansa kukkuloilla,
Kun jo tuokin kansakunta,
Jonka ylistystä tässä
Äsken kuullen lausuttihin,
Varjopuolehen veäitse.
Vaan nyt siell' on vierahissa
Lapsi kansais, poika puhdas,
Sill' on tulta sydän täynnä,
Mieltä päässä miehekkäässä.
Hänen henkensä herätä,
Poven valkea viritä,
Jotta kansan torkkuvaisen
Tajuntaan ja tunnollensa
Sais ja nostaisi elämän
Jossa henki hengestämme,
Kuolemattoman elämä,
Voisi versoa jalosti:
Niin se nouskohon ylevä
Kansa nuori kasvavainen,
Kuni hyötyvät hyvästi
Vesat vetten lähtehillä,
Nurmi nuori rotkomaissa."

— — — — —

Kiitokseksi ylentihe
Kaksi kättä puhtahinta
Lumi-siipeä pyhintä,
Ääni riemusta väristen
Täten laati lausumansa:
"Isä armas ihmiskunnan:
Suuri sull' on voima, valta,
Viel' on viisauus syvempi,
Pyhyytesi tutkimaton,
Vaan on armosi avara
Vielä kaikkea ylempi:
Suurin suur' on rakkautes!
Voima, valta Sulle, Herra,
Ijankaiken kunnia!
Nyt on kansani katala
Nouseva, kuin nuori heinä,
Kuni kukkanen kedolla,
Taikka tammen taimi aino,
Jonka juurta virrat juotti
Päätä aurinko valosti."

Nousten nöyrä taantelihe
Iki-armon istuimelta:
Sydän tultansa sytevi,
Silmät valoi valtiata.

— — — — —

Taas kun enkelit ehätti
Kerran tulla Luojahansa,
Lensi enkeli ihana,
Valkosiipi, vyöhyt kulta
Armoistuimen etehen.
Siinä sitten polvistunna
Täten suin sula puheli:
"Sulle kiitos ijankaiken,
Isä, korkeuden Herra!
— Hän on tehnyt tehtävänsä, —
Jolle työksi kansakunnan
Herätellä annoit, Armas, —
Koko kansa kiittämässä
Hänt' on juhlan-kemussansa.
Hänen kiitos-laulujansa
Lauletaan — hän väsy vanhus. —
Katsos maahan! — —
Tuolla ... tuolla ... tuolla ... tuolla...
Kaikkiällä ilomielin
Kansa sadoin, tuhat-määrin
Häntä kiittää, ylistääpi —
Mutt' ei moni kiitä siellä
Sinua — oi Herra Hurskas!"
Ja hän peitti siivillänsä
Pyhän päänsä Jumalalta,
Jonka palvelusta kansa
Unhoittaen juhlaa vietti.

Lausui Luoja armossansa:
"Kutsu kuolon enkeliä,
Hän voi tehdä tehtävänsä:
Maasta ottakoon hän miehen,
Jota kansa jumaloipi —
Ehkä suru rakkahasta
Tuopi sielut puoleheni." —

II.

PROOSAA.

JOULU-YÖ.

I.

Hiljaa! Enkelit laulaa:
Hiljaa, kuunnelkaa!
Täynnä on riemua taivas,
Armoa, rauhaa maa.

Hiljaa! Tähtöset tuikkii:
Ääneti katselkaa!
Taivaasta valkeus loistaa,
Mi ihmistä johdattaa.

Hiljaa! Ihmiset nukkuu,
Enkelit valvovi vaan:
siunaus siitä ja rauha
Vuotavi ylitse maan.

II.

JOULUNENKELI.

Yö oli; niin synkkä, pimeä yö. Taivaan peitti paksu sumuverho ja maan valkoinen lumivilla. Koko luonto näytti nukkuvan kolkkoa, kylmää unta. Silloin — oli juuri puoliyön juhlahetki — silloin valahti kirkas valkeus, joka halkaisi harmaan usvan ja silmänräpäykseksi kirkasti öisen maailman: Taivas aukeni ja Joulunenkelel lähetettiin jakamaan taivaan lahjoja kuolevaisten asuntoihin. Kirkkaasti säteili taivahisen kruunu ja autuuden valokehys kiekuroitsi kiharaista päätä. Ilmestyksen ihanassa valossa leijaili hän hiljaisesti maata kohden — lähenei — lähenei — jo sattui jumalainen jalka synnin saastuttamaan maahan ja — taivas sulkeutui, kirkkaus sammui. Yössä vaeltamaan läksi nyt enkeli. Armon, autuuden runsaat, loppumattomat lahjat oli hänelle annettu jaeltaviksi. Hänen oli käyminen kuolevaisten kurjissa asunnoissa, nähdäkseen, mitä kukin parhain tarvitsi, mitä kukin enimmin halusi. Vaan avara on maa, monta on majaa, lukemattomat ihmislapset, joita hänen tuli tänä yönä tervehtää. Mihin piti ensin kääntyä, kenen tarpeet ensiksi tyydyttää? — Ei kau'an arvellut enkeli. Hän oli jo autuuden ilomajoissa sydämmellisellä sulolla katsellut, kuinka monen pienokaisen iloinen silmä ummistui, kesken juhlaian yön viettoa, ja äiti, sisar tai isoäiti laski nukkuvan pienoisen utuiselle sijalleen; hän oli saattanut monen "väsähtyneen västäräkin" ehtoosiunauksen Luojan, kaikkien Isän istuimelle; hän oli seurannut nukkuneitten nuoria henkiä unelmien maahan, johon ne kokoontuivat suuren suuren Joulupuun ympärille, jossa hopeatukkainen Unelan ukko soitteli kulta kanteloista ja Joulun puhtaalla lumella kasvoi kukkien ihanimmat kukat ja itse sydäntalvellakin oli lämmin kaunoinen kesä. Täällä liitelivät pienoisten hilpeät henget iloleikistä toiseen, eikä väsähtynyt vikkela jalka, eikä uupunut katsova silmä. Ikivihreä nurmi ja vitivalkea, hyinen halla oli täällä mitä suloimmassa sovussa: Juhannuksen kesäinen tenhovoima ja Joulun raittihin talvirieemu täällä kävi käsi kädessä. Eikä sulanut valkea lumi, vaikka aurinko kypsytty hangella makeita mansikoita, eikä kuihtunut nurmella kukka, vaikka pakkane varisteli härmähelmiä sen hienoihin lehdyköihin. Tänne unelan onnelaan, pienoisten yhteiseen yhtymäpaikkaan päätti enkeli ensin käydä. Oi, kuinka iloisina, kuinka onnea täynnä he siellä leikeissä liehuivat! Silloin astui enkeli näkymätönnä parvehen pienten. Ja nytpä jakaa hän kullekkin, niin runsaasti, niin puhdasta ja lapsellista iloa, kuin ainoastaan ne voivat tuntea, joitten sydän ei vielä ole turmeluksen myrkkyä maistanut. He riemastuvat niin ihmeen ihanasti, eivät he tiedä miksi, — vaan yht'äkkiä soi heidän sydämissään enkelien joululaulu ja rauha niin suloinen, niin hurmaava ja

rikkumaton rauha valuu heidän sieluunsa, että se vielä läpi elämän myrskyjenkin säilyttää unohtumattoman muiston lapsuuden joulurauhasta: *Se on enkelin joululahja lapsille.*

Lasten unelasta liiteli enkeli läpi öisen maailman. Kaikkialla, missä sydän häntä kaivaten odotti, oli hän heti läsnä; huokaus, toivotus vaan, jos se lähti puhtaasta, vilpittömästä sydämmestä, oli kylläksi jouduttamaan hänen lentoaan; ja missä hän kaivattuna ilmestyi, siellä oli oikea Joului: *sydämmien joulu.* Vaan missä ei enkeliä kaivattu, siellä oli niin pimeä, kynttiläin loiste oli kylmää ja mielet niin noloja, outoja — jopa käretyisiäkin ja ilkeitä: joulua, *oikeeta Joulua* ei siellä ollut, ainoastaan teeskenneltyjä, matkittuja tapoja ja turhaa, tyytymätöntä mielten kuohua. — Nämät näki enkeli kaikki. Hän näki kuninkaan ja miljoonia vallitsevan ruhtinaan hopean hohtavassa, kullan kiiltävässä linnassaan syviin mietteisiin vaipuneena huo'ahavan: "Oi jospa oisin köyhä mökkiläinen, tai mikä muu tahansa vapaa alammainen valtakunnassa. Sillä heilläpä on edes nyt riemua, jota ei suru sekoita, eikä pelko hämmennä; heillä on sydän vapaana Jumalaa palvelemaan; mitäpä heillä olisi muuta juhlanan ajattelemista. — Vaan minä — minä, joka kaikkia hallitsen, olen kuitenkin kaikkien orja, enkä voi edes juhlan rauhaiseksi hetkeksi heittää hallituksen raskasta taakkaa hartioiltani, voidakseni yhtä kepeästi, kuin muutkin kuolevaiset haihduttaa huoleni ijäisyyden suurilla ajatuksilla. — Oi jospa oisin mökkiläinen." Vaan erämaan synkässä sydämmessä istui mökkiläinen kehnessä majassaan. Hän oli jo karistanut arki-noen päältään, pukeutunut ylleen puhtaana, valkean paidan ja istui puhdevalkean ääressä tuolillaan. Ääneti silmäili hän liedellä räiskyvää tulta ja katsoi silloin tällöin perällä olevaa pöytää kohden, jolle vaimo rakenteli mökin ainoisista varoista Joului-ateriaa. Vaimo astui ulos; mies jäi yksin huoneeseen. Silloin puhkesi hän puoliääneen puhumaan: "Voi poloinen päiviäni! Mitäpä minuisen miehen Joulun viettämisestä on. Oisinko ruhtinas, tai vallitseva kuningas, silloimpa elää kelpaisi. Silloin sydämmeni varmaankin riemusta riutuisi ja syystä kiittäisin Jumalaa suuresta armostaan. Vaan nyt; mitäpä tässä edes pöydälle saadaan? Voi poloinen päiviäni!" — Näin valitteli toinen ja toinen, eikä tyytyväisiä sydämiä monessa kohden löytynyt. Vaan kuitenkin kulki enkeli väsymättä. Käytyään ensin kaikissa asunnoissa, joissa häntä kaivaten odotettiin, alkoi hän käydä vähemmin kaivatuissa kodeissa. Hän saapui suurten kaupunkien kauniisti valaistuihin suojiin. Siellä oli tuhansia komeasti koristettuja joulupuita, paloi tuhansia tulia ja lahjojen runsaus, komeus ja kalleus lumosi jo akkunan takaakin katselevain mielet. Enkeli astui sisään. Hän kävi jokaiselle perheen jäsenelle tarjoomassa taivaallisia lahjojaan, vaan he eivät niistä huolineet: heillähän oli jo kyllä lahjoja; riita oli vaan siitä, kenen lahja kalliimpi olisi. Mieli synkistyi. Hän hiipi hiljaa ovelle ja pujahti kylmään yöhön. Kadulla tapasi hän silloin vilusta värisevän mierolaisen, joka oli ihailleen jäänyt edes ulkopuolelta katselemaan rikasten Joulun onnea. Kylmä oli kankistanut poloisen jalat — hän ei voinut enään liikhtaakkaan. Taivaalle tähtäsi hän kyynelistä kirkastuneen katseensa ja sydämmen harvenevat tykähdykset huokasivat Jumalan armoa. "Tässähän minä tulen ja tuon Jumalan Joululahjoja — ota taivas aarteineen, ota Jumalan sydämmellinen rakkaus!" virkkoi enkeli. Aivan hämmästyneenä katsahti vanhus enkeliin; taivaallinen valo kirkasti hänen silmänsä: hiljaa, ääneti riutui sen valo; vaan enkeli nosti vanhuksen hellästi syliinsä ja kantoi sen ikuisen rauhan maahan. Tämän tehtyään jatkoi hän kulkuaan. Hän kävi edelleen suurien ja rikkaitten luona, näki pohattain istuvan ylellisyydessään, hymyillen miettimässä onneaan. Enkeli tuli ja tarjosi heillekin taivaan lahjoja; vaan he eivät enkeliä huomanneet, heillä oli niin paljon miettimistä omissa asioissaan. Olipa muutamien, upeista upeimpien asunnoissa ovikin suljettuna. Yö oli pimeä, ei yhtään kynttilää tuikkanut monikertaisista kivimajoista: niitten omistajien sydän oli kääritty arvopapereihin ja monenkertaisiin rahakääröihin, tai jäätynyt kylmään kultaan, niin ett'ei enää mitkään ihmisyyden tunteet heidän poveaan lämmittäneet.

Rahaa, rahaa, kultaa — eikä mitään muuta, kuin kultaa heidän sielunsa koko elämä tarkoitti; he olivat tehneet rahan Jumalakseen, eikä mikään voinut heitä sen kauheasta vallasta pelastaa.

Enkeli itki. Sitten joutui hän uutterasti puuhaavain, aina työhönsä kiintyneitten tiedemiesten majoihin. Vielä hän niissä löysi avoimiakin sydämiä; vaan olipa semmoisiakin, joitten sydämmen sopukoissa ei ollut muutakuin sanakirjan lehtiä, kieliopin palasia, Sanskritin, Arabian ja Kiinan kieltä, riimu- ja nuolenpääkirjoitusta, taikka hirveän suurilla kirjaimilla *Isänmaa*, eikä mitään muuta. —

Kaupungista ulosmennessään, joutui enkeli syrjäisemmille kaduille, löysi matalia puumajoja. Siellä oli vähäisen lahjoja — olipa monta kurjan kurjaa kotoa, jossa oli nälkää ja puutettakin. Siellä oli runneltuja, nöyriä sydämiä, jotka ilolla ottivat omakseen enkelin lahjat, siellä oli rakastavia, hyväatekeviä ihmisiä, jotka kantoivat kärsivien raskasta kuormaa, lievittivät kurjuuden katkeruutta, pyyhkivät onnettomain kyyneliä. — Mutta olipa siellä kirouksen majoja myöskin, joissa juopumus, raakuus ja niistä syntyvä kirous juhlan rauhaa häiritsivät. Niihinkin majoihin enkeli astui, mutta hänen muotonsa oli siellä kolkko, tuima ja saattoi hämmästyä ja pelkoa synnin harjoittajiin. — Maalle riensi nyt enkeli.

Sielläkin, niinkuin kaupungissa, tapasi hän lukemattomia erillaisia asunnoita ja lukemattomia erillaisia ihmisiä. Toiset tyytyivät niihin maan-antimiin, joita Luoja oli kesän ja vuoden tuloksi antanut, eikä ajatellutkaan muuta, kuin omaa onneaan, jonka hän muka oli omin käsin valmistanut. Toiset taas kyllä tahtoivat muitakin auttaa ja muistivat toistenkin tarvetta, vaan siitä syystä, että tulisivat huomatuksi ja voisivat rauhoittaa omaatuntoaan, joka heitä soimasi. Ani harvassa majassa ainoastaan

taivaan lahjaa arvossa pidettiin ja siitä syystä tarvetta säälien autettiin, sekä sydämmet yksinkertaisessa hartaudessa kohosivat ijäisen valon asunnoille. Semmoisessa majassa viivähti enkeli kauemmin, kuin muissa. Hänen oli niin sydämmellisen hupaisa olla tyydyttämässä sydänten tarvetta, valamassa lohdutusta suruiseen, voimaa väsyneeseen, iloa ja kiitollisuutta jokaiseen sydämmeeseen.

Niin kulki enkeli halki kristityn maailman. Vaan pakanamaailmaan hän ei voinut mennä. Ainoa mitä hän voi pakanain hyväksi tehdä, oli, että hän helläin kristittyjen sydämissä synnytti sääliä pakanoita kohtaan, joille ei vielä ole yhtään Joulua valjennut, joille Joulun-enkeli ei voi saattaa taivaan äärettömiä Joululahjoja, koska heillä ei Joulua olekkaan. Vaan kristityssä maassa kulki hän rikkaitten kynnyksillä, kulki köyhien kodissa, kolkutti joka ovella. Hän näki sydämmien salaiset halut ja tekoja johtavat syvät syyt. Näkipä hän miten muutamat levotonna nukkuivat, kun toiset sitävastoin tyyneesti hortuneena valvoivat. Näkipä hän syvemmällekkin: Hän näki, miksi edellisen omaatuntoa unessakin vaivasi pelko ja miksi jälkimmäisen paatunut sydän oli saanut tuon kuoleman tyyneyden. Kaikki näki hän ja kaikki kirjoitti hän kirjaansa, jonka hän oli Jumalalle antava. — Voi kuinka monta mustaa merkkiä, voi kuinka monta veripunaista rikosta oli enkelin kirjaan kirjoitettu. Enkeli oli suruissaan. — Hän tiesi ja tunsikin kaikki ja — siitä oli hän suruissaan. Hän näki että niin harvat ottivat Joululahjat vastaan, lahjat, joitten kautta hän olisi voinut pyyhkiä pois kirjastaan niin monta, monta veripunaista rikosta. — Aamu tuli, päivä jo sarasti, vaan viel' ei ollut enkeli palannut. Hän oli vielä matkallaan.

Tuhansissa kirkoissa paloi tuhansia tulia ja tuhannet papit olivat jo saarnanneet Joulusaarnan tuhansille ihmislapsille. Taivas se kirkastui, tähdet ja kuu väistyivät päivän valon tieltä. — Silloin palasi enkeli Luojan istuimen luokse, laski kirjansa, tuon äärettömän raskaista rikoksista raskaan kirjansa Jumalan eteen ja lausui: "Pyhä Isä! Minä odotin, kunnes kaikki olivat kirkossa kuulleet, vielä kerran kuulleet, armosi, rakkautesi sanomaa. Vasta nyt kun kirkot suljettiin ja juhlakellojen kaikukin on satojen sydämissä hiljaa vai'ennut, astun eteesi ja tuon kirjan. — Oi Isä! Harvat niistä, jotka yöllä hylkäsivät tarjoomani lahjat, ovat niistä kirkossa huolineet; muut palasivat, suurempi kiros sydämissään, kuin heillä oli sinne tullessaan. — Ja nyt he hurjassa kilvassa kiitävät kotiin unhoittaen sinut sekä itsensä ja tämän kirjan." —

Enkeli vaikenä; Jumala vaikenä; vaan ihmiset maailmassa melusivat hirveästi. Pienen pienet puuhut, turhut, joutavat askareet täyttivät heidän sydämensä, eikä moni kohta muistanut että Joulun olikaan, eikä suinkaan moni tietänytkään, että oli Joulunenkeli, joka oli ollut tarjoomassa taivaan lahjoja ja kirjoittanut Jumalan kirjaan kaikki, mitä hän näki.

UUDEN-VUODEN UKKO.

Uni oli uuvuttanut kuolevaiset suloiseen horrostilaan ja yön haltijatar oli sitaissut vienoiset kätensä ihmisten uupuneisiin jäseniin. Hänen käskystään liehuivat sanattomat henget äänetönnä yli avaran maan ja valloittivat tuokiossa valtiattarelleen puolet maailman kansoista. Ainoastaan kuolematon valvoivat; heidän silmänsä ei torkka vaivaa. — Sen nytkin saattoi huomata. Sillä levon, rauhan ja äänettömän hiljaisuuden keskellä siinä ilmestyi suuri — ääretön ukko. — Mihin? Jokapaikkaan — eikä toki mihinkään erittäin. Siinä hän nyt vaan ilmestyi, tuli näkyviin, katsoipas minne tahansa. Vanha, ijänaikuinen ukko hän oli, päässä rikkinäinen suuri röytäinen hattu ja hatussa tumma, kulunut luku "1881". Yllä oli ukolla harmaa, kulunut vaippa niin avara, että hän sillä voi peittää koko maanpiirin ja siihen kääriä kaikki mailman olemukset. — Huh, kuinka suuri se vaippa oli! Eikä siinä kyllä että se niin suuri oli, vaan sepä täynnä kuvia oli semmoisia, joissa koko maailman tapaukset nähdä sai. Siinä oli keisarikuntien, kuningasvaltojen loistavia hovia, siinä köyhempäin kansakuntien hallituskuntia, siinä halpojen, tuntemattomien, vielä sivistysmuotoja ja taidollisia tapoja puuttuvien heimokuntain hirmuvaltiaita: ja kaikkien näiden toimet, heidän työnsä valtakuntien hyväksi oli piirretty nähtäväksi vaipalle. Joukko jaloja pyrintöjä siinä oli kultaan kirjaeltu, vaan joukko julmia rikoksia verellä painettu. Maan hallitsijain ja valtaapitävien tointen ohella sait siinä nähdä kaikkien alammaistenkin puuhut ja pyrinnot. Oli siinä monta halpaa, tuntematonta tekoa, jonka seuraukset oli merkitty "ijäisyyden kukkasissa" — vaikkei niitä täällä oltukaan "tähtösillä" kirkastettu. Olipa siinä myös erinomaisen tunnokkaasti laskettu rinnakkain kaikkien yhtä jalojen henkien työ, olivatpa he sitten asuneet ruhtinasten suurissa seuroissa, taikka päiväläisen halvassa asussa.

Lukemattomien muitten kuvien joukossa oli siinä, tuossa noin Ukon sydämen kohdalla, verellä painettu suuri loistava valtaistuini, jolla istui uljas, rakastettu ruhtinas. Kädessään piti hän siunausta jakavaa valtikkaa ja miljoonat häntä siunaten palvelivat. Vaan tuolla valtaistuimen alla häärii joukko pimeyden henkiä, joitten ilkkuvat, helvetillisestä riemusta loistavat kasvot vääntyivät julmaan riemuun, kuu eräs paholainen sytytti tulen, jonka viritin oli kiinnitetty kullatun istuimen alla olevaan räjähdys-

laitokseen. — Tuli näytti syttyvän ja tuhansiksi kappaleiksi särkevän istuimen, ruhjoen ruhtinaan kalliit jäsenet. — Voi julmaa kuvaa! Toisten kuvien joukossa on tuhansia avonaisia hautoja, joihin surevien sukulaisten vapisevat kädet kylvävät kukkia, murheen ja kaipion jäähyväis-lahjaa. Muutamien hautojen partaalla näemme kokonaisia kansakuntia, surusta sortunein sydämin lausumassa viimeistä hyvästijättöä "jaloimmille pojilleen", osoittaakseen siten, että hekin ovat ymmärtäneet, mitä hauta heiltä on riistänyt, ottaessaan nuo "kansakuntien suurimmat" mustaan helmaansa. — Vaan kuitenkin, kaikkitenkin: surukuvien rinnalla näemme toimeliaan elämän yhä edelleen pyrkivän. Tuossahan kansojen tiede-miehet, heidän lukukammioinsa salaiset tulokset ja niistä yhä edemmäksi — yhä laajemmalle pyrkivä tieteen valo on tummalle pohjalle piirrettynä, niinkuin kultainen aamukoite, jonka rusoitteleva hohde välähdellen, leiskuen kirkastaa milloin tumman vuorenhuipun, milloin laaksossa piilevän lammen. Ja niinkuin valokin välähtymättä jakelee kulta-virtojaan yhä runsaammaksi, yhä uhkuvaisemmaksi ja lämpimämmäksi käyden, mikäli kohoaa aurinko päivän kirkkaalle otsalle — sitä syvemmäksi, totuutta janoovammaksi käy ihmishenki, mitä enemmän hän oikein edistyy. —

Tämän päiväisen valokuvan rinnalla on tuossa virkeä aamu: Lapsotet lumista mäkeä laskee ja huimasti kohoaa vallaton riemu. Kelkkoja, poikia, tyttöjä, koiria on sekaisin ja kaikki ne useasti lumehen peittyi, kun pöllynä nousee kinoksien kerkeä viti ylös liukuvain anturain alta.

Vastakohtaksi tuolle talviselle huville on tuossa aivan ääressä kukkaisu nurmi, jonka runsaasta varastosta hilpeä nuorisio etsii lemmikkijänsä sitoakseen seppeltä, vihkoa tai muuta kaunistusta, minkä sitten ystävä, veli, sisar, äiti, isä tai joku muu on saava, kun koittaa nimi- tai syntymäpäivä. — Tällaisia ja tuhansia muitakin kuvia on vaipassa yllin kyllin. Vaan meitä miellyttää muuan suuri kuvaus, jossa koko maailman hurskaat henget esitetään viettävänä juhlaa suuren, äärettömän puun ympärillä. Valo, puun oksista, haaroista ja lehtysistä loistaa kau'as, kau'as pimeään ympäristöön. Tämä puu on sama, jonka oksilla taivaan linnut pesivät ja jonka varjossa rauhattominkin sydän rauhoittuu. — Vaan kukapa voisi kertoa, mitä kaikkia tuossa äärettömän laajassa vaipassa on kuvattuna. Kuka esittäisi nuo halvat, köyhät mökit, joista monta sydämmellistä, talvista kuvausta oli nähtävänä, kuka nuo ylellisyyden ja turmeluksen julmat varjopuoleet; kuka luettelisi ne valoisat, miellyttävät näöt, joita kärsimyksen ja puutteenkin majoissa oli nähtävänä, kuka ne mustat, hirveät kohtaukset, joita sekä alhaisten matalissa majoissa että ylhäisten loistavissa piireissä tapasit?

Närkästyneenä katseli ukko vaippaansa ja lausui: "Tyhmät, hurjat ihmislapset, kuolevaiset narrit! Kovin olette taaskin vaippani kuvilla tahrineet: jok'ainoa lanka on ryvetetty ja moni paikka on verelläkin tahrattu. Vaan juuri tuommoisena, kun se nyt on, juuri niillä kuvilla täytettynä, jotka teidän hetkelliset huvinne, ajattelemattomat, tuhmat tekonne ja hillitsemättömät intohimonne ovat siihen kuvanneet — juuri semmoisena minä sen nyt upotan mereen, jota te *Unholaksi* nimitätte, vaan jonka oikea nimi onkin: *Jumalan muisto*. Sinne kokoontuu kaikki siihen päivään saakka, jolloin koko ihmiskunnan tilinteon hetki joutuu.

"Silloin — ja jo paljoa ennenkin — moni teistä toivoisi takaisin tätä verhoa, pyyhkiäkseen pois sen kuvan, minkä hän siihen on luonut, tai tehdäkseen toisen paremman sen sijaan — mutta *ei koskaan, ei milloinkaan* palaja tämä vaippa heidän luoksensa enää; se on ja pysyy semmoisena kuin ja siellä mihin minä sen nyt heitän" — Näin sanoen pudisti hän päältänsä ja kääri kokoon tuon kovin kirjatun verhonsa — ojensi voimakkaasti kätensä, taivutti sen uudestaan ja peitti verhonsa syvyyteen, joka kuohuen nielaisi saaliinsa täytymättömään kitaansa. Samassa kuului jylhä kumina Nikolainkirkon tornikellosta. — Kello löi 12. Minä katsoin säikähtyneenä ukkoa.

Ikäänkuin ajatuksissaan seiso i hän siinä. Hetken seisottuaan lausui sitten: "Senkötähden ihmiset minua kovaksi, armottomaksi sanovat, että näin vierittelen heidän tekojensa seuraukset ja tahtonsa vapaan valinnan päätöksistä syntyneen toiminnan tulokset sinne, josta ei mikään konsaan palaja? Sekö muka on minun syytänä, että he tahallaan tekevät väärää oikean asemesta, pahaa hyvän sijasta? Taikka siitkö muka minun pitää vastaaman, että he käyttävät väärin silmänräpäyksen, joka on heidän vallassaan? Voi te ilkiät ihmislapset! Minua, jota te *Ajaksi* nimitätte, minua te kaikista syytätte. 'Aika', sanotte te, 'aika vaatii sitä ja sitä, aika turmelee, aika pahentaa kaikki.' Ja kuitenkin: aika on teidän omassa vallassanne, te itse painatte tahtonne leiman ajan puhtaalle pohjalle." Suuttuneena ravisti hän itseään ja kummastuksella huomasi nyt — en tiedä, miks'en sitä jo ennenkin huomannut — että hän oli aivan muuttunut. Ei ollut hänessä enää hituistakaan jäljellä tuosta vanhasta, rypistyneestä ukosta, vaan edessäni seiso i kukoistava ihana nuorukainen, jonka kasvoista säteili ikuinen nuoruus ja kulmilla kuvastui ijäisyyden aamu. Päässä oli hänellä uusi uhkea hattu, jonka etupuolella oli kulta numeroilla luku "1882", ja yllä uuden uutukainen, vitivalkea vaippa, johon ei vielä oltu piirtoakaan vedetty. Sen otti tuo ihana nuorukainen yltään, hajoitti sen yli ympäri maata ja kääri siihen kaikki olevaiset koko maan piirillä. Niin tehden virkkoi hän ihanassa yössä: "Siinä se nyt taas on tuo ihana, puhdas vaippa, jota ihmiset nyt vielä *tulevaisuudeksi* nimittävät. Se on nyt heidän yllään, he sen pintaan painavat oman kuvansa, omien tekojensa jäljet ja siten tahravat tuon ihanan, puhtaan vaipan, johon heidän pitäisi painaman sen jalon jumalallisen, henkensä synnyttämän vastakuvan, jonka ijankaikkisuuden isä on heidän sydämiinsä istuttanut. Vaan hepä raukat sen sijaan tahravat ja turmelevat koko kuvan, vaikka

henki aina on valmis sitä oikeen kuvaamaan. Silloinpa minä, joka oikeastaan olen heidän nöyrin palvelijansa, tunnun heistä hirmuiselta tyrannilta, kun sallin heidän turmella oman *tulevaisuutensa*, jota he muka niin suurella kunnioituksella ja varovaisuudella odottavat, vaan jonka he, saatuaan käsiinsä, mitä hurjimmasti raivoavat ja raatelevat, niin että itsekin inhoavat omaa räökkäämäänsä ikinuorta kukkaa, luulten sen inhoittavaksi, mädänneeksi lehtihaaskaksi, jonka täytyy inholla kädestään viskata. — Siitä he sitten minua julmaksi nimittävät, vaikka itse he niin julmia ovat. Vaan minullapa ei ole valtaa minkään todella pysyvän, ijankaikkisen yli. Ainoastaan katoovaiseen, ajalliseen minä merkkini painan. Aine, jolla ei ole sijaa ijäisyydessä, saa kokea minun murtavaa valtaani. Sentähden minä ihmisessäkin aineellista puolta, ruumista hallitsen. 'Ruumis vanhenee', sanotaan, kun minä vuosi vuodelta painan merkkini siihen; vaan henki, tuo katoamaton, on yhtä vapaa minun vallastani, kuin minäkin oikeastaan olen ijäti nuori, sillä olenhan minä joka aamu uusi."

Niin haasteli Aika ja katseli surumieliin lepääviä ihmisiä, joista useimmat uneksuivat ihaninta untansa. Toiset riehuivat hurjan ilon pyörteissä, toiset käyskelivät haaveilujensa lumoovassa tarhassa, jossa ei puutu mitään kaikista onnen ja nautinnon ilo maljoista. Vieläpä muutamat lähes epätoivossa viettivät suruista yötä, käänteleiden vuoteellaan puolelta toiselle. Ainoastaan ani harvat saivat nähdä Ajan oikeassa, ihanassa nuorukaismuodossaan. Muut ne vaan näkivät hänen vanhan kirjatun nuttunsa ja kuluneen reikäisen hattunsa: sillä heidän omat kuvansa nutussa olivat niin mustia, ett'ei niitten laatima loka sielun silmässä sallinut heidän nähdä sitä ihanaa nuorukaista, joka nyt toi uutta aikaa, uutta tulevaisuutta heitä kohti. Jotkut taas unissaankin pakinoivat, kuinka aika vie niinkuin virta mukanaan sekä pienet, että suuret, yksityiset ja koko kansakunnat, valtakunnat ja valtiaat.

Mutta vielä muutamat muutakin näkivät.

He näkivät aamun niin ihanan, maan niin suloisin, jommoista ei voi ymmärrys älytä: Kaikki oli uutta — ääretöntä ja kuitenkin niin tuttua — kotoista ja äärettömän kaukaista. Kaikki rajoitukset — kaikki ahtaus oli poissa: vapaata, puhdasta ja ijankaikkista oli kaikki. Aika oli kadottanut merkityksensä ja astunut ijäisyyden nuorimpana lapsena siihen piiriin, jossa ei mitään vaihetusta, eikä muuttuvaista ole, vaan jossa ei kuitenkaan yhtälöisyys väsytä. Kukka ei kuihdu, kasvi ei lakastu, ruumis ei riudu, henki ei väsy: kaikki yhä edistyy ja kehkeää, ijäti elävänä, iki nuorena, aina mahdollisena yhä ylenemään, vaan ei koskaan alenemaan. Henkien oikea elämä, ääretön, katoamaton, jota ei ajan rajoitus, tilan ahtaus estä joka silmänräpäys kohoamasta, virtailee loppumattomana alkulähteestään ja palaa samaan äärettömään alkuunsa takaisin. — Tämä oli ijäisyyden aamu, kirkkauden maa, jonka ne näkivät, joitten kuvat vaipassa oli "ijäisyyden kukilla" merkitty. Heidän henkensä oli joka tuokio täyttänyt ijankaikkisuutta, verratonta, käsittämätöntä hyvyttä, puhtautta, rakkautta. Niinpä he olivatkin itseensä imeneet tuon valoisin ijankaikkisuuden elinvoiman, jonka kautta he elivät ihan toista elämää, kuin nuo halvat, turhamieliset päivän lapset, joilla ei ole mitään tarpeita ijankaikkisuutta, vaan paljon tarpeita tätä elämää varten. — Näitä ijäisyyden ihmisiä ei aika hallitse, vaan he hallitsevat aikaansa. Siitä syystä Aika nyt erittäin heidän luokseen riensi, niinkuin palvelija, joka tulee herralleen toivottamaan onnellista uutta vuotta; ja uutta virvoitusta, uutta voimaa, uutta toivoa hän heille toikin. Salaa, näkymätönnä hän tuli ja laski tuon ijäisyyden kuvastimen heidän sielunsa silmäin eteen ja — ihan näiden itsensä huomaamatta — muuttivat heidän henkensä tuokioksi huvittelemaan henkien oikeaan kotimaahan, jossa puute on uppo-outoa, vaan täydellisyys hallitsee. Kuu he sitten heräsivät, katsoakseen uutta vuotta silmiin, oli kaikki niin ihmeen ihanata, kirkasta jälleen, vaikka olivatkin surumieliin nukkuneet. Kaikki pelko oli poissa, toivo ja luottamus sijaan tullut. Kaikki oli muuttunut iloiseksi, uudeksi jälleen, vaikk'eivät he itsekkään ymmärtäneet, miksi kaikki niin oli muuttunut. Sen oli Uudenvuoden Ukko tehnyt, joka olikin Jumalan enkeli, vaikka ihmiset sitä eri tavoin nimittävät. Aikakin on Jumalan antama ja se, niinkun armokin, on alati uusi. — Ja armoahan se aika onkin.

METSÄ-RUUSU.

Se oli vaan tavallinen, pieni metsäruusu; mutta se kasvoi pappilan aitojen sisällä, vieläpä puutarhan aidan siimeksessä.

"Kas, silläpä onni on tuolla pikku ruususella", arveli karpalo, joka tuskin sai ajatelleeksikaan niin suurta onnea, vaan ei koskaan voinut itse päästä lähemmäksi, kuin tuonne vainioveräjälle. "Oi, sehän se lienee hauskaa, olla aivan puutarhan aidan suojassa; voihan nähdä aidan ra'osta sinne sisälle, kun kauniit, moniväriset kukkaset puhkeevat ja toinen toisensa jälestä avaavat suuret silmikkonsa, ihailleksensa Jumalan luontoa, kuullaksensa lintujen liverrystä ja nähdäksensä päivän kirkasta koittoa. Oi, jospa minäkin pääsisin lähemmäksi!" Mutta lähemmäksi ei karpalo koskaan päässyt, sillä hänen juurensa olivat syvällä suossa, eikä suo ulottunut vainioveräjätä lähemmäksi.

Mutta paikallaan siimeksessä kasvoi ruusu tyytyväisenä tilaansa ja nöyrästi katsahtaen joskus aidan raosta puutarhaan. Siellä oli paljon, paljon kauniita ja loistavia kukkia, joita hienot kädet joka päivä hoitelivat ja ihastuneet silmät katselivat. Ainahan niissä oli jotakin verratonta ihanuutta, aina jotakin uutta viehätystä. Ja niinhän sopikin; kuinkas ne muutoin olisivat noin uljaita olleet? Ei metsäruusu sitä ensinkään ihmetellyt: hän iloitsi kukkain onnesta, osaamatta aavistaakkaan, että löytyisi voima, mikä loistavimmankin muodon turmelee, ihanimmankin onnen hävittää. Vasta eräänä päivänä, huomattessaan kukkain ankarasti keskenään kiistelevän, pisti hänen päähänsä ajatus, että niilläkin ehkä on joskus jotakin ikävää tapaista. — Se häntä kovin kummastutti ja samalla kiihoitti hänen uteliaisuuttaan. Hän oikasihe, pisti päätänsä aidan ra'osta vähän sisäpuolelle — kas, hän sai koko päänsä puutarhan sisälle. Siinäpä hänelle näky aukeni! Kymmeniä, satoja kukkasia, toinen kauniimpi toistaan, rehoitteli päivän paisteessa. Kaikki olivat niin siistiä ja huolitellen hoidettuja, ett'ei hän ikäänään ollut mokomia nähnyt. "Varmaankin on tänään juhla, tai muutoin erinomainen ilopäivä, koska kaikki ovat noin hohtaviin hepeneihin pukeuneet," ajatteli ruusunen. Hän oli ihan ihmeissään, eikä muistanutkaan olevansa luvattomalla alueella: pappilan puutarhan sisällä. Ääneti ihasteli hän vaan näkemäänsä, käänellen siroa päähyttänsä, vaikka hän olikin vaan jokapäiväisessä puvussaan; — mutta mistäpä olisikaan hän saanut noin loistavia verhoja? Niitähän vaan he saavat, joita ihmisen hoitama käsi kastelee ja kauniit silmät ihailevat. Kau'an ei ruusu näin miettiä saanut. Hänen huomionsa kiintyi kiistaan ja toraan joka yhä kesti ja paisui vielä.

"Sinäkö, mustalainen, olisit minuun verrattava! Tosiaan, tuota hävyttömyyttä en olisi mokomalta odottanut!" huudahti kovin tulistuneena tulipunanen tulpaani tummalle samettikukalle.

"Vaikea on paljas-pään kanssa tukkanuottaa vetää," ivaili samettikukka; "vaan kuulkaas, madame, mitä tuo vieras herra eilen sanoi kulkeissaan Eeva neidin rinnalla lehtokujanteessa!"

"Minä en viitsi kuulla mokoman kielenpieksijän imarruksia. Eihän hän osaa muuta kuin noin loistavasti hymyillä, nöyrästi kumartaa ja kiittäen ylistää kaikkea, mitä vaan sattuu näkemään. Hänen harhaileva silmänsä on hairahtunut sinuun; — vaan, jos olisi hän minut keksinyt, niin arvatkaappas, mademoiselle, mitä hän sitten olisi sanonut?" virkkoi tulpaani, keikahuttaen ylpeästi niskaansa.

"Sen minä heti sanon: Hän olisi sanonut: Kas, tuota itserakasta narria, joka noin pöyhkeilee moista kovin vanhanaikaisesta tulipunasesta verhostaan hih, hih, hii! madame, niin olisi hän sanonut ja..." Samettikukka alkoi jatkaa, vaan tulpaani huusi kovin äkeissään:

"Vaiti, hävytön! tää on kunnian loukkaus; kuulkaa, liljat, ruusut, orvokit, kellokukat, tuhatihanaiset, kuulkaa, kuulkaa! neiti samettikukka on loukannut minun kunniaani, minä vaadin hyvitystä!"

"Hyvitystä, kunnianloukkaus!" kirkuivat isot ja pienet kukat niin hurjasti, että metsäruusu raukka kovin peljästyneenä vetääntyi aidan ra'osta paikalleen takaisin ja kuuristui entistään alemmaksi siimekseen.

Kovin suruinen oli hän nyt. Hän oli nähnyt pienen osan siitä suuresta maailmasta, jota hän oli aina pitänyt suurimman onnen sijana — vaan eipä siinä näyttänyt muu vallitsevan, kuin kehno kateus ja itseks, alhainen kunnian-pyntö.

Äänetönnä, alamielisenä mietiskeli ruusuparka niitä ja näitä koko pitkän päivän. Ei hän huomannut, kuinka aurinko valovaljakollaan laskiie lännen lietoon mereen, ei hän hoksannut, kuinka yön tytti, hämärän neiti heitti hienoista utua, terhenistä tepsutteli alas maille, mantereille, vilvoittaakseen päivän paisteesta paahtunutta luontoa. Vasta kun suuri, kostea pisara pudota rasahti hänen poskelleen, älysi hän että yö oli tulossa ja kallisti väsyneen päänsä levolle.

Yö pimeni, äänet vaikenivat ja luonto nukkui. — Silloin lensi siunauksen virkistävä enkeli jakamaan nöyrille lohdutusta ja tuskaa kärsiville virvoitusta. Hän lensi puutarhan ohitse, vaan tultuansa aidan siimeksessä lepäävän ruusun luokse, painoi hän hellän suudelman sen poskelle, jolla vielä kiilsi tuo illalla itketty kyynelpisara. — Lohdutus, rauha ja lepo valahti ruusun jokaiseen soluun ja hänen vartensa vahvistui, pukunsa kaunistui kaksin verroin sinä yönä. Siitä ei hän toki onnekseen mitään tiennyt. Hän nukkui vaan suloisinta untansa ja enkeli lihoitteli edelleen jakamaan voimaa ja virvoitusta tuhannen tuhansille sortuneille olennoille.

Mutta yön synkimpänä hetkenä mateli kaksi myrkkyyistä kyytä pitkin puutarhan hiekkakäytävillä: toisen nimi oli ylpeys, toisen kateus. Nämät saapuivat tulpaanin ja samettikukan luokse, valoivat kähyvertansa heidän sydämmeensä; tuuli suhahteli levottomasti puissa ja konna kurnutti lätäkössä: käärmeet matelivat tiehensä, niinkuin olivat tulleetkin. Yö kului, valkeni aamu. Aurinko kultaili luonnottaren utuisia antimia ja havahutti ihmiset päivän puuhiin. Silloin aukasi silmänsä ruusu. "Voi kuinka ihanata!" huudahti hän. Suru oli kadonnut, murhe poissa ja vapaana, ilomielin tähysteli hän jälleen Jumalan luontoa. Mutta tuskin oli hän kohottanut kiitollisen katseensa taivaalle ja lopettanut ihailemisensa, kun hän taas kuuli ääniä puutarhasta. Tällä kertaa ne eivät olleet kukkain, vaan ihmisten

ääniä. Ruusu tuli uudestaan uteliaaksi. "Mitähän, jos taas katsoisin! Enhän ole koskaan oikeastaan nähnyt, kuinka ihmiset seurustelevat."

Ennenkun itse huomasi aikaan, oli ruusu jo aivan toiselta puolella. Nytpä hän vasta kummia näki! Täällä oli komea korote, jonka keskellä oli hieno sametilla päällystetty verhopäällinen jakkara. Ihmisiä kulki edestakasin puuhaillen, sopotellen, juosten ja kannellen mikä mitäkin pientä tai suurta kappaletta.

Tämmöisessä puuhassa kului aamupuoli; tuli jo iltapuoli ja varjot pitenevät. Silloin ilmestyi jakkaran eteen mustaan nuttuun puettu mies, jonka leu'an alla oli kaksi suuren suurta, valkeeta kukonlehteä. Sitten tuli yhä useampia ihmisiä, kaikki kaksitellen, toinen laahaten toisen sivulla; ja jokaisen ihmisen rinnassa oli suuri punanen ruusu, paljoa suurempi ja kauniimpi kuin metsäruusu. Metsäruusu ajatteli: olempa iloinen, ett'en ole noin suuri ja kaunis, sillä se minut varjelee heidän käsiinsä joutumasta. Sitten kiintyi hänen huomionsa kummallisen suureen kukkaan, joka oli yhden parin laahaavalla puolella. Se oli keskeltä tulipunanen, vaan alta näkyi tummempi pohja, mikä reunoilta esiin pisti. Kas, siinä oli mustanpunanen samettikukka ja tulipuunanen tulpaani aivan toiseensa kiinni liitettynä. Kummastuen katsahti ruusu sijaa, jossa he vielä eilen olivat riidelleet ja huomasi siinä vaan — tyhjät varret: kukat oli katkaistu pois. Ruusu huokasi ehdottomasti niin kovasti, että ihmiset sen kuulivat. "Mikä se oli?" kysyi joku toiseltaan, vaan ruusu oli nyt niin hiljaa, ett'ei sitä voinut kukaan syyttää.

Ihmiset asettuivat piiriin, jonka keskelle jäi tuo pari, jonka naisella oli tuo kaksinkertanen kukka. Mies antoi hänet toiselle miehelle, joka nyt puolestaan jäi piiriin ja asettui naisen rinnalle jakkaran toiselle puolelle, vastapäätä mustaa miestä. Musta mies rupesi puhumaan ja kaikki muut kuultelivat. Hän puhui yhä, puhui aina vaan ja muut kuultelivat. Kunnes vihdoin toinen noista vastapäätä olevista myöskin rupesi puhumaan — vaan silloin — voi! toinen huudahti kovasti ja — kaatui tunnotonna maahan. Kaikki hämmästyvät, hyökätään avuksi, kaatunut nostetaan ylös — kuolleena. Tulpaani ja sametti-kukka eivät voineet sopia yhteen, sentähden oli samettikukka tunkenut myrkkynestettään immen sydämmeeseen ja tulpaani repäisi itsensä irti, samalla särkien sydämenkin. — Tätä nähdessään huokasi ruusu vielä kovemmin, kuin ensi kerralla ja kaikki kukat, jotka olivat kuulleet, kuinka tulpaani ja sametti-kukka riitelivät, hyrähtivät itkemään. Tämän surun-äänen kuulivat ihmiset, mutt'ei kukaan tiennyt, mistä se tuli. Metsäruusu hämmästytti kovin, veti nopeasti siimekseen takaisin ja itki, itki niin hurjasti, että hän aivan vaaleni ja olisi varmaankin kastunutkin, joll'ei yöhyt lahjoillaan olisi häntä virvoittanut. — Senjälästä ei hän milloinkaan enää pyrkinyt katsomaan aidan ra'osta sisälle, vaan aina kun hän muisti entisiäkin kertojansa, itki hän uudestaan.

Kului näin monta päivää, viikkoa, ehkäpä kuukausikin. Silloin oli hän jo melkeen unhottanut edellä kerrotun tapauksen, kun eräänä aamuna, päivän koittaissa kovin surullinen, nuori mies käveli puutarhan aidan ulkopuolella. Pää oli vaipunut rinnoille, toivotonna tuijottelivat syvälle painuneet silmät kuopistaan ja huolettomasti vaatetettuna harhaili hän ympäri vainioita. Tultuaan ruusun kohdalle, seisahtui hän äkkiä, katseli ympärilleen ja — mitähän hän nyt lienee keksinyt? — Mieli puolen hurjuudella juoksi ruusua kohden. Ruusu vapisi ja kuuristeli alemmaksi, päästäkseen piiloon — vaan myöhään. Juuri ruusua tuo onneton tavoittikin; hän tarttui siihen laihtuneilla koukkusormillaan — oi, niin armottomasti, niin kovasti! — ja huolimatta ruusu raukan ponnistuksista, joka jo hädissään pistäkökin koitteli, taittoi hän ruusun varresta aivan erilleen ja tempasi itselleen. Hurjasti painoi hän hämmästyneen, kovin vapisevan ruusun huulilleen, joilta elonkarva oli aikaa kadonnut, vaan jotka toki olivat lämpimät vielä. Mutta tuskin oli hän ruusua suudellut, niin hän sen tuimasti paiskasi maahan, polki sitä jaloillaan, huokaili, itki ja valitti kauheasti. "Ruusu, veripunanen ruusu; tai tulpaani — sinä olet tulpaani! — tulpaani, joka surmasit Eevan — voi Eeva, Eeva kuule, tässä on tuo kirottu myrkkukukka — käärme!..."

Näin huudahdellen polki hän ruusua, nosti sen ylös, repeli tuhansiksi sirpaleiksi ja levitteli palaset tuulen viedä.

Ruusua raukka, joka oli niin syvästi surrut hänen vahinkoansa! Tiesipä ruusu syynkin, mikä tuon onnen turmeli jota nuorukainen oli tavoitellut; olishan nuorukainen häneltä saanut kaikki tietää, vieläpä ainoan lääkkeen tuota myrkkyä vastaan, joka hänen onnensa hävitti. Vaan eihän ruusu hänelle ennättänyt mitään sanoa, ennenkuin tuo hurja jo hänet julmuudella surmasi. Vaan kukapa voisikaan aavistaa, että puutarhan aidan takana on onnen kukka, vaan sisällä kateuden myrkkukasvi! Kukapa voisi!

Niin kävi metsäruusun pappilan puutarhan aidan siimeksessä; mutta karpalo, tämän kuultuaan arveli: onneksi minulle, ett'en ole kovin lähellä puutarhaa — ja piilotti päänsä sammalen alle.

Tuolla meren rannalla kuusikossa oli suuri muurahais-keko korkean kuusen juurella ja tämän keon ääressä kasvoi pieni puolukka. Oli jo sydän kesä; kaikki ruohot heilimöivät, viljat tekivät jo terää, kun se vasta nupulle puhkesi. Kyllä ensimmäinen kevätaurinko lämpimillä säteillään sulatti lumipeitteen sen päältä, sen viheriät lehdet olivat talvenkin alla säilyttäneet kauniin karvansa ja varsi oli murtumatta kannattanut paksua lumiharsoa, jonka talven haltijatar laski kuni lämpimän villan suojelemaan kaikkea, mikä oli säilytettävä elämään halki kylmien kuukausien, kovien säitten, sitten entistään ehompina ilmoille yletäkseen, kun kerran kylmyys on ohitie ja kesä saapuu. Mutta silloin oli siinä vielä punanen, pehmeä marja, joka turhaan oli odottanut kaiken syksyn poimijaansa; että mikään, ei edes pieni puolukka, tahdo joutua hukkaan, saavuttamatta elämänsä tarkoitusta. Sentähden riippui marjanen kaiken syksyn alla päin, nöyrästi odotellen, eiköhän joku paimenpoika sattuisi huomaamaan häntä; vaan kaikki paimenpojat pelkäsivät tuota suurta muurahais-kekoa, eikä yksikään huomannut sen ääressä punertelevaa puolaa. Niin kului syksy turhassa odotuksessa ja talvi peitti sekä maat että marjat valkean vaippansa alle. Vasta keväällä sai puolukka jälleen nähdä Jumalan aurinkoa, jonka säteet niin lämmittivät, että koko kylmä talvi lauhui leudoksi kevääksi ja kevästä vähitellen kehkesi suvi. Uusi toivo virtaili koko luomakunnan kaikissa jäsenissä, uusi voima virkosi kaikkialla henkiin. Silloin puolankukka — ei vaan kukka — mutta marja — nosti päätänsä ylemmäksi, heilutteli vihantia lehtiään ja lähetti muurahais-pesäänkin sanan, että kesä jo on tulossa. Hän tahtoi kaikin mokomin huomauttaa, että nyt jo on aika lähteä kalastamaan sekä karjaa paimentamaan, koska muutoin voisi paras aika mennä käsistä. Ei hän sitä toki ilmoittanut, että pääsyynä tähän kiireesen oli se toivo, että joku kalastaja, tai paimen ehkä huomaisi hänet, joka niin kau'an oli turhaan odottanut poimijaansa. —

Vaan oikeassa hän kuitenkin oli. Eräänä aikaisena kevät-aamuna astui kalastaja, suuri joukko kalanpyydyksiä selässä, aivan muurahais-pesän ohitse — ja heti huomasi tämä marjan, seisautui, kumarsi — poimi sen ja pisti suuhunsa.

Ilosta värähytti puolukka lehtiään; hän oli täyttänyt tarkoituksensa ja oli valmis taas kukkimaan. —

Kului viikkoja ennenkun edes pieni nuppukaan tuli näkyviin. Toiset kukat, jotka jo syksyllä olivat kaikista marjoistaan päässeet, nousivat kiireesti nurmen nukasta, kukkivat pian ja kypsivät, ennenkun puolukka kukallekkaan puhkesi. Mutta vihdoinkin puhkesi hän kuitenkin kukalle ja avasi punasen kupunsa ilmoja ihoamaan. Silloinpa hänellä olikin tilaisuus nähdä, kuinka maanmies korjasi satoa vaivannä'oistään, kuinka puut täysissä hedelmissään nyökyttelivät hyvää päivää ohi kulkeville ja linnut kuusissa lauloivat poikineen viimeisiä laulujaan. He olivat pois lähdössä; sentähden lauloivat he harvoin, sillä heillä oli niin paljon tärkeätä miettimistä; vaan joskus he sentään virittivät iloisimpia säveleitään, osoittaakseen poikasilleen, että heidänkin tulee laulaa elämänsä tärkeimpinäkin hetkinä: ainakin Jumalalle ylistystä. — Muurahais-pesässäpä, kuusen juurella oli liikettä ja hyörettä. Tuhansittain tuhansia, noreita, pikimustia asukkaita vilisi tuon jättiläis-pesän kaikilla kujilla. Mikä vei toukkaansa syvemmälle koloon, jonka hän oli jo talven tai äkillisen myrskyn varaksi valmistanut, mikä toi ha'onneulasia peittääkseen oman kolonsa suuta tai varustaakseen pesää paremmalla sitojakerroksella, mikä juoksi kiireesti toisen ohitse hakeakseen uuden rikkasen tuolta sammalikosta, ennenkun joku toinen ennättäisi sen ottaa, mikä tuli tuomaan surusanomaa naapuripesästä, mikä käskemään uusia vahtia vihollis-pesästä tuleville toille y.m. y.m. Kiirettä, kiirettä ja aina vaan kiirettä! Ei lepoa ensinkään näyttäneet olevan; ja kuitenkin! Tuolla syvällä, syvällä pesän sydämessä oli suuri, tilava asunto, jossa kuningas-perhe tuhansine hovimiehineen liikkumatta, levossa eleli. Ei siellä muilla kiirettä ollut, kuin palvelioilla, jotka saivat syöttää ja juottaakkin törkeätä väkeä, kuningasta, hänen perhettään ja noita ylpeitä siivekkäitä hovimiehiä, jotka vaan kerran vuodessa astuivat ulkoilmaan huvittelemaan. Kesän lämpöisimpänä iltana, kun jo päivän paahteiset säteet olivat meren sinervään helmaan vajoavan auringon terästä sammuneet, vaan kostea kaste ei vielä ollut ehtinyt ruohonpäitä suudella, silloin tuli kuningas noitten ylpeitten seuralaistensa keralla pitkin pesän valtakujaa ylös sen huipulle. Siinä he levittivät hienoset siipensä ja niin läksivät uljastellen lentoretkelle. Hetkisen he niin liitelivät, lentelivät lauhkeassa, tynnessä ilmassa ympäri lähiseutua. Sitten palasivat pesäänsä jälleen viettämään yhtä toimetonta elämää, kuin ennenkin.

Ensimmäisenä iltanaan näki puolankukka tämän joukon. Kauniissa järjestyksessä kohosi koko siivekäs seurue ilmaan, liihoitteli yhä edemmäksi, tietämättä minne. Olihan niin perin ihanaa koetella siipiensä voimaa tuossa tuulettomassa, vienossa ilmassa. Sihistellen sinkuivat siiposet, kevyesti kohosi ruumis: vapaus, ilma teki hurmaavan vaikutuksen. "Merelle!" komensi kuningas ihastuksissaan ja tuokiassa lenteli koko uljas seurue siintävälle selälle, joka valtavana, tynnenä aukeni kuusikon reunassa. Hei kuinka ääretöntä, suurellista tuo oli! Tynnenä lepäsi tuo ääretön pinta, hetketön hiljaisuus vallitsi.

Mutta äkkiä havahtui kuusikossa uinuva Tuuletar, susahutti siipiään ja liiteli hiljaisesti meren aukealle ulapalle. — Vieno röyhellys tummensi veden pintaa: muurahaiset kauhistuivat. "Takaisin!" komensi hätäantynyt kuningas, vaan — myöhään. Jo oli Tuuletar levittänyt raskaat sulkansa heidän päälleen: liehaus vaan ja kaikki peittyivät vienosti värehtivään veteen.

Meren takaa vaaleneva iltarusko haihtui vähitellen, kultainen silta, jonka se vetehen kuvasi, pimeni ja

yön varjot peittivät maan. Kukkanen tunsu päänsä hiljaa painuvan alaspäin ja väsymys valtasi hänet, Ensimmäinen päivä oli kulunut; vieno huokaus vielä — niin kukkanen nukkui sikeintä nuoruuden unta.

Päivä nousi; linnut lauloivat kuusissa; muurahaiset liikkuivat levotonna pesässään; meri oli vähäisen rauhaton.

Iloisesti laulelin, hoitelin merimies purttaan, ponnistellen huvikseen aaltojen voimaa vastaan. Hänen oikea elämänsä oli vaiva ja työ, hänen ilonsa vaarallinen, onnistunut yritys. Koko muoto oli voimaa, koko olento miehuutta täynnä. Valtava, voimakas tuuli lennätteli hänen punaista purttaan yli sinertävän, hyllyvän aineen; vaan hymyillen, levollisesti istui hän perässä ja katseli kohden taivaan kirkasta rantaa.

Tämän näki puolan kukka, joka juuri oli herännyt ja vielä hieroi silmiään selvitäkseen unesta. "Kuinka uskaltaa tuo merelle, jossa muurahais-kuningas sai hautansa?" arveli hän niin äänekkäästi, että mustikka, joka kasvoi vähän edempänä muurahais-pesästä, mutta samalla puolella, kuuli sen. Tämä oli jo täysi marja ja ihmetteli kovasti, kuka oli vielä niin tietämätön elämän menosta, kuin puolan kukka. Kun hän ympärilleen katsoessaan keksi puolankukan, lausui hän tälle:

"Hyvää huomenta, nuori ystäväni. Kas kuinka kau'an sinä olet viipynyt ilmestymättä! Voi, voi kuinka paljon olet kadottanut, kun et ollut jo Juhannuksen aikana mukana."

"Juhannuksen aikana! mitä se on?" toisteli puolukka parka aivan ymmällään.

"Niin, niin, nuori vesa! Kas sitäpä olisi sinun sopinut katsoa, Juhannusta! Ja nuo tuhannen tuhannet kukkaset, jotka kaikki silloin koreilivat vihannalla nurmikolla, kaikki ne jo ovat varistaneet teränsä ja heteensä: niistä on tullut siemeniä, juuri niinkuin minustakin. Voi kuinka kaunis, punainen puku minulla oli! Ja nyt on kaikki muuttunut. — Niin, mutta kas, punanen pukuhan sinullakin on — se on kaikista hienoin puku, oikea karkelopuku, vahinko vaan, että olet... Suo anteeksi — en minä mitään pahaa tarkoita, vaan kyllä minun täytyy sanoa totuus: sanoisihan sen joku muu kumminkin ja parempi on silloin, että sen jo ennakolta tietää — sinä olet liika myöhään syntynyt maailmaan; ei sinulla nyt enää ole mitään nähtävää, eikä tehtävää."

"Minun mielestäni on täällä kovin paljonkin nähtävää", vastasi kukka. "Minä olen vasta yhden päivän katsellut tätä maailmaa, enkä voi sitä koskaan unhottaa. Ja tehtävää! sitähan en ole koskaan ajatellut." — "Niin lapsellinen voi olla, kun on tuolla ijällä", arveli siihen mustikka. "Enkä sitä tosin ihmettele, kun muistan omaa nuoruuttani, vaan kyllä minä sen sanon, ett'ei sinun hieno pukusi sinua nyt ensinkään hyödytä. Pian tulee tuima, kolkko syksy, jonka tuulet tunkevat kaikkien sammalten läpi tiheimmänkin kuusikon varjossa. Silloin sateet öin päivin valavat vaatteitasi, jotka tuosta vaalenevat ja varisevat ennen aikaansa. Kuka sitten enää katsoo kauneutta, kuka edes marjaasi korjaa, kun se vihdoin talven tullessa putoaa mädänneestä varrestasi?"... Mustikka aikoi jatkaa, mutta puolan kukka kovin peljästyneenä käänsi puheen toiselle tolalle, lausuen: "Mutta sanokaappas, rakas Täti, miksi muurahaiset illalla mereen hukkuivat, vaan merimies iloiten laineilla liitelee?"

"Niin, lapsi kulta; nuo siivelliset muurahaiset ovat toimetonta, laiskaa väkeä, jotka eivät tee muuta, kuin kiusaavat muita; sentähden on heidän kykynsä toimeettomuudesta niin tylsistynyt, ett'eivät he omin voimin voi edes elättää itseään. Nyt pyrkivät he kuitenkin ylpeästi ulommaksi omaa aluettaan, vertaamalla voimiaan äärettömään mereen: siksi saivatkin linnut liian surman. Jolla ei ole tehtävää, tai joka ei täyty tehtävänsä, hänet kerran myrsky upottaa. Toinen on tuon miehen laita, Hän on määrätty elävänä toimittamaan ankaraa, kovaa työtä; siihen on hän alusta alkaen tottunut; meren aallot ovat hänet tuommoiseksi kasvattaneet, myrsky on hänessä herättänyt voiman tunnon, ärjyvä vihuri pelottomuuden. Kaikki on hänen mielestään paikallaan, kun hän vaan tekee tehtävänsä. Puhaltakoon tuuli, ärjyköön aalto, häntä ei se liikuta. Vaikka meri hänet nielisi ja helmaansa kätkeisi aalto, ei hänelle sittenkään kävisi pahemmin, kuin hänen isälleen. Työ, ponnistukset ja vaiva on miehen elämä. Kaikkea saa kärsiä, kaikkea kestää, mutta valittaa ei saa. Tyytyväisnä, tyynenä kestää kaikkia: se on hänen tehtävänsä: sitä suorittaissaan hän on onnellinen."

Puolankukka ei ymmärtänyt tuota. Hän peitti päänsä lehtien lomaan ja sanoi: "Hyvästi, Täti, minä en voi oikeen hyvin." — "Hyvästi, hyvästi, lapsi kulta, varo, ett'et kylmettyisi" — sanoi mustikka.

* * * * *

Kului viikkoja, kului kuukausiakin. — Kesä vierähti lopulle, syksy saapui. Lehdet puissa kellastuivat ja varisivat maahan. Tuuli lennätteli viidakoissa kuivettunutta lehti-pehua ylisten ympäri. Mustikka oli jo pudonnut pois, sen lehdetkin jo vaalenivat. Puolankukkakin oli menettänyt kauniin punasen pukunsa, se oli jo muuttunut marjaksi. Paljon oli tällä välin tapahtunut muutoksia sekä ulkona luonnossa, että sen sisällisessä kehkeämisessä. Monta myrskyistä, kolkkoa päivää, monta iloistakin hetkeä hän oli nähnyt ilmestyvän ja väistyvän vähitellen kuluneitten aikajaksojen joukkoon. Useakin musta, myrskyinen yö oli

huhuuton kylmillä sateillaan hänen kulmiaan ja moni surkea hätähuuto oli haihtunut meren öiseen pauhinaan. Olihan monenakin aamuna tuhansia laudanpalasia vaahtoosella rannalla, osoittamassa, että meri voi haudata helmaansa voimakkaampiakin olennoita, kuin muurahaisia: olihan monena päivänä riehuva vihuri ruhtaissut hänen silmänsä edessäkin lujia laivoja kalliokarille. Ainoastaan turha, epätoivoinen ponnistus oli useinkin ihmisten auttamis-yritys: meri oli vihoissaan voittamaton. — Tämmöiset näöt toisinaan vaihtuivat tyyneyteen ja rauhaan, joka niinkuin hiljainen siunaus levitti lepoa ja sisällistä iloa kaikkialle. Neitseellisenä hymyili valtava meri, tuuditellen tuhansia pieniäkin pursia niinkun äiti tuudittelee lastaan ja iloisesti laulaa. Turvallisena voi silloin oravakin lastullaan purjehtia, eikä pienoisten kaarnalaivatkaan vaarasta tienneet. Saaret nostivat aalloista kukkeat kulmansa, niinkuin morsian leikitellen nyökyttelee seppelöityä päätään. Kaikki on rauhaa, riemua täynnä. — Kuusikko hiljaa suhisee ja joku lintunen vaan harvakseen helkähyttää heleän sävelen. —

Tämmöistä syvää riemua syyskesä yksinään tarjota voi. Sitä nautti puolakka ja imi sydämmeensä hiljaisen, puhtaan ilontunteen. Ei hän ollut koskaan oppinut tuntemaan kevään vallatonta riemua, eikä häntä koskaan kiusannut kevätkesän turhamielinen kauneuden himo. Hän näki elämän sen täydessä voimassa, kun jo sateisa syksy soi hedelmiään ja luonnotar karisteli pois kesäkorujaan. Sentähden ne mehut, joita puolankukka imi, olivatkin paljasta terveyttä ja raitista elonvoimaa; sentähden voikin hän kestää yli talven ja vihertää silloinkin, kun jo toiset kukkaset kuoloon nukkuiivat. —

Olipa eräs Syyskuun aamu. Luonto oli juuri herännyt ja heittänyt öisen sumuverhonsa yltään. Yö oli ollut kylmä ja tuulinen; aamu oli selvä ja kolea. Silloin tuli pieni poikanen poimimaan puoloja kuusikosta. Hän kävi muurahais-pesän ohitse, näki puolan ja poimi sen ensimmäiseksi marjaksi astiaan. Voi kuinka puolukka säpsähti. Hänkö nyt jo joutuisi täyttämään tarkoitustaan? Oliko hän jo kypsynyt? Vaan kau'an ei näitä miettiä voinut; toisia puoloja tuli tuhutteli alinomaan astiaan, joka pian oli punaisia marjoja täynnä. Poika kävi kiireesti, ikäänkuin ajatuksissaan, eikä kau'an viipynyt, ennenkun puola-astia joutui pieneen suojaan, jossa virui vuoteella sairaana mies. Heti kaadettiin marjat valkealle pöytävaatteelle ja tarkasti niistä siinä perattiin rikat pois. Nyt voi puolukkamme nähdä kaikki ympärillään; vaan ei hän joutunut muuta näkemään, kuin sairasta, joka nukkui valjuna vuoteellaan. Silloin aukeni ovi; sisään astui nainen; valkealla kädellään tämä sievästi kokosi marjat puhtaaseen astiaan, kaasi ne pataan ja laittoi terveellistä ruokaa sairaalle. Hiljaa hän liikkui ja varovasti, sillä sairas nukkui. Jopa oli ruoka valmis — puolukkamme oli siinä säilynyt kokonaisena ja tunnollaan — jo pistettiin se astiaan ja asetettiin sitten pöydälle jäähtymään.

Sairas aukasi silmänsä. "Johan nyt olet nukkunut," sanoi iloissaan nainen. "Jo; minä olen paljoa parempi nyt." "Minä olen tässä laittanut puola-puuroa; ehkä sinulle jo ruokakin maistuu."

"Kiitos — kiitos; minä luulen tosiaan jo vähän hiukovan." Voi millä kiitollisuuden ja ilon tunteella nainen asetti ruu'an sairaan eteen! Vapisevat kädet tarttuivat lusikkaan — ja — ensikerran koko kuukaudessa — maistui ruoka hyvältä. Tykyttävän sydämin katseli puolukka jokaista lusikallista, minkä sairas nautti; hän toivoi pääsevänsä vahvistamaan heikkoja voimia, elvyttämään kuihtunutta verta. Mutta nyt sairas jo laski lusikkansa pois. Hän kiitti Jumalaa ravinnosta ja istui sijalleen. Hänen viereensä istahti tuolille nainen. "Voi kuinka paljon olet kärsinyt," aloitti hän; "aina siitä saakka kun tuo myrskyinen yö riehui.

"Ei tämä mitään vaarallista ole," jatkoi mies; "se yö minulle rauhan antoi. Tämä on vaan hiljaista tointumista: joll'ei silloin olisi myrskyä ollut, en nyt olisi onnellinen. Tulinhan silloin tuntemaan sydämen, jota en koskaan muulloin olisi tuntemaan tullut. Myrsky oli välttämätön, sen täytyi tulla ja se tuli. — Nyt olen terve ja paranen jälleen; minä saan uudet voimat, minä tulen mieheksi nyt." —

Nainen katsoi hellästi sairaan silmiin: "veljeni! minä ymmärrän sinut. Sinä olet taistellut vaarallista taistelua; nyt olet voitolla: kiittäkäämme myrskyjen Herraa!" Sairas nyökkäsi myöntäen päätään ja laskeutui vuoteelleen. Nainen nosti ruu'an pois ja puolukka sai aikaa miettiä näkemäänsä. — "Myrsky oli välttämätön, sen täytyi tulla ja se tulikin!" lausui hän itsekseen. — "Niin; onhan myrsky monastikin parempi kuin leuto sää, se pudistaa pois monta ulkonaista turhaa tapaa ja ajaa esille sisälliset syyt; myrsky herättää uinuvat voimat ja avaa sokeat silmät. — — Nyt olen saanut vähän käsitystä siitä, mitä mustikka puhui. Olenhan nähnyt myrskyä ja päivänpaistetta, iloa ja surua, nautintoa ja kärsimistä, toivoa ja toivotonta taistelua; paljon suuria mullistuksia, tuhansia pikku seikkoja; jo kau'an edeltä päin mietittyjä muutoksia, tahi tuommoisia äkillisiä tuulenpuuskia, jotka tulevat jälkiä jättämättä ja menevät sinne, mihin ei kukaan seuraa. Olen kokenut monellaista, ollut monen väheen alaisena; ei mikään ole enää olemassa, ja kuitenkin on kaikista jäänyt jotakin jäljelle olentooni: kaiken tämän monipuolisuuden yhteys on elämää. Aurinko on aina lämmin, sen valo virvoittaa; meri on suuri, sen näkeminen ylentää; myrsky on voimakas, sen pauhu peljättää. Vaan niitten kaikkien yhdys-tunne on elämää s.o. kaiken vaihetuksen läpi pysyvää, kaiken voittavaa, ikuista voimaa. Kun siitä olen saanut osani, olen tehnyt tehtäväni ja voin antaa itseäni imetyn mehun muille samaa elämää jatkamaan. Nyt tiedän, mitä varten olen olemassa: antaakseni terveellisen mehuni tuon kärsineen elämän — voiman jatkamiseksi." — Puola asetui astian reunalle, josta juuri oli viimeinen lusikallinen otettu ja odotti tyytyväisenä ruoka-aikaa.

HIRUNDO HERALDIKA.

Katon räystäässä tuolla oli pääskynen pesä. Savesta ja höyhenistä oli se kurottu kahtena keväisenä päivänä, ja lujaksi päivä sen säteillään lämmitti. Oi kuinka sievä ja siro sen sisusta, kuinka pyöreä ja soma sen päällystä oli! Ja siellä sisällä oli kuusi pientä poikasta. Vähitellen ne kasvoivat, höyhenet kasvoivat ja koko varttui. Mutta siellä he aina vielä sisällä asuivat. Ei kukaan heistä vielä uskaltanut siipiinsä turvautuen antautua ilman aaltoihiin. Näin kului aikaa, kunnes vihdoin eräänä aamuna emä tuli tavattoman iloisena sisälle. Hänellä oli kullekkin heistä pieni toukka makiaisiksi ja sen annettuaan hän heille näin suin puheli:

Lapseni armaat! tirlitt, tirlitt, tirlilitilitt! — Nyt olen teitä kau'an jo kasvattanut, olen teitä ruokkinut ja hoitanut. Nyt tahdon nähdä teidän itse jo johonkin ryhtyvän; nyt teidän täytyy opetella lentämään.

Lentämään, lentämään — tililitt, tililitt! vikisivät nuoret.

Te tiedätte, emo jatkoi, että tässä maailmassa täytyy osata yhtä ja toista, jos tahtoo taistella läpi elämän. — Oi, täällä täytyy paljon oppia ja kokea! Mutta ensin ja ennen kaikkia vaaditaan että osataan liikkua, sillä palkallaan oleva ei voi mitään oppia. Liikkuminen on samaa kun lentäminen, vaikk'eivät kaikki opi lentämään s.o. huonolahjaiset ja vajanaiset olennot, niinkuin esim. ihmiset, jotka kyllä ovat muutoin hyvin lahjakkaita ja kykeneväisiä, vieläpä jalomielisiäkin, mikä on paljoa enemmän kuin kaikki yhteensä — niin, kas lentää eivät hekään osaa. Heillä on tosin siiventynkät, vaan höyheniäpä heillä ei ole ja vaikka he kuinka yrittäisivät, eivät he lentämään kykene — ja siitä syystä heidän liikkumisensa on paljoa vajanaisempaa, tai oikeastaan he eivät voi liikkua siinä merkityksessä, kuin me liikkumista käytämme. Kun nyt ajattelen ihmisen tilaa ja vertaan sitä teidän nykyiseen tilaanne — ajatelkaas, mikä hirveä onnettomuus, jollette kaikki oppisi lentämään. Olkaa siis ahkerat, näyttäkää, että opitte noreiksi, nopeiksi, sukkeliksi, taitaviksi lentäjiksi, tililitt, tirlitt, tirlilitilitt!

Tililitt, tirlitt! kaikki pienet vikisivät ja ryömivät pesästä katon kourulle. —

Kas niin, nyt olette ulkona kaikki, Ennenkun tästä edemmäksi yritämme, tahdon teille esitellä hiukkasen tämän paikan historiaa. Tämä suuri pesä, jonka kourussa meillä on pesämme, on vanha, vuosisatoja nähnyt asunto. Moni pääskynen meidän esi-isistämme on kertonut sen historian lapsilleen, ne taas omille lapsilleen ja lastensa lapsille j.n.e. Tässä on elänyt ja kuollut jo monta ihmissukuakin, joka meidän ikäämme verrattuna on kovin pitkä aika. Sanotaan isän-äidin, isän-isän-äidin aikana tässä asuneen Sarvi nimisen miehen, joko hänellä sitten lienee ollut oikeat sarvet, niinkuin kaskinikillä, vai oliko hän vaan saanut sen lisänimeksi, sitä minä en tiedä. — Vaan hänen ajallaan oli kovin tukala aika maassa, varsinkin ihmisillä; oli semmoinen tila, jota he sanovat sodaksi s.o. semmoinen rauhaton aika, jolloin ei voi rakentaa pesää juuri mihinkään, sillä kaikki pesät poltetaan ja hävitetään, varsinkin ihmisten pesät, mutta niiden mukana meidänkin pesämme. Tämän suuren pesän pojista oli yksi mainion viisas ja taitava ihminen. —

Osasiko hän lentää, tili-tlitt! —

Ei pienoseni, ei sentään, mutta kyllä hän muutoin taitava oli. Hän johdatti suuret joukot ihmisiä yhdelle puolelle, yhdisti ne, jotka olivat kaukana toisistaan laulamalla s.o. ei juuri niin kuin me laulamme, sillä niin osaavat vaan harvat ihmiset laulaa, vaan jotenkin sinnepäin. He kirjoittivat sopimuksia, kirjoittivat päätöksiä ja yhtyivät sovintoon. Näin vihdoin loppui tuo ankara sota ja pesät jäivät rauhaan jälleen — tirlitt, tirlitt, tirlilitilitt!

Vaan nyt me tiedämme Sarven työn, vast'edes voitte varsinaisilla historian tunneilla saada enemmän oppia, tililitt, tirlitt! Niin vei emo poikaset lentämään. —

Ensin he vaan vähäisen räpyttelivät; sitten he lensivät katon kourulle, siitä räystäälle, räystäältä kourulle takaisin j.n.e. mutta vihdoin uskalsi yksi yrittää pitemmän matkan. Se onnistui, toiset yrittivät perässä ja niin oli pian koko pesäkunta lentämässä, liehumassa. Kas sepä oli hupaista! Tililitt, tililitt; nyt ei heidän muuta tarvinnut tehdäkään. He olivat koko päivät ulkona: lauloivat ja lensivät, lensivät ja lauloivat.

Lentelipä näin tavoin taas eräs perheen nuorimmista rakennuksen ympärillä. Ikkunat olivat auki. Sieltä sisältä kuului Kanarialinnun laulu, sekä joskus papukaijan käheä ääni. Nuori pääskynen, neiti Hirundo Heraldika, kuten toiset pääskysel häntä nimittivät, syystä että hän aina niin mielellään istui tuon vanhan vaakunakilven reunalla, joka oli ison oven yläpuolella, tunsu erinomaisen halun vetämän itseään ikkunasta sisälle. Hän kurkisti ensiksi varovaisuuden vuoksi ikkunarei'ästä läpitse — huu! mikä se oli? aivan kuin mies ihan vastapäätä ikkunaa olevalla seinällä. Neiti Hirundo Heraldika lensi

peljästyneenä takaisin.

Vaan vähän ajan perästä palasi hän jälleen: hän muisti äitinsä puhuneen joskus jostakin paperi- tai vaatekappaleesta, jonka ihmiset seinille kiinnittävät ja siihen sitten muodostavat jotakin mikä on ihan määrätyn ihmisen, eläimen tai jonkun muun esineen näköinen, ja tätä koko olemusta he kuvaksi nimittävät. Olipa emo kertonut kerran pistäyneensä jonkun vanhan linnan sisällä — ehkäpä ikkunasta — ja siellä nähneensä koko joukon tämmöisiä kuvia, joitten joukossa eräs kotkan kuva niin hirveän luonnollinen, että hänen täytyi mitä kiireimmin paeten lentää tiehensä. Ehkäpä tuo mies onkin vaan kuva. Nuo ihmislapset ovat sen seinälle kiinnittäneet, neiti Hirundo arveli.

Aivan oikeen; se onkin vaan kuva, sen hän nyt toista kertaa sisälle kurkistaessaan selvästi näki. Eikä vaan yksi, mutta monta monituista kuvaa oli sillä ja toisilla seinillä. Hei, jopas on hauskaa katsoa!

Niin arvellen lentää lehautti hän sisälle tuohon vuosisatoja vanhaan rakennukseen.

Kukkia, suuria kasvia, jotka kiersivät ympäri seiiniä ja köynnöstelivät akkunoita, tai seisivat nurkassa kohoten permannosta kattoon saakka, lintuhäkkiä, kirjoja, pöytiä rintakuvia — — mikä paljous esineitä, joita ei neiti Hirundo Heraldika ollut koskaan ennen nähnyt. Kaikkia nuo ihmiset pesänsä kokoilevatkin hän arveli; mutta sitten he eläivätkin niin kau'an, että oikeen hirvittää, ajattelee vaan esim. 100 vuoden vanhaa pääskystä ... huu! johan se olisi ihan höyhenetön!... — Senpätähdän emme me huolikkaan olla niin turhamaisia — muutoinhan emme elämässämme voisi tehdä yhtä ainoatakaan pesää, johon kaikki tuo romu ja ylellisyys mahtuisi — vaan äläs! Kanarialintunen laulaa. Hän oli huomannut pääskysen ja kutsui nyt tämän luoksensa.

Hyvää päivää, nuori ystäväni, neiti Hirundo! — Kanarialintunen ei tietänyt hänen liikanimestään — Kuinka tänne uskallatte tulla? Tänne tulla? Onko se siis luvatonta? hyvä neiti Kanaria, kyseli nuori Heraldika, joka ei myöskään osannut sen paremmin lausua tuon korkea-arvoisen ulkomaalaisen sääty- ja sukunimiä.

Ei niin, neiti Hirundo, — vaan suokaa minun huomauttaa, että tämä asunto on viekkaan ihmiskunnan, jolla on valta yli avaran maan sekä siintävän meren. Katsokaappas, ystävä kulta, tätä häkkiä. Tämmöiseen, näin ahtaasen tilaan ovat he sulkeneet minut Etelän, ihanan Etelän vapaan tyttären; ja minun mailmani, katsokaappas: *koko mailmani* sijasta ovat he antaneet tämän ahtaan häkin. Tirlii — tirlii, tirlilittlii!

Tuo viimeinen oli Kanarialinnun kansallislaulu, isänmaallinen hymni.

Neiti Hirundo Heraldika synkistyi. Hän tahtoi lentää tiehensä vaan kanarialintu jatkoi:

Malttakaas, hyvä ystävä, neiti Hirundo! Istukaas hetkeksi tähän lähelleni, Minä kerron teille kaikki. — Kas niin! — istukaa tuossa, nojatkaa päätänne vähän taaksepäin — niin nyt te olette oikeen sievässä asennossa; tuo punavihreä höyhen kaunistaa teitä sanomattomasti. —

No hyvä! — Etelän kirkkaan sinitaivaan alla on avara aaltoava meri; voimakas on meri, mahtava ja suuri. Ei silmä kannan sen siintävän pinnan ylitse, eikä sen myrskyävää aaltoa estä yhdenkään voima eikä nero. Tämän suuren, valtavan veden helmassa, on kuni tytär äitinsä rinnoilla, ihana vihreä saari. Tuhatkarvaisina loistavissa kukissa kimmeltelee taivaan valkeus sen kasvistossa ja ihanimmat hedelmäin mehut virtailevat sen puutarhoissa. Siellä missä ääretön taivas syleilee rajatonta merta ja maan kasvattava tuoreus synnyttää rehevimmän runsautensa, siellä missä *vapaus* ja *onnentunne* sitovat jokaisen sydämen kotisijaansa, — siellä minä olen syntynyt — ja nyt missä minä olen? — vastaa itse! — Tirlii, tirlilittlii!...

Tirlitt, tlitt! neiti Hirundo sanoi, tahtoen niin säälimällä sanoa jäähyväiset — vaan silloin alkoi Papukaija puheen:

Hyvää päivää, neiti Hirundo! Minäkin puhuisin kanssanne vähäisen. — Minä olen jo vanha — pääni on kohta paljas ja höyhenpukuni harvenee joka päivä. En minä enää niin paljon kaipaa vapautta ja elämän iloa, sillä niitä en enää nauttia voisi. — Haluan vaan vielä jonkun päivän elää — ja nämät päivät ovat minulle hirveän ikäviä viettää ikävässä torkkumisessa ja toimettomuudessa. Elämäni kalvaa mato, jonka täällä olen saanut, täällä tämän kylmän ilmanalan kolkoissa seuduissa, uh! — uh! — uh! Silloin Papukaija yski hyvän aikaa — minä olen saanut rintataudin, keuhkovian, joka vie minut ennenaikaiseen hautaan.

Neiti Hirundo Heraldikaa säälitti. —

Papukaija jatkoi.

Kerran minäkin olin nuori; silloin elin siinä maassa, jossa virrat juoksevat merestä mantereeseen

hiekkiaan, jossa mustat joutsenet joikuvat kultahiekkää huuhtovassa aallokossa. Se on minun isänmaani, jossa tuhansien tuhannet kullankarvaiset linnut liitelevät äärettömien ulappain ylitse *vapaina*, esteetönnä ja laulavat voittoretkestään yli avaran maan piirin. — Aina siellä aurinko kuumasti paistaa, aina siellä tuulonen vilpeästi henkii. — Tuhansien tuhannet lintulaumat hurjalla kirkunalla väliin laskeuvat vaahtoavan aallon lumehen, väliin nousevat taivahan siniselle kupukannelle. — Kun joskus, minä tiedän, tulet sinne kerro kansalaisilleni kurjasta elämästäni Pohjan perillä, sano heille, että jos silloin olen jättänyt tämän katoavaisuuden matalat majat. —

Neiti Hirundo Heraldika nyhtäsi rinnastaan höyhenen ja antoi sen muistoksi Papukaijalle, toisen höyhenen antoi hän kanarialinnulle.

Ystäväni! hän lauloi, minä kiitän Teitä, Te olette minulle opettaneet kokemuksen ankaraa totuutta. Jääkää hyvästi! Vaan aikoessaan lentää ulos, ei pääsky parka onnistunutkaan löytämään ikkunan avonaista aukkoa. Hän lensi lasia vastaan, joka esti häntä pääsemästä läpitse, vaikka kyllä oli yhtä valoisa, kuin ilma ainakin. — Tuskanhiki virtaili hänen otsastaan:

Tirlitt, tirlitt hän pakisi ja palasi kertomaan hätäänsä toisille. Nepä hänelle selvittivät, miten ihmiset olivat heille tehneet, heitä kiinni-ottaissaan, kuinka turhaan he olivat ponnistelleet, ja kuinka heidän vihdoin täytyi tyytyä osaansa.

Hirundo parka kauhistui. Nyt hän katui katkerasti tuota uteliaisuuttaan, joka hänet oli tähän pulaan saattanut, ja niin hän itki, itki sydämmensä pohjasta: tirlitt, tirlitt, tlitt tlitilii!

Väsyttyään turhaan lentämiseen, hän istuutui vihdoin seinälle — suuren kuvan reunalle. Siihen hän nukkui. — Unessa hän oli lentävinään tuon äärettömän, siintävän meren yli; hän näki tuon vihannan saaren, sen tuhannet loistavat linnut, jotka kiilsivät kuin kulta auringon paisteessa; hän näki toisenkin saaren, oikeen manteren, jossa oli vaskenkarvaista kansaa, puhuvia lintuja, mustia joutsenia: hän näki Papukaijan kodin. Vaan juurikuin hän aikoi viedä Australian linnuille terveisiä heidän kaukaiselta kansalaiseltaan, hän tunsu kuinka joku hiukan heilutti hänen höyhenpukuaan. Hän havahtui.

Ihmetellen avasi hän silmänsä. Ensiksi ei hän oikeen asemaansa älynnyt, vaan pian heräsi muisto ja hän tajusi onnetoman tilansa. Mutta se, mitä hän ympärillään näki, saattoi hänet aivan unhoittamaan itsensä.

Oli yö. Kuu paistoi akkunasta huoneeseen; sen hopeasäteet kimalsivat kullankirjailtuja lattiaverhoja pitkin ja valaisivat muutamia kuvia vastapäätä olevalla seinällä. — Vaan kas! nepä eivät seinällä olleetkaan, ne olivat kaikki astuneet alas seinältä ja käyneet lattialle piiriin istumaan. Selvästi huomasi heidän elävän: kasvot olivat verevät, varsi sorja ja pyöreä, jänteet liikuttivat jäseniä — jopa he puhumaankin rupesivat.

Tuo kuva, jonka päällä neiti Hirundo Heraldika oli istunut, oli myöskin astunut seinältä alas ja luultavasti ilma silloin heilutti hänen höyhenpukuaan, niin että hän heräsi.

Hirundo lensi hämmästyneenä Kanarialinnun häkille, herätti tämän ja kysyi, mitä tämä merkitsisi.

Vainajat viettävät suurten muistojensa juhlaa, Kanaria-lintu vastasi. Se tapahtuu joka vuosi kerran.

Onko nämät Sarven sukua, tuon Sarven, josta emo on laulanut? neiti Hirundo uteli.

Ovat oikeen, neiti nuori, he ovat juuri nuo valtiolliset päämiehet, jotka yhteen aikaan määräisivät koko Euroopan asiat. Näettekös, tuo keskimäinen tuossa, jolla on terävä katse ja nerokkaat kasvojen piirteet, hän juuri on tuo suuri Sarvi, jonka kädessä silloin olivat valtojen ohjasnauhat. Kuulkaappas, neiti Hirundo, hän pitää puhetta; ja tosiaan, hän nousi seisaalleen — kaikki kuvat nousivat seisomaan. Sarvi alkoi puhua:

Hyvät herrat! Minä olen saanut toimekseni tällä hetkellä muistoonne johdattaa pääkohtia, joita elämämme yhteinen työ on tarkoittanut. Muistojuhlassa tämmöisessä kuin tämä ei ole tarpeellista tehdä minkäänlaisia kertomuksia, eikä edes tosi-seikkoja erikseen mainita: ne ovat, näetsen, elävinä vaikuttamassa jälkeen jääneen polven historiassa. Historiallinen työ, samoin kuin työ ylimalkaan, ei koskaan huku eli katoa, vaan jatkuu alituisena jaksona ihmiskunnan elämän-vaiheissa, liittäen onnistuneen toiminnan hedelmät samanaikaisesti onnistumattomiin yrityksiin, joista vasta ehkä seuraavat vuosisadat jotakin kokonaista yhteen-liittää. Tätä asiain henkistä yhteyttä ei voi kukaan muuttaa eikä löyhdyttää, sillä on oma järkähtämätön lakinsa. Sentähden on minusta hauskaa tällä kerralla viitata tuohon yhteyteen, mikä on vuosilukujen 1648 ja 1848 välillä ja siten verrata henkisiä ilmiöitä niinä vuosina toisiinsa. Kun me vuonna 1648 solmimme Westphalin rauhan ja siten vakautimme omantunnon vapauden, teimme silloin työn yleisinhimillisen, joka, ollen hedelmänä koko ihmiskunnan

siihen saakka tapahtuneesta kehityksestä, edisti ihmiskuntaa kokonaan: sillä niin oli katkaistu kahle, joka tahtoi sitoa hengen vapautta, ainoata, mikä ihmisen eläimestä eroittaa. —

Nyt on kaksi vuosisataa kulunut siitä ajasta ja todellinen edistys on nähtävästi kulkenut samaa suuntaa. Eihän minun tässä nyt muuta tarvitse mainita, kuin tuon nykyään joka paikassa ilmestyneen halun valtiolliseen vapauteen. Ihmisillä onkin nuo kaksi eri alaa, jotka ovat yhteydessä hänen olentonsa syvimpien perusten kanssa, ne ovat: uskonto ja isänmaallisuus. Jumala ja isänmaa ovat välttämättömät jokaiselle; jos toisen hävittää, ei toistakaan ole olemassa. Kun siis omantunnon pyhä vapaus vuonna 1648 oli siihen saakka kehittyneen edistyksen kautta tullut tunnustetuksi, täytyihän ihmiskunnan pyrkiä valtiolliseenkin vapauteen, s.o. tilaan semmoiseen jossa jokainen kansalainen on yhtä oikeutettu sivistystä saavuttamaan ja saavutetun sivistyksensä nojalla valtion asioita ohjaamaan. Vaan kuten ei ihmiskunta voinut käsittää omantunnon vapauden tarvetta ennenkun 30-vuotinen sota oli sille opettanut, ett'ei se ole vaan jonkun haaveksijan aivoissa syntynyt sikiö, vaan on osa ihmisen olemuksesta, on sen elonehto, niin täytyy valtiollisen vapaudenkin edellä käydä kaikellaisia mullistuksia. Yleensä ei mikään olokohta, jolla on pohjaa historiassa, poistu sittenkään, kun se jo on kadottanut merkityksensä, jopa tullut oikealle edistykselle vahingolliseksi, ennenkun asiain uusi tila huomauttaa ja päivän selväksi saattaa että sen säilyttäminen on vahingollisempi, kuin uuden sijaan-asettaminen. Sentähden aina valtiollisen vapauden enteenä täytyy käydä rettelöitä, eri aikoina ja eri sivistyskannalla olevissa kansoissa erilaisia. Nykyajan tapauksista päättäen, näyttää jo se aika lähenevän, jolloin useimmissa Euroopan maissa tunnustetaan valtiollista vapautta. Mullistukset Euroopan valtioruumiissa ovat suuremman elo-voiman ilmauksia, joita seuraa todellisen voiman oikea viljelys. —

On kyllä väitetty että Lutherin uskonpuhdistus ja nykyajan valtiolliset, monilahkoiset kirkkokunnat eli toisin sanoen valtioitten suosima uskonnonvapaus, ovat ihan vastakkaisia asioita. Niin ne sanovat, jotka eivät asioita tarkemmin tunne. Sillä seurauksena omantunnon vapaudesta, jota kaikki varmaankin tunnustavat uskonpuhdistuksen tarkoittaneen, täytyy olla erimielisyyden mahdollisuuden jopa juuri uskonnollinen vilpittömyys ilmaantuukin erimielisyydessä. Sillä mikä vilpitiön henki se on, joka vaan uskoo, mitä joku toinen ihminen sanoo, olkoompä se toinen ihminen sitten paavi tai Luther, ilman omaatuntoansa totuuden pohjalla koettelematta. Sekin seikka, että epäillään vanhoja käännöksiä, siis tavallaan on ilahuttava merkki, koska se ilmoittaa, että jokainen jolla suinkin on tilaisuutta pyrkii omantakeiselle pohjalle vakuutustansa perustamaan. Syntyköön tästä levottomuutta, niinkuin varmaan syntyykin, levottomuus on parempi kuin huolettomuus, se ajaa totuutta etsimään. Ainoastaan sokeat kieltävät tuon monilahkoisuuden alla syvällä kytevää totuuden paloa, jonka kautta monikin ehkä niinkuin tulen kautta pelastuu. Jota paitsi, mennäksemme toiseenkin puoleen, juuri tuo kirkollisella alalla heräävä vilkkaus vie valtioitten sivistystä jättiläis-askelin eteenpäin. Näin jatkuu historian työ, koskaan herkeämättä, koskaan lakkaamatta olemasta. Niilläkin asioilla, jotka pintapuolisesti katseltuina näyttävät olevina toisilleen suorina vastakohtina, on syvin keskinäinen yhteys.

* * * * *

Näin puhui Sarvi ja ääneti kuultelivat toiset. Kuu oli jo laskenut, yö oli kulunut ja auringon ensimmäinen säde pilkisti ikkunasta suojaan.

Tuokiossa hajosi kokous, haamut astuivat alas varjojen maahan ja kuvat nousivat kiireesti seinälle jälleen.

Hirundo Heraldika unhoitti itsensä kokonaan ja lensi hiljalleen, ajatuksissaan, hätäilemättä avonaisesta ikkunasta — ulos.

Aamu oli ihana; linnut jo lauloivat tuhansin ja tuhansin ylistysvirttään Jumalan kunniaksi. Pian oli pääskynenkin omainsa iloisessa parvessa ja yhtyi täydestä sydämmestään tuohon kiitoslauluun, hartaammin kuin milloinkaan ennen. Koko hänen sävelsarjansa kaikui ja helisi kiitosta, ylistystä siitä että hän oli saanut pitää vapautensa ja tulla tuntemaan maailmaa hiukan.

Hän oli tullut tuntemaan ihmisten huonoja puolia, heidän kavaluuttaan ja julmuuttaan, vaan myöskin heidän kuolemattomuuttaan, heidän suuruuttaan. Näin yhtyi hänen tunteensa ihmistä kohtaan kokonaiseksi kunnioitukseksi ja hän itse jäi pääskyeksi.

Pääskysten joukossa lensikin hän talven tullen äärettömän, siintävän ilman aaltoja pitkin kaukaiseen merimaahan, maahan ihanaan ylen, jossa ei konsaan talvi sada lunta, eikä kukkanen kuole kylmän suutelosta. Täällä näki hän tuhansia yhtä kauniita lintuja, kuin Kanarialintu, vapaina liihoittelevan ihanimmassa ilossa. Näkipä hän Papukaijankin käheä-äänisen tovereita vapaina, terveinä ja iloisisa laskevan leikkiä hedelmäpuitten riistaisilla oksilla. — Silloin hän heille kertoi Papukaijan terveiset ja tuli niin suureen kunniaan tässä avarassa lintumaailmassa. Mutta tuon ihmeellisen yön kokemukset, jonka hän Sarven linnassa vietti olivat muuttaneet iloisen Hirundo Heraldikan ajattelevaksi, vakavaksi linnuksi. Kaikki hänen käytöksensä tyyntä maltillisuutta ihmettelivät ja vielä enemmän hänen syvä

elämän-viisauttaan. Tulipa sentähden Hirundo Heraldika kunnianimeksi, jota koko pääskysten heimo ylisteli. — Iloa oli siis ja arvoa kyllin tuolla nuorella neiti Hirundolla — vaan kuitenkin puuttui häneltä jotakin. Mitä se oikeastaan oli ei hän itsekään tiennyt, ennenkun hän taas eräänä iltana kuullessaan kanarialintusen laulua — heidän kansallis-lauluaan, elävästi muisteli Kanarialintua Suomessa. — Silloin tunki hän povensa tuimemmin sykkivän, tunki kaipion salaperäistä paloa rinnassaan.

Se lausui hänelle selvän selvästi:

"Niinkuin Kanaria-lintunen ja Papukaija kaipasivat onnensa ihanaa maata, kaipasivat *isänmaatansa* ja kadotettua *vapauttansa*, niin minäkin täällä olen vieras, olen matkalla vaan. Minun isänmaani on kaukana Pohjolassa, tuossa kylmässä maassa, joka oli Papukaijan ja Kanarialinnun orjuuden maa. Vapaus on kaikista pyhin, vaan sen jälkeen on kallihin isänmaa. Näin mietiskeli Hirundo Heraldika; — Ilmat muuttuivat; lumi Suomessa sulii, tuli kevät, tuli kesä. Silloin palasi joukko pääskysiä Pohjolaan. Heidän joukossaan oli nuori, kaunis, erittäin iloinen pääskynen. Hän lensi Sarven linnaan, istui vaakunakilvelle ja lauloi sydämmensä syvimmästä pohjasta: Tirlitt tirlitt trlilitilii! trlilitilii! *Suomi on minun synnyinmaani, minä olen Suomessa, minä olen vapaa pääskynen* tirlitt, tirlitt, trlilitilii! tirlilitilii!" — — —

Se oli Hirundo Heraldika.

SINIVUOKKO.

Taivas oli sininen ja ilma oli kirkas; kaikki puut jo pistivät esille vihantia lehtysään ja maasta nousi orasta, kuni neulojen neniä. Sini-salon sydämmessä hyppelehti pienoinen puro kallioitten kainalossa. Vesi oli siinä niin kirkasta ja helmeilevää, ettei hopeavirta olisi kirkkaampi ollut. Tuon puron ääressä, aivan likellä sen hopeista pyörrettä, kasvoi siro sinivuokko. Ei se ollut vielä monta päivää elänyt tässä täysituntoisena; sillä vast'ikään oli lumi noilla kallioilla sulanut ja juossut puron laineita pitkin mereen. Kuitenkin kukkanen jo tunki tuon kallion kallaalla tuulessa huojuvan koivun, sekä nuot purossa pulppuavat vesi-pisarat, jotka kiireesti vierivät ohitse, kuiskailten joka puolella seisoville kasveille: hyvästi, hyvästi! He olivat näetsen matkalla suureen mereen, jonne jokaisen mielihalua paloi. Mereen, mereen, valtavaan mereen riensivät kaikki nuo tuhannet ja tuhansien tuhannet pisarat, jotka puron uurtamaa uraa edelleen kiitivät; sillä meri oli heidän suuruutensa, se oli kaikkien pisarain yhteys. Mutta tuossa koivun latvahaarukassa istui lintunen, katsellen, tähystellen, eiköhän tähän sopisi pesää tehdä. Aivan oikeen: tuo vekara tuossa oksassa on ikäänkuin luotu pesää kannattamaan ja tuo pieni kolo tuossa rungossa sopii ihmeellisen hyvin alustusta kiinnittämään. Lintunen nyykähytti tyytyväisenä päätään, keikahutti niskansa kenoon, avasi pienen nokkansa ja lauloi helähytti iloisen, sydämmen pohjasta nousevan laulun. Se oli kiitos-laulu pesän-sijan löytämisestä. Sitten hän heti lensi pois, laski maahan, kokosi savea nokkansa täyteen ja lensi takaisin puuhun. Perustus oli nyt laskettu; pohjakerros savesta ja rikkasista kuontui vähitellen, ikäänkuin itsestään. Lintunen sai apulaisenkin; se kai oli hänen puolisonsa. Ahkerasti he kahden jatkoivat työtään kaiket päivät — ja pian tulikin pesä valmiiksi. Voi sitä riemua, kun pesä, ihan uusi, oma pesä oli valmisna tuossa tuutivassa koivun latvassa vihantain lehvien välissä niin tiheitten, ettei suinkaan kotkankaan terävä silmä sitä siinä keksisi! Ja kuinka ihana siitä oli näkyala! Puro tuossa vihantine rantoineen, ikäänkuin mikä valtava kymi, vieretteli vesiään halki lehtojen, yli kivien, niin että kuohua voi verrata kosken pauhuun, joka murtaa lujat kallioseinat ja uurtaa satavuotisen tien yli kaikkien esteitten; kalliot taas, nuo korkeat, joilla joka päivä juoksentelee metsän karja, voisi melkeen alppeihin verrata, joilla vikkela mäkivuohi haaraisia sarviaan keikutellen nostaa kaunist kaulaansa, kuunnellen hengästyneenä, onko kaikki hiljaa ja rauhallista, jotta syöntiään rauhassa jatkaa voi.

Entäs nuo kanervat, katajat ja muut kauniit kasvit, joilla oli niin paljon annettavaa pieniin suihin, kun kerran poikaset munasta puhkeevat. Voi, tämä oli erinomainen paikka! ihan Jumalan luoma pienen linnun pesäksi. Siitä syystä täytyi lintuparin kiittää ja ylistää ja kauniisti kajahteli laulu halki raittiin, keväisen ilman. Vaan eihän voinut olla kutsumatta toisia lintuja pitoihin, kun koti, oma, armas koti oli valmis. Isäntä itse lähti kutsuja kuljettamaan, sillaikaa, kun emäntä valmisteli pieniä pitoja varten juomaa koivun mahlasta ja kokosi herkkuja kanervaiselta aholta; pieniä siemeniä, toukkia, urpusia y.m. y.m. pantiin lallelle koivun latvaan.

Tirlit, tirlit, tirlilitii, tirlilitii lauloivat linnut ja pian he kutsun kuultuaan lensivät pesään. Tirlit, tirlit lauloi emäntä, joka juuri sattui olemaan alhaalla juomaansa maistamassa koivukellarissa, josta sitä sai niin paljon kuin vaan halutti, jos aukasi nokallaan kuorisen oven. Tirlit, tirlit lauloi hän, kuultuaan vierasten laulun ja riensi heti vieraitaan kohteliaasti vastaan-ottamaan. Hän kaikki vierailleen tarkasti

näytteli ja kysyi kustakin ystävän mielipidettä. Kaikkien suureksi mielihyväksi huomattiin pesä todellakin erinomaisen ihanaan paikkaan osuneen.

Tirlit, madame, peippo sanoi, kohottaen punapäällisiä siipiään, kaikki on tässä hyvää ja ihanaa paljoa parempaa, kuin olisi luullakkaan voinut. Vaan ainahan sydämmen hyvyys ja jalous saa palkintonsa. Nämähän ovat juuri ne — kuulkaas hyvä herrasväki — nämähän ovat se pari, joka auttoi viime kesänä tuota onnetonta perhettä, jolta julmat ihmiset ampuivat emän juuri silloin kun poikaset olivat munasta tulleet ja siis ihan heikoimmallaan. —

Tirlitilii kottarais-mummo jatkoi, tämä on aivan totta tämä; ja ainahan hyvyys saa palkintonsa ja pahuus rangaistuksensa. Kuulkaappas hyvät herrat ja rouvat —

Tirlititilii vai rouvat, neiti Tilhi keskeytti, eikö täällä muita olekkaan, kuin rouvia! Niin, nyykäytti tähän pikku neiti Peukaloinen, eihän tuo vanha mummo silmälasitta paljoa näe. — Suokaa anteeksi, hyvät vieraat, emäntä keskeytti, mummo kottarainen tahtoo puhua. Nyreissään istuivat kaikki neitilinnut ja kuuntelivat. Kottarainen jatkoi: Kaupungissa minä näin kummimman perheen koko elämässäni. Silloin olin vielä nuori — onko hänkin ollut nuori, neiti Tilhi neiti Peukaloiselle sopotti, vaan sitä eivät muut kuulleet — ja voin kilvoitella minkä neitilinnun kanssa tahansa sekä lennossa että laulannossa. Sentähden lähdimme kaupunkiin, koska arvelin siellä olevan tilaisuuden osoittaa älyään ja luonnonlahjojaan paremmin, kuin täällä honkain huminassa, jossa ei kukaan kuule ääntämme eikä näe liikkeitämme. Siellä minua tosin otettiin hyvin vastaan ja opetettiin puhumaan niin että se ihmisiä miellyttää; muutamia ääniä — jotka, ohimennen sanoen, ovat luullakseni kaikista kauniimpia — he eivät näetsen voi kärsiä. Siitä syystä he tahtoivat leikata kieleni alta jänteen — hui — ui! neitokset parkasivat ja neiti Tilhi pyörtyi. — Niin juuri — jatkoi mummo vähääkään säikähtymättä — he tahtoivat leikata kielijänteeni, mutta minäpä, siitä tiedon saatuani, lensin tieheni, pakenin pois ja tulin toiseen kaupunkiin. Koska kuitenkin luullakseni kaikki ihmiset ovat yhtä julmia meitä kohtaan, en enää uskonut itseäni heidän tekemiinsä pesiin, joita kaupungissa on kaikissa puissa, vaan elelin omin päin, missä milloinkin. Satuin siten kerran erään närhin pesään. Närhi, tiedättekös, on lahjakas lintu hänkin mutta ääni ei hänellä ole kauniimpia. Tämä närhi oli kuitenkin hyvin itsekäs ja ahnas. Kaikki rikat, joissa oli jotakin, vaikkapa vähäistäkin ravintoa, hän kokosi ja kantoi pesäänsä — joka oli erään vanhan huoneen ylisillä. Sinne hän nyt kokosi kaiken kesän rojua jos jonkinlaista, mistä vaan sai ja talvella hän sitä kalliilla hinnalla myi puutteessa oleville varpusille, kottaraisille y.m. linnuille. Näin hän vähitellen rikastui ja pääsi hyviin varoihin. Mutta sittenkin hän oli niin saita, ettei edes kunnan pesää itsellen hankkia raatsinut, vaan eleli vilua ja kurjuutta kärsien ikäänkuin kerjäläinen, pienessä tiilikiven kolossa. Eikä kukaan nähnyt hänen kunnan ateriala syövän; aina hän vaan nakerteli mitä ulkona jossakin löysi jäännöstä; sillä omiin säästöihinsä ei hän milloinkaan hennonut kajota, niitä hän vaan muille myi. Saatuaan sitten naineeksi ja perheen lisääntyessä hän rupesi kovin suremaan, muka köyhtymistään peljäten ja niin hän surun tullen oppi ryyppiskelemään, ensin vähän ja harvemmin, sitten yhä enemmän ja useammin niin että hänestä viimein tuli oikea juopporalli. Sitten piti himo hänet kurjana orjanaan alituisessa huumauksessa yöt sekä päivät. Kuukausia voi hän alituisessa humalassa elää. Silloin hänellä jo oli kuitenkin oma pesä. Sen hän oli laittanut vähää ennen naimistaan, koskei kehdannut tuoda nuorta morsianta mokomaan tiilikiven rakoon. Pesä hänellä oli hyväkin ja siinä kuusi poikasta. Niistä yksi aivan nuorena kuoli, vaan toiset eloon elpyivät ja kehkeentyivät täysiksi linnuiksi. Vanhin heistä oli sievä kaunis neito, toinen, hänen jälestään vanhin, oli nuori herra. Hämpä oppi isästään ryyppelemään, ei pysynyt koulussa eikä muutakaan mitään opetellut, kuljeskelihan vihdoin merellä, josta tultuaan oli melkeen alaston ja kovin raaka tavoiltaan. —

Kolmas oli neiti, erinomaisen sievä ja hurskas, oppi pian kaikki, mitä vaan sai kuulla, pääsi opettajaksi neiti-lintujen kouluun. Hän oli oikea ilo tuolle muutoin onnettomalle kodille; hänestä säteili rauhaa ja luottamusta perheen pimeimpinäkin päivinä. Hänen ylistys-laulunsa kajahteli kautta epäilystenkin sumun. Kaksi seuraavaa poikasta oli nuoria herroja: toinen jo kultasepän opissa Kanaarilinnulla ja toinen haukkain kadetti-koulussa. Tässä perheessä, voi kuni kuvastimessa nähdä, kuinka hyvyys siunaten vahvistaa ja korottaa kurjimmankin tilan ylitse, kun alhainen itsekkäisyys sitä vastoin sitoo sielun himollisen pahuuden orjaksi. — Tirlit, tirlit — kaikki lauloivat, hyvyys palkitaan! Hyvää päivää, hyvää päivää! huusi laulurastas, joka oli saapunut vasta kertomuksen ajalla ja nyt istui koivunlatvassa. Kaikki katsoivat kummastellen ylös. Pesä uusi, pesä uusi, paljon poikasia, täynnä poikasia, laulurastas uudestaan kajahutteli ja kaikki toistivat: onnea, kodille onnea, tirlit, tirlit, trlilit! —

Niin siinä kestitellen juttuja jatkettiin aina iltahämyyn saakka. Vaan hämärän tultua kukin lensi omaan pesäänsä ajatellen mummo Kottaraisen kertomusta Närhin perheestä.

* * * * *

Nämät kaikki näki ja kuuli sinivuokko seisoessaan tuossa puron partaalla; sillä kukkasat ymmärtävät kaikkien olentojen kielen, parhaiten kuitenkin lintujen, koska nämät heitä enimmin puhuttelevat. Kummallisia ajatuksia syntyi hänen rinnassaan, kun hän jäi yksin yön hiljaisuuteen. Tuulen suhaus

ikäänkuin kuiskaisi salaisia aavistuksia, jostakin suuresta, kaukaisesta onnesta, tai äärettömästä, läheisestä onnettomuudesta. Nuo kaksi tunnetta: onnen-toivo ja aavistuksen tapainen pelko, olivat niinkuin kaksois-sisaret hänen unelmissaan, synnyttäen aivan vastakkaisia tuossa vielä uinuvassa sielussa. Voi! eihän voi kestää tuommoista tunteitten ristiriitaa: eikä siitä kuitenkaan voinut päästä.

Yö toki kului, valkeni aamu. Uusi päivä toi uusia vaihteita ja vaihteluhan elämää jatkaa. Ihmisiä, joista kottaraismummo oli puhunut, ei kukkanen vielä ollut nähnyt muita, kuin yhden avojalan paimentytön, joka kaitsi äitinsä lampaita. Tämä ei tosin näyttänyt niin julmalta, kuin nuo kaupunkilaiset, jotka olivat aikoneet kottaraisen kielijänteen leikata, mutta eipä tämä tyttönen kukkaa edes nähnytkään. Ohitse hän vaan juoksi pitkin ojanvartta, huolimatta tuhansista pikku sinisilmistä, jotka siinä vavisten seisoiivat ja tähystelivät, kenen vuoro oli joutua ihmisten uhriksi. Vaan silloin ei ollut kenenkään vuoro. Paimenella oli kiire juoksemaan lammastensa perässä, eikä hän joutunut kukkia näkemäänkään.

Näin jäi tuttavammekin elämään edelleen; ja rauhassa hän elämänsä vietti. Joka päivä hän kuuli lintujen laulua, kuuli ilon-ääniä ja kaipion vienoa viserrystä. Mutta kun hän jo oli melkeen unhottanut ihmiset, eikä enää peljännyt mitään, silloin eräänä kirkkaana aamuna tuli pieni tyttö hiljalleen puron reunaa myöten poimien kukkia, jotka hän pieneksi vihkoksi solmi. Lapselliset, kirkkaat olivat hänen silmänsä: sininen niissä oli syvä pohja ja siellä syvyydessä kuvasteli puhdas sielu. Nämät silmät tähysivät kukkasen, katsoivat siihen hellästi, ikäänkuin rukoillen, ja supukkainen suu puheli: kaunis vuokko, tahdotko sinäkin tulla pieneen vihkooni lisäksi, äitini on kipeänä, tahtoisin käydä kaupungissa ostamassa rohtoa, vaan rahaapa ei ole; oi tullos avukseni, jotta kauniin vihkosen saan, sen hinnalla voisin ehkä jotakin ostaa. — Ääneti nyökkähytti sinivuokko päätään — sopimus oli tehty ja tyttönen solmi sen vihkoonsa.

Tunnotonna makasi hän kau'an. Eräänä aamunapa jälleen sen silmät aukenivat, elonvoima palasi hienoihin lehtysiin ja kukka hymyili jälleen. Hän oli saanut virvoittavaa vettä; lasi, jossa hän seisoi useitten toisten kukkain kanssa, oli raitista vettä täynnä.

Sinivuokko katseli ympärilleen. Tämä oli varmaankin kyökki. Seinillä oli kiiltäviä kattiloita, patoja ja riehtilöitä sekä muita keitinkaluja. Lieden luona puuhasi kaksi naista kovin kiireissään. Kolinaa, kalinaa ja räiskettä siinä oli. Kukka painoi silmänsä umpeen; hän ei tahtonut nähdä tätä pahaa maailmaa noin jokapäiväiseltä puolelta. Tuskinpa vaan hän näin oli kuuruun kumartunut, niin jo kuuli hän lempeän, iloisen äänen: "kas, onhan teillä raittiita metsäkukkia. Saanko minä tuosta yhden sinivuokon?" Ennenkun sinivuokko osasi aavistaakkaan hän oli pehmeässä kätösessä ja silmiään avatessa sattuiivat hänen katseensa kahteen kirkkaaseen silmään, jotka juuri häntä tähystelivät. Sitten otettiin neulanen, pistettiin varren läpitse ja kukkanen kiinnitettiin kauniin impyen povellet. —

Käännös vaan, niin kyökki jo oli kadonnut ja loistava naissuoja oli kukkasen tähystettävänä. — Siinäpä oli katsottavaa! Kulmaisena tulvaili valovirta laajasta akkunasta suojaan, jossa oli kaunista jos mitä. Olihan tuossa rintakuvia, kukkia, siroja, kultaan kuvattuja kirjoja, avara, ihana maisema kuva, paitsi muuta pientä silmän ihastusta. Näitäpä kukkanen vaan ei paljon näkemäänkään joutunut, sillä iloisesti tepsutteli immyt paikasta toiseen, eikä pysynyt hetkeäkään hiljakseen.

Äiti, minä menen kirkkoon, hän ovesta toiseen suojaan lausui ja niin hän jälleen peitti kukkasen.

Uh! pimeätä, pimeätä oli kaikki. —

Vihdoin otti ympynen ylevä peitteen poveltaan. Mitä näki nyt kukka?

Suuren suuri, perin ihana oli huone, jossa nyt oltiin; satoja, jopa tuhansia ihmisiä istui riveissä, akkunoista loisti valo painettujen lasien läpitse, luoden tuhansia eri valon-vaihteita.

Kuvia, kauniita, suuria kuvia, varsinkin oli eräs peräaukeamalla ylen ihana ja näyttipä se aivan erillään olevan ympäristöstä ja kirkas valo siihen heijastuvan yläisistä taivasista. Siinä oli olentoja kuvattuna ihmishaamuun, mutta niin ihania, ett'eivät ihmisiä suinkaan olleet. Kullan-kirjaeltuja — suurempia ja pienempiä, itse pää-rakennuksen katosta alenevia, kattoholveja oli siinä myöskin, joissa siintävällä taivahalla kultaisia tähtiä kimelteli; patsaita sitä paitsi suuria, vahvoja, paljoa vahvempia, kuin hongat salon sydämmessä. — Tätä kaikkea kun kukkanen tähysteli, yht'äkkiä helähti läpi holvien kautta ilman väräjävä soitto.

Hämmästyneenä kukkanen sulki silmänsä. Hänellä oli liika paljon nähtävää, voidakseen jotakin kuulla, taikka kovin suurellista kuultavaa, voidakseen mitään nähdä.

Ihmeelliset tunteet valtasivat tuon pienoisen! Kaikki, mitä hän nyt näki, mitä kuuli, puhui suuruudesta, jaloudesta, jommoista hän ei voinut käsittää. Hän kuuli soittoa juhlaisata, jonka siivin kuolemattomat henget liihoittelevat valon, ikikirkkahan maahan; hän näki varjaina edessään, yllään, ympärillään kuvia, kauneutta, jossa kuolemattomuus kuvasteli. Ymmärtämätön, vähätietoinen, mitä on tässä! niin hän hämmästyneenä huokaili. Soitto herkesi. Vuokko aukasi sinisen silmänsä jälleen. Kaikki

oli niin ihmeen hiljaista. Eräs mustanuttuinen mies korkealla paikalla alkoi puhua. Kaikki häntä ääneti kuuntelivat toiset. Joka ainoan sanan voi kukkakin kuulla.

Mies puhui — puhui kau'an ja aina vaan kuuntelivat muut.

Mitä hän puhui?

Hän puhui kuolemattomuudesta, ijäisestä, loppumattomasta elämästä; hän puhui maasta, jossa kukka ei kuihdu, eikä kasvi kuole.

Vuokko hieroi silmiään. — Onko tuo olento itse Luoja, voiko hän puhua asioita, joita vaan Jumala tietää? Vai onko hän Jumalan lähettiläs, asukas tuon maan, josta hän puhuu? Mistä tietää hän, mitä hän varmuudella puhuu? Hän puhuu ihmisten kuolemattomuudesta, kukkien ijäisestä katoomattomuudesta.

Onko ihminen kuolematon, olenko minä katoomaton? —

Uh! kun täällä on kuuma. —

Olenkohan minä, todella katoomaton. — Oi! miksi eivät antaneet minun olla vesi-lasissa. — Mies taukosi puhumasta. — Hän muutti tuon kauniin kuvan eteen. Soitto alkoi. —

Nyt soitettiin — ihmiset lauloivat, ja tuo musta mies lauloi myöskin. — Todellakin: tuommoista laulua, tuommoista kiitosvirttä ei kuolevainen aikoihin saa!

Ihminen on kuolematon! Mutta minä. Olenko pysyväinen? — Oh! kuuma. Olenhan kuolemattoman povella: eiväthän ihmiset kuole — eiväthän kukkaset — ku-kui-h-du! — Niin huokasi Sinivuokko ja painoi päänsä immen povellet.

KIELONEN.

Kasvoi kielo kaunokainen metsän siro siimeksessä. Se oli ylen ihastunut tuohon vehreään vehmatoon, mikä sen ympärillä tohisten rehoitteli; ei kulunut päivää, jona ei tuo hyväleminen lehtiö nostanut kukkaista kupusestaan, eikä päätynyt yhtäkään yötä jolloin hän ei luonut uutta silmua vartensa lehtisuojuukseen. Näin hän synnytteli valkeita kukkia kuni helmiä ikään, niillä koristellen vionoa varttansa. — Tämän huomasi lintuset, sen keksi jänis ja metsän muut asukkaat, vaan he eivät kukkaan koskea hennoneet, se kun ylen oli ihana katsella.

Mutta tulla tuhutteli terhenistä tietään kerran kaunis ihmislapsi. Pieni hän oli ja iloinen, sini-silmä, pää kahara. Somasti kiehtoivat kullat keltaiset suortuvat pienillä, pyöreillä hartioilla ja leikitellen tepasteli ketterä jalka yli nurmen kukkais-pinnan. Kukkaa hällä oli kädessään, kukkia pienonen vihko. Tuskin keksittyään kielosen tuossa, hän jo luokse luontelihe, sini-silmästä välähti riemun loistava säde ja käsi kukan juureen kapsahti. Varovasti, hiljaa, niinkuin lemmityistään joku nostaa yrittelee, peljäten vähäisenkin rohkeamman liikahduksen sen metisestä unestaan havahuttavan, niin irroitteli pieni ihmislapsi kukkamaailman kaunottaren juurineen — multaa ja maata ympärillä — ja sitten leikaellen lihoitteli metsän helmasta jälleen. Pian olivat jäljetkin kadonneet; kielojen sija oli hukunut. Ei tuota tapausta muut huomanneet, kuin aina vaaniva varis, jolla läheisessä kuudessa oli pesänsä, minkä aukosta katsellen hän koko kohtauksen näki. Hämpä nyt metsässä rähinän nosti — ja pian surivat kaikki luonnon elävät kielokaisen katoa.

Etäällä metsän sydämessä oli sini salon suojassa talo, talossa ihmisiä asui niinkuin on tavallista maan päällä. Ihmisiä siinä asui sekä vanhoja, että nuoria — aivan niinkuin minun kotonani ja sinun kotonasi ja kukaties vielä jonkun muunkin kotona. Nämä ihmisetpä olivat aivan yhtä virheellisiä, kuin ihmiset ovat, eikä kukaan heistä muutoinkaan erinomainen. Tavallisista ihmisistäpä vaan ei ole mitään erinomaista kerrottavaa, eikä muuta voi kertoa, kuin erinomaista, sillä tietäähän tuon tavallisen kertomattakin; en siis näistä ihmisistä huolikkaan kertoa. Koska nyt en kerro näistä ihmisistä, en heidän nimeänsäkkään mainitse, sillä se vielä vähemmän sopii, kuin ei heistä kerran kerrota, No — olkoot siis unohduksen yössä nuo ihmiset, kuu vaan sen muistamme, että he olivat olemassa, sillä ellemme sitä muista, niin erehdymme. —

Mutta, kuinkas muutoin! pitihän minun kertoman tuosta pienestä kassapästä. — Oliko hän siis erinomainen? Sitä en oikeen ole älynnyt ja sentähden täytyy minun kertoa hänestä, jotta joku mun voisi päättää, oliko hän erinomainen vai tavallinen. Hänen nimensä on myöskin mainittava, että "joku muu" tietäisi onko se sopiva moiselle henkilölle, voidakseen siten päättää asiansa tarkoin punnitun perusteen

Aivan niin, alota siis!

Aino hänen nimensä oli ja ihmislapsista, joita hänen kotonaan oli paljokin — niistä hän oli kaikista sievin jo miellyttävin. Mistä tuo mieliä voittava hempeys oikeastaan oli kotoisin, siitä oltiin eri mieltä. Toiset väittivät siihen syyksi hänen tummansiniset silmänsä, toiset hänen keltatukkansa kultavirran, joka kiharaisna niskasta hartioille valui — mutta olipa niitä semmoisiakin, jotka eivät näitä kumpaakaan väitettä uskoneet, ja minä luulen: he olivat oikeassa. Mikähän sitten hänen olentoonsa valoi tuon viehättävän sulouden? Sitä ei moni tietänyt, eikä moni sitä luullakseni vieläkään tiedä. Minäpä sen sain tietää — en huoli sanoa kuinka — ja nyt kerron sen sinulle. Hänellä oli pieni omituinen kammio, suloinen, kuin pienen linnun pesä. Siinä eleli hän armahat päivänsä, siinä vietteli utuiset yönsä. Tämän kammion seinät semmoiset oli: yhdessä erinomaisen kauniita maalauksia, meren möyryvä pinta, vuoren lumihuippuiset kukkulat, auringon nousevan kulta ja laskevan sammuvan hohde — siinä koko luonnon kasvattava *kauneus* majaili; toisessa seinässäpä näit siinä älyniekkojen teokset, neron tutkivan tuotteet, järjen tuhatvuotiset vaivannäöt: siinä *Tieteen* hengetär lepäili; oli tuossa sitten perä-seinällä kuva ylen ihana ja kaunis: siinä itse Jumalan istuin ja pyhien kaupunki kirkas, siinä elämän lähde ja virta: — vaan sen alla tuolla pimeä luola: siellä kuoleman jylhä asunto piileili. Tämän kaiken yli kiilui kirkasna taivaan kaari ja kaaressa seitsen-karvaisessa leijaili ikuinen *Uskonto*. — Neljäs seinä suojassa vielä oli melkeen puhdas ja valkea — olihan joku tahra, oli joku kuvakin; mutta joka päivä siihen piirrettiin lisää. Kuka sen piirroksen teki, sitä ei Ainokaan tietänyt; mutta usein hän iltasin levolle käydessään tuon huomasi, ja silloin, polvilleen langeten, rukoili ja itki. Tapahtuipa että tuo musta juova, tuo tahra, joka päivällä oli ilmestynyt ja mikä rasitti, poltti povea Ainon, hänen näin rukoillessaan ja itkeissään puhdistui. Niin vähitellen rauhoittui riehuva povi, lepo palasi sydämmeen ja unonen ummisti itkevän silmän. Näin näki Aino aamulla ilokseen jälleen puhdasna alkavan elämänsä kuvan. —

Nurkassa tuossa oli lintunen pieni, joka alati lauleli iloisin äänin ja Luojaa riemuiten ylisti; toisessa nurkassapa kukka oli kaunis: vehreälehtinen, hyväleumiainen kielo. Siinähän kasveli kielo, joka metsän helmasta katosi. Mitähän ajatteli, mitä tunsu tuo miekkonen, ollessaan pienen sini silmän hoidossa — sitä on vaikea sanoa, mutta paljon se ainakin Ainolle puhui ja opetti. Ainolla näetsen oli, niinkuin monella muullakin pieniä salaisuuksia, joita ei kukaan, ei kukaan saanut tietää paitsi tuo armas kielo. Tämä kun noin vaan valkoista kukkaansa heilahutti, heti juoksikin Aino katsomaan, miksi räsähteli lehtiö, miksi vavahteli vieno. Jos taas oli suuttunutkin joskus tuo haasteleva huoneessa eläjä, niin alkoipa hän vaan haastella äänettömän lemmikkinsä kera ja kohta lauhtui sydän, jo lämpisi povi ja heleästi nauraen puhuteltiin häntä: "Luuletkos sinä todella, oikeenko uskot, että minä olin suuttunut, kun tulit luoksesi. En, en vainenkaan kultaseni, enhän ikänä saattaisi olla suutuksissa sinun lähelläsi. Äänetönnähän sinä elät ja tyytyväisenä sentään, et ymmärrä, mitä nukke on, etkä osaa sokeria syödä ja kuitenkin sinun lempeytesi on muuttumaton! Jospa sinä osaisit laulaa niinkuin tuo lintuseni helähyttelee, niin varmaankin sinäkin niin tekisit, mutta nytpä sinä et voi ja sittenkin olet noin siivo, noin kiltti — voi pikku kulta nuppuseni." Näin Aino pakinoiten monen montakin kertaa karkoitti ikävän kau'aksi luotaan ja aina silloin levitteli kukka ihaninta lemuaan. — No, kukkanenhan taas olikin puolestaan tyytyväinen, hoidon kun sai semmoisen, ettei paremmasta apua; vaan olipa siellä sittenkin jotakin mikä puuttui tuossa kammiossa. Ei sitä huomannut kielo, eikä sitä ensin Aino itsekkään huomannut; mutta vähitellen syntyi tuommoisia hetkiä väliin, joita ihmiset ikäviksi sanovat. Vaikkapa olisi ottanut minkä kirjan, katselipa kuvaa jos mitä, taikka vaikkei juuri mitään ryhtynyt tekemään, istuihan vaan ja aikaa vietteli — niin aika tuli pitkäksi sittenkin. — Mistä tuo tunne?

Eräänä päivänä oli Aino noitten muitten ihmisten seurassa ja ajatteli, miksikähän kaikki on olemassa. Miksi on tuo pelto tuossa, miksi pellolla miehiä, miksi miehillä sirpit? — Silloin hän istui pellon pyörtänöllä, heilutellen kädessään virpiä, jonka oli vesakosta murtanut. Katsellen näin sekä aateli istuissaan hän näki tiellä tulevan kerjäläis-vaimon, pieni lapsi ryysyissä käsivarrella. Miksi on näin eikä toisin? tunkeutui kysymys Ainon sieluun. Miksi tuo vaimo kerjää, miksi tuo lapsi noin kurjuudessa? Horjuen hoiperteli kerjäävä nainen Ainon luokse, pienokainen itki. — Levotonna liehahti Aino kovin — hän pyrki kammioonsa — istui, ei, vaan vaipui alas, polvistui ja rukoili. Mitä pitää minun antaman, voidakseni tehdä onnelliseksi nuo onnettomat? — Minä — annanko minä kukkaseni, annanko linnun? Onko oikeen minun elää näin ylöllisyydessä, kun tuhannet lapset ehkä nälkää kärsii, tai syö itkien niukkaa ravintoansa? "Jumalani, sinä voit auttaa, auta kaikkia!" — Näin rukoili Aino ja tuhansia riitaisia ajatuksia hänen povessaan risteili. "Todellako minun pitäisi luopuman kukastani, tuosta ihanasta — rakkaasta kukastani — oi, sehän on kauheata!" Aino itki. Mitä oli tehtävä: enköhän ennen anna pientä nukkeani, enkö sokerileipää — enkö vaikka mitä — no niin, minä annan, mutta tuo kukka, sehän se on minut tehnyt oikeen onnelliseksi, varmaan se tekisi nuo toisetkin onnellisiksi. Eikö minun ole juuri antaminen, mikä minulle on rakasta, voidakseni rakastaa sitä, jolle annan. Minäkö rakastaisin? Ketä? No kaikkia. Aino katseli perä-seinää. Siinä hän näki ristin, ristillä kuolevan, lempeän Vapahtajan. — "Hän rakasti — ketä? Hän rakasti vihamiehiään syntisiä — minuakin." —

Aino riensi kukkasen luokse; hän katseli sitä ja suru palasi jälleen hänen sydämmeensä. "Minä en voi

— minä en rakasta niin kuin Vapahtaja." —

Suruissaan istui nyt Aino; hän ei tohtinut mennä ulos, hän ei uskaltanut katsoa ristille, hän ei voinut rukoilla — voi hän oli onneton! Semmoisessa tilassa kun hän oli, lintunen alkoi laulaa; ensin noin hiljakseen, noin vähitellen, vaan sitten yhä raikkaammin ja iloisemmin — kunnes koko huone aaltoili ihanimmassa sävelvirrassa, jossa äänet kirmaten, kiihtyen ylenivät, viihtyen vaipuivat, alenivat. — Aino oli kuni lumottu. "Lintunen, sinä lintunen; laula toisten, älä nyt, älä laula nyt!" Mutta lintunen laului, vaan yhä raikkaammin laului.

"Minä onneton!" ja polvilleen painui Aino. Hän katseli ristille, henkeä vetämättä, äänetönnä, ikäänkuin niellen joka ainoan sävelen mikä linnun rinnasta raikahti. Joskus vaan hän vavahti ja kuumat kyynelkarpaleet vierähtivät hänen poskilleen. Mitä hän näki! Hän näki Vapahtajan, näki, kuinka häntä ruoskittiin, lyötiin, kuinka hän ristiin naulittiin — ja Hän kärsi kaikki ääneti, rukoillen — rukoillen murhaajilleen taivaan armaa. —

Kuva kirkastui — koko tapauksen yli näkyi avattuna taivas — sovinto oli tehty. —

Ääretön, käsittämätön rakkaus!

Tämä tunne hämärästi valtasi Aidon sydämen — hän katselemistaan katseli, kunnes kirkastettu ilo säteili hänen kasvoistaan, hänen rintaansa palasi riemu ja rauha. "Minä olen saanut anteeksi," hän sammalteli ja niin riensi kukkasen luokse, suuteli sitä, suuteli hellästi, lausuen: "Hänen tähtensä kaikki!" Kukan otti hän käteensä:

"Sinä et saa surra, et sureksia — jää hyvästi! Nyt minä sinua vasta oikeen rakastankin, rakastan kovemmin, kuin koskaan ennen. Te'e nyt hyvää, ilahuta onnetonta!"

Pian Aino kukkinensa riensi ulos. Hän katseli; tuolla, tuollahan istuu kivellä kerjäläis-vaimo. Sinne siis. "Tässä annan Teille kukan tuon pienosen iloksi." Kerjäläis-vaimo hymyi: "Ei hän ymmärrä siitä iloita; tuokaa ennemmin palanen leipää ja tilkka maitoa." Aino hämmästyi: Tuo lahja, joka hänessä oli niin kovan sodan synnyttänyt, sekä halveksittiin, hyljättiin. Toisessa tuokiossa Aino tuulena tupahan riensi.

"Tämmöinen, vähäpätöinen parempi, kuin minun kukkani. — No, olkoon; olisinhan ollut valmis siitä luopumaan. Nyt se on paremmin, entistäänkin paremmin hoidettava. Minä pyhitän sen Hänelle!" — Näin asetettiin kukkanen paikalleen — pantiin sijalleen ja suudeltiin: "Hyvää päivää, sinä olet uusi asukas täällä!" — Kerjäläinen ravittiin lapsinensa. —

* * * * *

Siitä päivästä Aino oli toiseksi muuttunut. Nyt hän aina oli onnellinen. Hän tiesi aina jotakin suurta, erinomaista ja ääretöntä, jota on vaikea sanoa, vaan jota voi tuntea itsessään, jota voi harjotella. Ei hän sitä itsekkään ymmärtänyt mikä tuo avara, käsittämätön, ilon ja onnen tunne oli, vaan aina hän sitä tunsii katsoessaan kieloon tai ristille.

Kasvamistaan kasvoikin kielo ja yhä hellemmin hoiteli sitä Aino. Jopa kukkasot putoivat pois, paljaat tyhjät nuput jäivät niitten sijalle: hedelmät valmistuivat. Näin katosi viehätyksen lumous, vaan sitäpä ei kaivannutkaan Aino: he olivat jo vanhat tuttavat, he tunsivat toisensa, eivätkä sentähden tarvinneet mitään ulkonaisia viehätyks-keinoja. Montakin sydämmellistä kohtausta, monta onnellista hetkeä he näin viettelivät tuossa hämärässä kammiassa illan hiljaisuudessa, tai aamun kultaisessa koitteessa, ja aina niitten jälestä Aino astui ulos iloisempana, ihanampana entistään. —

Ehkäpä juuri nuo hetket, jotka Aino siten vietteli kahden kesken Jumalansa ja kielonsa parissa olivat perussyyinä ja syntyinä tuohon salaisuuteen, jota muut eivät käsittäneet. Ainakin hänen silmästänsä sellaisen hetkien jälkeen säteili rauha ja riemu, joka voi sytyttää kylmänkin sydämen, sulattaa rinnan jääkuoren. Pian kuihtui kielo, sen kauneus katosi, elämä lakastui. Mutta siemeniä sen hedelmästä varisi: siemeniä, jotka uuden kevään kerjetessä olivat valmiit kehittämään uutta kukkaa, luomaan uutta kauneutta. Näin jatkuu suku suvun jälestä: ijäti uusi on luonnon ihanuus.

Vaan kun jo oli unhoitettu kaino kielo, kun jäljetkin sen olostä oli vaipunut varjoon, silloin vielä eli Aidon muisto. Jos joku vapiseva vanhus, tai köyhä emoton orpo kierteli mieron kylmää erää, hän ehkä voi kertoa lapsilleen, kuinka eleli entiseen aikaan näillä ilmoilla immyt, joka, vihkiytyen Herralle, eleli elämänsä kukkais-vuodet siunaavana hyväntekijänä. Ollen itse Herran kukkanen, ei hän sulkeutunut seinien suojaan tai vetäytynyt elämän taistelosta syrjälle, vaan syöksyen sen syvimpään mutaan, alati valmiina rakkaalla kädellään nostamaan langennutta, otti osan kaikesta kurjuudesta omille hartioilleen. Kulkipa hän sekä hyvällä että huonolla säällä kansan keskellä auttaen. Hän kävi sairas-vuoteilla, jakamassa sortuneille lohdutuksen sanaa, hän kävi köyhien kodissa antamassa maallistakin apua ja lievitystä, hän kulki kyljen kujilla, puhellen lapsille Jumalasta ja ihmisestä — synnistä ja pelastuksesta,

taivaasta ja helvetistä; hän kävi kapakoissa ja synnin suojuksissa tarjoomassa kuolemattomille elävää vettä, taikka sanoakseen varoituksen sanan langenneillekin, että tietäisivät, mistä alkujuuresta he luopuneet ovat.

Työtä, väsymätöntä, ahkeraa työtä on elämä ja työssä yksin on ihminen onnellinen, jos hän tekee työtä Jumalassa ja Hänen kunniaakseen.

Tämän tunsi Aino. Hän eli ja kuoli joka päivä, eikä ollut hänelle ihanampaa nautintoa, kuin saada väsyä, oikeen uupua työssään, jonka hän oli Herralle pyhittänyt.

Rakkaudesta hän sai voimaa työhön ja työssä hän oppi oikeen rakastamaan: hän oppi uhraamaan itsensä ja itsekkäisyytensä ja tällainen uhraus on ihmisen oikea onni.

Niin kertoi kansa.

Vaan niinkuin kielonen kuihtui, varistellen vaan siemeniä jälkeensä, niin loppui Ainonkin aika: mutta hän oli runsaasti kylvänyt, runsaasti saa hän niittääkkin, siellä missä kuolemattomuus on kaikilla ja kielotkin ijäti vihriät.

Elämä on rakkautta, rakkaus työtä, työ on oma palkintonsa: se on hengen kehittyminen, sen tarkoitus.

RAUNIOLINNA.

Vanha tuossa on ritarilinna. Sen salit ovat täynnä esi-isäin vaakunaknvia, sen seinillä satoja kauniita urho-muotoja. Siellä on asevaruja, siellä ikimuistoisia muinaisjäännöksiä. Suku suvun jälkeen on syntynyt, elänyt ja askarrellut mainetoissa ja sitten astunut haudan hämärään varjoon. Moni on jättänyt jälkeensä nimen, joka ei koskaan historian lehdiltä katoa, moni on jättänyt jälkeensä lukemattomat jalojen metallien aarteet. Kukin on jättänyt siitä jälkeensä muiston, mitä hän on enin rakastanut. —

Niin käy yhä edelleen; suku laajenee, kasvaa tai kuihtuu, kuolee; mutta maa, jossa he syntyivät ja elivät kätkee parhaiten poikainsa työn pääomanaan, josta seuraavat vuosituhannet nauttivat korkoa. Aina elää se mikä elää ansaitsee, mutta unhoitus peittää kunnottoman ikuiseen pimeyteen.

* * * * *

Tuossa on rauniot ikuisen muurin, tuossa on jäänökset monien tuhansien kätten työstä — astukaamme hetkeksi tuon kiven varjoon; kaivakaamme esille muistojen unelmat. Älköön yö niitäkään peittääkö, ehkäpä tulevat sukupolvet älyävät tapausten melskeisen menon.

Tuossa, tässä ympärillä, jokapaikassa on maa peittynyt unheen usvahan.

Historian hengetär vetää verhon syrjälle.

Nyt muuttuu näköala:

Maa on aivan harvaan asuttu.

Metsä peittää tiheällä verholla sen pinnan ja tuhannet järvet lainehtivat tuhatvuosien rauhassa. Häiritsemättömässä levossa katselee metsän nopsajalkanen karja tuon ikuisen, asumattoman salon sydämissä; suloisimmassa rauhassa uiskelevat lintuset järvien sinivesiä.

Aniharvoin saapuu joku lyhyt, tihrusilmäinen mies onkimaan kaloja kaukaisesta lammista. Hän on karvaiseen nahkapukuun puettu, rauhallinen ja hiljainen istuissaan kaatuneen puun tyvellä kaislaisen rannikon äyräällä. Tuhansia haarasarvisia nautoja lypsää hän mieluimmin, niitten maito, liha ja juusto on hänelle kylliksi. Ainoastaan joskus pistää hänen päähänsä käydä koettamassa kalaonneaan kaukaisessa lammissa salon synkässä kohdussa. Mutta asuntonsa hän kivistä kiukaanmuotoiseksi rakentaa; naapureistaan ei hän paljoa tiedä, ne ovat kovin etäällä hänestä; tilaa on kyllä ja laitumia tarvitsevat tuhattiset laumat; varsinkin talvella kun sammalia lumen alta etsivä peura tarvitsee avaramman alan.

Näin elelee ensimmäinen asukas Suomen niemellä; pienet ovat hänen vaatimuksensa, vähäisen muokkaa hän luonnon ikuista emoa: hänen elältäjänsä on peura.

Hän on Lappalainen.

Aikaa kuluu.

Yhä lukuisemmaksi käy kiukaitten luku, yhä pienemmäksi tila ja ahtaammaksi ala Suomen eteläisessä osassa.

Siirtyy silloin osa pohjoisemmaksi; yhä laajemmalle kaartuu Lappalaisen asutus; mutta vielä on rauhassa neitsyellinen luonto, vielä sen utaret venyttelemättä. —

Silloin näkyy idästä päin sininen savu, korkealle kiehtoilee se kirkkaana kesä päivänä. Mitä se on? kysyy Lappalainen peuraltaan; mitä tietää suunnaton savu idän ilmalla? Suuri se on kiukaan savuksi, liian suuri noentalaisenkin nuotiotuleksi. —

Arvelee, ajattelevi siitä koko Lappalaisheimo, vaan ei saa selvää kukaan, ei edes noitarumpu.

Tuleepa viimein paimen, joka on kaukana käynyt, kulkenut soita, kulkenut maita yli vesien ja vuorien. Hän sanoo ja nimeääpi: jo tiedän kun tiedänkin tuon tulen, savun synnyttäjän. Se on kasken palo; suuren suuri salomaa, ja tiheä läpipääsemätön metsä kasvoi ja pedot, metsän vikkellä vilja häiritsemättä elostelivat, se on maahan kaadettu ja kokonaan palamaan sytytetty.

Kuka on sen rojhennut tehdä? Kysyi sokia lappalais-eukko, joka oli kuuluisa loihtutaidostaan. Hänen peuransa ensi-vuonna ruttoon kuolkooot. Heillä ei peuroja ole, vaan elävät aivan omituisesti, sanoi paimen. Teroitetuilla kivillä he metsän vähitellen kaikki noin maahan kaatavat ja polttavat ja tuhkaan, siihen pieniä jyviä sirottavat, tuosta, he sanovat, nousee tuhartinen touko, sato, vilja tai miksi he sitä sanovat. Niitä jyviä he sitten keittävät, siihen vähän suolaa panevat ja niin syövät. —

Sitä paitsi on heillä toisenlaisia, pyöreitä, punaisia siemeniä, joita he myös kylvävät. Niistä he sanovat kasvavan kakkoja, pieniä, pyöreitä kakkoja, jotka he nauriiksi sanovat. He hautaavat ne kuoppaan, panevat kiviä päälle ja kivien päälle he tekevät valkean; näin he saavat mitä he nimittävät naurishaudaksi. —

Mitä väkeä ne ovat? kysyi lappalais-vanhin.

He nimittävät itseään Hämäläisiksi. Puhuvat kieltä, jota minun oli vaikea käsittää; laulavat kauniita lauluja ja kertovat tuhansia tarinoita.

Joka vuosi siirtyvät he yhä tänemmäksi; ensi kesänä tulevat he jo tälle paikalle.

Huu! he hävittävät meiltä sammalet ja ryöstävät meiltä porot. Mennään pois! huusi lappalais-eukko.

Onko heitä paljon? kyselevät miehet.

Paljon, paljon; aina enemmän tulee heitä, mitä edemmäksi menee. Miehet käyvät utterasti metsästämissä, tappavat karhuja, kuni leikillään ja juoksevat kilpaa susien kanssa.

Koreita, nopeita ja väkeviä kaikki, paljoa suurempia kuin me.

Oi — oi! huokasi noita-eukko. — Kyllä tulee hirveät ajat. Kenpä se olisi tuhkana tuon pyhän pihlajan juurella. —

Pieneksi kyllä tämä laidun on käynyt ja sammalistakin pian tässä puute tulee; tuolla kaukaisella ilman-rannalla, missä talvi-illoin nuo punertavat tulet välkehtii, siellä sanotaan paljon sammalta olevan. Siirtykäämme vähäisen sinnepäin, puheli lappalais-vanhin. —

Kaikki he kokosivat pienet kalunsa, nahkalaukkuun selkäänsä, kukistivat kiukaansa sekä muuttivat pohjoisemmaksi.

* * * * *

Ajan kuluessa tunkivat Hämäläiset yhä enemmän länteen päin. Kivikirveillään kaasivat he kaskia, tappoivat metsän turkkinisiskaisia asukkaita ja naiset jauhoivat jyviä kahden kiven välissä.

Tapiota ja muita metsän jumaluuksia rukoilivat metsästäjät erää käydessään, samoin emännät karjaansa metsään laskiessa ja paimenet saloa samotessaan. Vaan immet lauloivat haaveillen Ainoheidistä ja Väinämöisestä; partasuut urhot lausuivat Kullervorunoja.

* * * * *

Tuli sitten toinen aika. Aika paljoa parempi. Kivikirveet oli heitetty nurkkaan; jo oli rauta-aseita talossa. Nyt ruvettiin petoja toden tiestä kilvan ahdistelemaan, otuksen saanti huononi päivästä päivään ja kalastaminenkin oli vähän tuottavaista kansaa kun karttui yhä. Mutta rautainen sahrat kuokka oli

mainio kalu; pian tulivat sahrat ja aurakin avuksi. Nyt käytiin maaemoa muokkaamaan. Luonnon neitien aika oli mennyt; siihen käytiin kaikin tavoin käsiksi. Oli tosin vieläkin matkaa naapurusten välillä; vielä nytkin kalavedet olivat kymmeniä penikulmia avarat, eikä vielä puuttunut saloilla samoileva kontio, ilves, susi, kettu, näätä eikä naali metsästäjän jousen tieltä. Vaan olipa sittenkin suuri mullistus tapahtunut; ei tyydytty enää siihen mitä luonto äiti hyvän hyvyydestä ihmislapsille lahjoitti, vaan oli ryhdytty keinoihin, jolla tämän äidin nisät saatiin runsaammin uhkumaan; heruteltiin, heruteltiin vaan uinuvan utaria.

Asutus oli jo levinnyt meren rantaan saakka. Saarille ja rannikoille oli rohkeampi, seikkailuksia haluava osa asettunut ja niin nyt käytiin purjehtimaan ensin lähelle sitten etäämmälle. Hui kuinka raittiisti merituuli puhalsi, oi kuinka ihanata oli kylpeä sinervässä aallossa! Tuo oli elämätä. Sitä täytyi nauttia; ja niin laskettiin yhä ulommaksi. Rautakalut tulivat joka vuosi paremmiksi, niitä saatiin viljemmältä ja halvemmalla hinnalla; jo sai kirveen sadalla oravan nahalla. Nytkös pursia rakentamaan. Yhä suurempia, yhä suurempia ja parempia. Jopa tuolla komealla purrella voitiin ulapalle uskaltaa. Rohkein veitikka istui laulaen perähän ja niin laskettiin yli siintävän selän; tuossa saavuttiin saaristoon; keskellä kuohuvaa läikkää nousi tuhansia teräviä kallioita, kareja ja saaria. — Kuka täällä asui? — Astutaan maalle, etsitään, etsitään. Ei koko saaristossa ketään asu. Tyhjähän tämä on. Se on kai kalojen — se on Ahvenanmaa; ivailee perämies. — Se oli Ahvenanmaa. Sieltä palattiin ensimmäisellä kerralla, toisella kerralla laskettiin yli Ahvenen meren, käytiin Ruotsissa. Asukkaat siellä uppo-outoja olivat; he kovin peljästyivät nähdessään outoja miehiä mereltä tulevan, polvihousuissa, haljakassa ja karvalakissa. Nauraen hyppäsivät merenkulkijat maalle, ottivat, mitä saivat, varsinkin erittäin hyviä kirveitä y.m. rautakalua. — Nain kun palasivat rikkaina meriretkeltään, eivät malttaneet olla toistakin retkeä tekemättä, läksipä mukaan useampia pursia ja niin syntyivät ryöstöretket meren taakse.

Kauan niitä rauhassa harjoitettiin, vaan kerran saapui suuri laivasto, laivassa paljon vierasta väkeä ja joukossa vieraan meren takaisen maan kuningas sekä eräs hengellinen herra, piispa. Nämät tahtoivat tuoda maahan uutta uskonoppia, oppia Jumalan rakkaudesta, joka ei syntisiä hukuttaa eikä rangaista tahdo, jos he vaan uskovat Vapahtajaan Kristukseen, joka ristillä kuoli. Tämän opin arveli kuningas hävittävän kansasta sotaisan retkeilevän mielen ja ryöstöhalun. Vaan sitä eivät tahtoneet Suomalaiset. He tahtoivat pysyä uskollisena Ukolle, joka oli heidän Jumalansa. Täytyi silloin kuninkaan väkivalloin astua maalle. Hän tuli tähän, missä silloin oli "lapinraunio" eli Lappalaisten kukistettu kiu'as.

Tähän silloin rakettiin korkea muuri, muurin päälle torni ja torniin asetettiin varustus-väkeä. Se tehtiin maassa kastettavien kristinuskolaisten suojaksi.

* * * * *

Monia vuosisatoja myöhemmin asui tässä mainio mies, Suomen mainio piispa. Hänellä oli joukko nuorukaisia, Suomen kansan lapsia, joita hän tahtoi kansalle valoksi kasvattaa viisaudessa ja hurskaudessa. Yksi niistä istui muurilla katsellen iltaruskon kultaamaa maaseutua. Se oli jo viljeltyä. Ylisten ympäri näkyi laajoja viljavainioita. Pari kirkkoa korkeine tornineen näkyi ilman-rannalla. Mutta vainioilla askarteli ahkera maanmies; tuhansia työmiehiä oli utterassa toimessa. —

Se on Suomen kansaa, minun kansaani, huokasi nuorukainen ja outo, polttava tunne lämmitti hänen rintaansa.

Silloin kajahti luostarista iltakellon ääni; nopeasti nousi nuorukainen. Kerran vielä hän vilkasi ympärilleen, ikäänkuin painaakseen sieluunsa kuvan, joka oli häntä ihastuttanut. — Sitten hän nopeasti riensi luostarin kirkkoon, jossa iltaruskos, messuineen latinan kielin pidettiin. — Kirkas kyynel kiilui hänen silmässään, kun hän tuli kirkosta — Niin outo, käsittämätön tuska painoi häntä. Hän oli rukoillessaan tullut ajattelemaan niitä monia kansansa lapsia, jotka eivät edes rukousta käsitä, jotka eivät voi lähestyä Jumalaa, Vapahtajaa ja pyhää Jumalan emoa, syystä, ett'eivät käsitä sitä kieltä, jolla heitä rukoillaan. — Oi — onkohan tuo oikein, vai olisiko se synti kääntää rukouksia kansan kielelle? —

* * * * *

Puoli vuosi sataa on kulunut. —

Tuo hyvä piispa on kuollut; hänen sijaansa on tullut uusi piispa, suomalainen, oppinut piispa. Hän on itse ollut Saksan maalla, jossa niin suuria asioita on tapahtunut; siellä on kumottu vuosisatojen — vuosituhanten rakentama ennakkoluulojen, ihmis-oppien ja intohimojen väärään saattama aatevalta, uskonto on vapaa, ihmisten omattunnot kahleettomina. — Sieltä on tuo nykyinen piisпамme itse uskonpuhdistajalta Lutteerilta saanut kiittävän todistuksen. — Hän on nyt kotonaan; istuu pöytänsä ääressä.

Hänellä on kädessään kirja; sen lehtiä hän kääntelee, lukee ja katselee tyytyväisenä. Vihdoin laskee hän kirjan kiinni; astelee edestakaisin lattialla ja lausuu: Vihdoinkin! Suomen kansakin alkaa elää; sekin

saa oppia Jumalaa tuntemaan, sekin saa valtakirjan lähestyä sitä omalla kielellään. — "Kyllä hän kuulee Suomenkin kielen, joka tuntee kaikkein mielen." — Tässä on ensimmäinen kirja; siinä on kansani aapiskirja. — Hän oli tuo nuorukainen, joka viisikymmentä vuotta ennen kysyi tuskastuneena: onko synty kääntää rukouksia kansan kielelle? Hän oli Mikael Agricola. Vastauksen kysymykseensä on hän antanut elämänsä työllä.

* * * * *

Sata vuotta oli kulunut. Taas istui Suomen piispa samassa huoneessa, missä sata vuotta ennenkin. Hänen edessään oli suuren suuri kirja; sen sivut oli kullalla silattu ja komea nahkainen päärme sen kansissa oli kultaan kuvattu.

Nyt siis, piispa lausui, nyt on Suomen kansalla Jumalan kokonainen pyhä sana, tässä on sillä aarre, joka on ainoa katoamaton; aikojen melskeet eivät sen arvoa vähennä, eikä mikään onnettomuus riistä onnea siltä, jolla on tämä kalleinna tavaranaan. Tämä on ensimmäinen suomalainen raamattu. Sitten avasi hän suuren aikakirjan ["Chronicon episcoporum Finlandensium"], jossa oli kaikkien piispain ansioluettelo; sen lehtiä hän käänteli, väänteli, luki ja tutki! Mikä kumma, sanoi hän äkkiä. Lyöden kirjan kiini — onko mahdollista? sanoi hän, avaten kirjan uudestaan; tuossahan on tasan 100 vuotta tätä ennen kirjoitettu: ensimmäinen suomalainen kirja tullut painosta; ja sen sivuun on kirjoitettu kertomamerkkien sisälle: "kyllä se kuulee Suomenkin kielen, joka tuntee kaikkein mielen." — Niin, se oli rakkaan Agricolan lause; se on Suomen kansalle opetettava, sen muistoon säilytettävä. —

Ja niin otti piispa muistokirjansa, kirjoitti lauseen siihen ja siitä se on painettu ja muillekin opetettu.

Mutta piispa istui kau'an iltaisella ajatuksissaan; ja levolle laskeutuaan hän lausui: Niin menee sivistys-tyo vähitellen eteenpäin; satavuotta on pieni aika kansakuntain, ihmiskunnan historiassa ja kuitenkin siinä on jo monta orasta ehtinyt kuihtua taikka tähkälle tuleentua. Kukapa olisi voinut Agricolalle sanoa: sata vuotta tämän jälkeen on Suomessa oma yliopisto, on raamattu Suomen kielellä. Kiitos olkoon Jumalan, kansamme edistyy kuitenkin. — Piispa nukkui. — Mutta unessa hän näki sata vuotta eteenpäin. Hän kulki Suomen soita ja saloja; siellä oli nälkää, oli sota maassa. Viholliset ryöstivät Turun kaupunkia ja hallitsivat maata. Piispan täytyi paeta; hän meni syvälle sydänmaahan. — Sinne hän pakeni ja siellä oli pieni mökki. Mökissä oli köyhä sokea eukko pienen poikansa kanssa. Leipää ei ollut, ainoa ravinto oli nauriit, joita paistettiin ja suolan kanssa syötiin. — Piispa oli kovin suruissaan. Mutta eukko oli tyytyväinen; illalla lauloi hän ulkoa ehto virren, poika luki ilta-rukouksen ja niin he nukkuivat, ikäänkuin onnellisimmat ihmiset maailmassa. —

Ovatpa he kuitenkin onnellisia; heillä on sielun ravintoa; he osaavat lukea ja rukoilla, sanoi piispa ja samalla hän heräsi. —

Sepä oli kummallista unta, hän sanoi. Onkohan se ennustus? Koska tämä kovapäinen kansa osaa lukea niin, että joka mökissä olisi Jumalan sana surujen lohdutuksena?

Kukapa sen tietää?

Näin kysyi raamatun kääntäjä Jiska Rothovius.

* * * * *

Sata vuotta on taaskin kulunut, kuollut on Jiska Rothovius; mutta Suomen kansa ei ole kuollut. Tosin sillä on kova, ankara aika kestettävänä: koetusten tuima tuli, joka sen kaikkia voimia jännittää: rutto, nälkä ja sota ovat viimeisen vuosisadan kuluessa vuorotellen sen vieraina olleet; isoviha on verilaineillaan huuhtonut sen mannerta ja tuhkana sekä raunioina ovat kansan tuhatvuotisen viljelyksen hedelmät. Mutta ajalla kaikkein pimeimmällä on säilynyt se hengen viljelys, jota Agricola oli alkanut, Rothovius jatkanut ja Petraeus innokkaasti edistänyt. Ajan myrskyisimpäin aaltojen lomassa on Suomella piispana mies, joka sivistys-laihon juurruttaa ja kastaa taisi. Hän kulkee ympäri maata, tutkii pappien kuntoa, kirkkojen ja pappiloin tilaa. Eikä vaan niitä, mutta kansaakin, itse alhaista väestöä hän tutkii. Sen tietämättömyys kristinopin pääkappaleissa häntä huolettaa. Ei, tämä ei saa näin olla, kansan, joka on näin kau'an ollut kristin opin ulkonaisien etujen nautinnossa täytyy saada sen sisältö, sen voima ja henki elämäkseen: Suomen kansan täytyy tulla lukutaitoon.

Näin hän miettii, eikä hän ole toimeen panematta, mitä hän kansalle hyväksi miettii, jokaisen papin, jokaisen lukkarin täytyy ryhtyä toimeen kansaa lukemiseen saattamaan, jokaisen, joka pyrkii esille Herran ehtoolliselle täytyy tuntee uskonopin, jota hän tunnustaa, täytyy itse osata omistaa kirjatietoa itselleen. — Näin työskentelee, puuhailee ja toimii hän, tuo voimakas piispa, jonka jokainen Suomen poika ja tyttö jo tuntee: Johannes Gezelius.

Mitä emä laulaa, sitä poika visertää:

Joh. Gezelius nuorempi täytti, mitä hänen isänsä oli alkanut; ja kun se tuli tuo hirveä koetusten aika; kun alkoi ison vihan myrskyinen aika, silloin oli Suomen kansalle näitten miesten toimen ja työn hedelmässä aarre, joka ei haihtunut, vaikka koko vuosisatojen viljelys meni hukkaan; vaikka kylät ja kaupungit jäivät autoioiksi, kirkot papitta ja talot asujamitta, niin kuitenkin, missä oli asujia erämaan korvissa tai metsän luolissa, missä viljelyksen kaukainen ääri oli säilynyt sulana, siellä oli lukeva kansa, Jumalan sanaa rakastava kansa elämässä. — Ison vihan myrskyinen aikakin loppui; tuli rauhan lepohetki jälleen: vaan ei pitkä. Verivainolainen risteili. Sota jälleen maassa: pikku-viha oli syttynyt: Turku joutui vihollisten valtaan, maassa hallitsi Venäläinen: Vaan silloinkin säilyi kansassa sivistyksen perustus: lukutaito; köyhtyneen, vaivatun, alituisessa hengenvaarassa elävän kansalaisen ainoa katoamaton lohdutus oli Jumalan pyhä sana. Rothoviuksen uni oli toteutunut.

Sota ja rauha vaihtelee; aika edelleen kuluu. Monta vaihetta seuraavakin vuosisata Suomen kansalle soi. Viimeinen ankara sota, sota, jossa maan kuulu kunnia verellä kirkastettiin, maalle ostettiin itsenäisyys, kansalle valtakirja astua Euroopan sivistyneitten kansain joukkoon, sekin sota oli kunnialla suoritettu, ennenkun seuraava vuosisata jälleen valkeni. Mutta rauniona oli silloin linna, jossa katoollisen ajan piispat olivat rauhassa uneksuneet, ja jossa ennen heitä munkki venytteli jouhipaitaan puettua ruumistaan ja lepäsi kovain kidutusten perästä pitkän unettoman yön. Vaan hän ei ehkä arvannut että samassa paikassa, jossa hänen erakkomajansa oli, oli ollut Suomen ensimmäisen asukkaan suoja. Lappalaisen kiuas oli tosin tuossa kukistettuna, vaan siitä ei munkki osannut aavistaa, että hänen edelläkävijänsä oli tuo pieniläntä, tihrusilmäinen poron-kesyttävä, jonka asutus ei ole voinut jättää muuta pysyvää jälkeä, kuin tuommoisia kokoonkukistettuja kivikasoja. — Eikä hän varmaan sitäkään tiennyt, että vuosisatoja jälkeempäin uhkea piispan-linna olisi samalla sijalla, kunnes sekin vuorostaan kerran muuttuu tuommoiseksi kokoon kutistuneeksi kiviröykkiöksi, jota ei muutoin voi eroittaa "lapin rauniosta", paitsi että se on ko'oltaan suurempi. Ja kun taas on vuosisatoja, vuosituhansia kulunut, kuka silloin kaivelee sammaltuneita kiviä, vaivaten päätään ajatellen mikä ihmeellinen raunio siinä on? Ehkäpä silloin joku tiedemies viisastellen sanoo: kukapa tietää, vaikka siinä kerran olisi piispakin asunut; vaan ehkäpä toinen siihen vastaan väittää? mokoma kivikasa lienee vaan lapinraunio. Vaan oikeen he kumpikin arvelevat.

Se on sekä lapinraunio että piispanlinna. —

KUUSEN ALLA.

Iltama hiirenpesässä.

"Huu kuinka tuulee, piip, piip," pieni pensas hiiri kitisi, kätkeytyen syreeni-pehkoon, tuossa kartanon edustalla. "Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto," viisas, kokenut metsähiiri, mielti juosten korkean kuusen juuren alle.

"Se oli nyt ihmisten mieli-lause," tuohon orava tokaisi jonka pää oli juuri hiiren kolossa, mutta häntä heilui ylhäällä, niinkuin suuri viuhka.

"Mene sinä ylös oksillesi," hiiri lausui, työntäen oravan pään kolosta pois ja juosten pehmeään pesäänsä; "minulla ei ole ensinkään halua antautua sinun kanssasi pakinoimaan näin hirmuisessa ilmassa."

Kiitoksia paljon kohteliaisuudesta rouva emähiiri, orava ivaili poistuessaan. — "No se nyt on oikea kiusankappale, tuo orava tahtoisikun kai muka tulla minun pieneen pesääni; eihän siihen sitten enää muita mahtuisikkaan; mutta sinä pieni hiirulainen, mistä sinä sitten tulet tämmöisessä sateessa?" "Minä tulen niityltä; voi hyvä Luoja! kuinka minä peljästyin!" — "No, mitä lapseni?" "Kotkaa, kotkaa! oikeen hirveetä kotkaa," hiirulainen vinkui. "Ei suinkaan se ollut kotka, kai se vaan oli haukka," äiti emähiiri selitteli. "Ei niinkään, se oli varmasti kotka, se tappoi suuren myyrän — ajatteles nyt — koko elävän myyrän, joka oli paljoa suurempi, kuin sinä äiti kulta." "Vai niin, lapseni; mutta tiedäppäs, että kotkan ja haukan ruumiillinen ero ei ole niin suuri kuin heidän hengellinen arvonmukainen eronsa, näetkö. Kotka on arvoltaan kreivi, vaikka hän olisi kooltaan kuinka pieni ja suuri kotka on kuningas — niin se on kaikkien lintujen hallitsija. —

"Haukka taas on vaan vapaaherra." —

"No kyllä se oli kreivi kotka, äiti, se oli varmaan kotka." — "Mutta ole nyt kiltti lapseni, meille tulee vieraita tänä iltana."

"Vieraita, vieraita," koko perheen poikaset vinkuivat, "Kuka tulee?"

"Tulee keijuis-väkeä, pikkusia keijukais-impää, nuoria herroja pensas-hiiriä, suuri seura yökköjä y.m."

"Yökköjä! Hm kuinka hauskaa, hauskaa! Mutta sanoppas äiti, onko siinä perää, että yököt voivat lentää?"

"Perää siinä on lapseni, hän levittää sen hienon sametti-vaippansa jonka ensi katsannolla luulisi vaan sade vaipaksi ilmaan, liehuttelee sitä molemmin käsin ja lentää aivan kuin pieni lintu."

"Huh, huh! kuinka hauskaa!"

"Sitä paitsi olen unhottanut kertoa, että itse kotikuusemme haltiatar, tuo vanhan vanha Sinipiika, jolla on satulipas kainalossa ja kultakannet lippahassa, on myöskin luvannut tulla tänne; sillä hän sanoi iloitsevansa nuorten seurassa, ikään kuin olisi hän itsekin nuori neitonen vasta."

"Ai! piippipii!" hiiret kaikki vingahtivat ja niin siinä käytiin pitoja laittamaan.

Olipa siinä jo pöytä valmis: suuri kaarnan palanen pöytänä, jolla oli puolitoista herne-palkoa, parikymmentä jyvää, pieni lihanpalanen, tikkuuntahrattua voita, sirunen juustoa, kuivanutta taikinaa y.m. y.m. kaikkea hyvää, jota metsähiiri suurella vaivalla oli kylästä raastanut, voidaksensa tarjota vierailleen vähän paremman illallisen, kuin joka päivä saadaan; sillä hän piti paljon emännän arvostaan.

Pian tulivatkin vieraat, toinen toisen jälestä, sillä rinnakkain ei ole tapana ovesta kulkea ja kaikki he olivat hyvin kohteliaita, iloisia, sukkelia nuo vieraat, vaikka ilma ulkona oli erinomaisen ikävä. Kun kaikki olivat saapuneet sytytti eräs metsähiiri-neitosista kynttilän palasen, jonka hän jo vuosi sitä ennen jouluyönä oli "niistänyt" tuolta kartanosta, ja koko seura nyt leikkimään, syömään ja riemuitsemaan. Kaikki olivat erittäin iloisella tuulella; ainoastaan tuo vanha Sinipiika ei ottanut osaa nuorten leikkiin, vaikka hän iloisesti nauraen katseli. — Väsyivät siinä leikkiin ja telmeesen nuoretkin vihdoinkin ja silloin tuli Sinipiikan vuoro johtaa illan iloa. Sillä emähiiri, itse talon taitava emäntä pyysi häntä kertomaan sadun, Kotikuusen sadun, jotta nuoretkin saisivat kuulla, mikä kuusi se oli, jonka alla he asuivat, jonka juurella he olivat lapsuuden leikkiä lyöneet.

Alkoipa silloin vanha Sinipiika — joka ei suinkaan ole sama kuin vanha piika — avata satulipastansa. Hän kirvoitti kulta kanteleensa, jännitti sen kieliä, koitteli ja soitteli. Kaikki seisoivat kuin lumotut. Siinä kuulivat he säveleitä jo ammin unhoitettuja, kaikuja kannessa, neljännessä polvessa. Silloin elettiin tässä hienosti; korkeasti jalosukuisia ja jalosukuisia neitiä, ylevämielisiä, korkeasti-jalosukuisia kreivejä, vapaaherroja ja ritareita kävi vieraissa joka päivä. Nuorison uljasta leikkiä, iloista, kaikuvaa naurua ja vallatonta, ylimielistä kisaa oli kuusen ympärillä joka päivä nähtävänä. Voimakkaita ritaripainia ja keveitä karkeloita nähtiin vuorotellen.

Ikävyys, jörömäisyys ja yksinäisyys oli maanpakoon julistettu. Väki oli hienoa, tavat olivat hienompia. Monasti minä istuin tuolla kuusen latvassa, katsellen nuorten hurjaa iloa, eikä kukaan heistä tiennyt, että minä kirjoitin kirjaani kaikki mitä näin taikka kuulin. Minusta olikin niin hauskaa nähdä heidän sydämmensä pohjasta tahtovan salata kaikkia toisiltaan, vaan minä sen sijaan näin heidän kaikkein mietteensä. Olipa se kirjava seura, joka vilisi herra vapaaherran ympärillä: kaikki hyviä ystäviä, sydämmen ystäviä, mutta ei kukaan heistä olisi oikeastaan hänen edestään pikkusormeaankaan uhrannut.

Yksi ainoa oli, jota herra vapaaherra tuskin tiesi olevankaan, joka olisi antanut henkensäkin hänen tähtensä. Mutta tämä oli niin itseksensä ja erillään hänen seurastaan, ett'ei kukaan, paitsi minä, joka istuin kuusen latvassa ja katselin, voinut aavistaakaan hänen mietteitään.

Hän oli sokea, sievä ja jalosukuinen neiti, jonka tummista silmistä säteili innokas sielu. Aina osasi hän löytää jonkun syrjäisen paikan, jonkun lomahetken, joka voi kätkeä hänet huiman ja hällisevän joukon pauhusta. Yksinänsä istui hän silloin, silmät luotuina korkeuteen ja sydän täynnä tulsia tunteita. "Jospa hän tietäisi!" huokasi hän eräänä iltana taasen istuessaan pensaikossa erillään muista, "jospa hän tietäisi! vaan ei; sitä ei hän saa koskaan tietää." — Äkisti nousi hän ylös, katsoi hetkisen liikkumatonna kirkkaasen korkeuteen ja liehui lintusena jälleen pauhaavan nuorison pyörteeseen. —

Samana yönä — oli kaunis kuutamo-yö — istuin minä valvehella kuusen latvassa, katsellen ulos meren ulapalle, jota kuutamon kirkas hopeavirta ihanasti valaisi. — Silloin kuulin minä yhtäkkiä jotakin rasahtelevan kartanon puolella. —

Katsoessani sinne näin nuoren herra vapaaherran levoton käyskelevän esikäytävällä. Hurjasti aaltoili tuo avonainen povi, jota yön tuulonen hiljaa jäähdytti.

Ääneti, hiljaa käykseli hän kau'an, mutta silmistä loisti tumma synkeys, mielen katkeruus. —

"Kurjaa on tämä elämä!" virkkoi hän vihdoin; "joka päivä niin suuri naamiohuvi. Niin monta ihailijaa — tai liehtaria, eikä yhtään ystävää. — Vai, niin suuressa joukossa olla yksinään." — Hän seisahtui ja kuunteli; oli kuin joku ovi olisi au'ennut. Todella aukeni ovi — käytävälle astui tuo jalo, haaveksiva neiti. Vapaaherra oli kiini kivettynyt. Neiti ei ollut häntä huomannut, vaan astui ajatuksissaan eteenpäin. "Arvo!" lausui hän uneksuen. "Helmi," vastasi vapaaherra. Neiti säpsähti, hän näki herran. Heidän katseensa kohtasivat toisensa. Olipa kuin outo, käsittämätön voima olisi sitonut heidät paikalleen; siinä silmän tähysti, sanaa sanomatta, äärettömässä onnessa.

Enkä tiedä kuinka he siinä katselivat ja seisoivat, niin jopa he astuivat käsi kädessä kuusen juurelle ja siinä vannoiivat valat vakaiset, ikuisen lemmen puhtaana tunnustuksen. —

Tämä nyt oli idyllinen puoli heidän elämänsä sadussa, mutta siitä tuli traagillinen perässä. — Sillä kaikille ihmisille on Jumala niin laatinut, että he saavat osan elämän iloista sekä suruista. Sen olivat nyt nuo kaksi unhottaneet, sentähden täytyi heidän saada sitä runsaampi osa unhotetusta tavarasta, surusta. Sillä ainoastaan ilon kukkealle hengettärelle uhrasivat he parhaan osan voimastaan, parhaan osan henkensä lahjoista. Siinä he vaan riemussa elivät eivätkä ikään muistaneet surua löytyvänsäkään. Mutta niin tavoin ei voitu suuria kokoon saada; heidän runolliset huvituksensa, toinen toistakin kalliimpi, nielivät pian pienet vuotuiset tulot. Menojen puoli kasvoi pian suuremmaksi, kuin tulojen ja niin kävi kassa yhä heikommaksi.

Tämän huomasi herra ennemmin, kuin rouva; vaan hän ei tahtonut sitä rouvalleen sanoa. Hän teki, mitä ei kenenkään pitäisi tekemän, hän lainasi, voidakseen elää niin ett'ei jyrkkää käännöstä syntyisi.

Minä maksan sen pian lisätoimillani, ajatteli hän. Mutta nuo lisätoimet eivät koskaan tuottaneet kylliksi. Velka kasvoi — ja perhe kasvoi. — Jo oli näin kau'an aikaa eletty, kun rouva huomasi herransa laihtuvan, käyvän surulliseksi, eikä juuri koskaan iloitsevan. Syytä tähän ei hän tiennyt; eikä tuo herkkätunteinen herra voinut sitä hellälle puolisolleen sanoa.

— Minä kyllä näin kuinka asiat olivat huonot. Joka kerta kun vieraita tuli, istuin minä kuusessa ja kuiskasin: "hu — huu — kassa: huu — hu kassa!" Mutta ei kukaan heistä kuullut oikeen; jotkut ymmärsivät puoleksi ja jäivät pois — vaan ei kukaan auttamaan ryhtynyt. Niin kului vaikea vuosi.

Elämä ulkonaisesti oli aivan entisellään, mutta sisällinen haaksirikko oli joka hetki tulossa. — Se tuli — hirmuinen.

Oli taaskin yö; kuu paistoi, mutta nyt lumikentälle kylväen loistettaan.

Yksinään valvoi makuukammiossaan rouva. Kynttilä valaisi hänen surun vaalentamia kasvojaan. "Voi kuinka minua levottomuus painaa! Ei uni sulje silmäni, eikä rauha rintaani nukuta. Voi Arvo; missä olet ... missä!

"Minä pelkään — he ovat hänet vieneet nuo julmat rahamiehet — velkavankeuteen! vankeus — mikä kamala ajatus!" —

* * * * *

Vaan kaukana, kaukana pohjoisessa istui synkkänä, liikkumatonna, tuijottaen eteensä kuni tunnoton, — herra vapaaherra. Vankeudessa ei hän ollut; mutta vapautta — vielä suurempaa vapautta hän halusi. Kau'an oli hän taistellut, kau'an turhaan pyrkinyt eteenpäin. Nyt tahtoi hän särkeä tämän pienen rajan, joka eroittaa elämän ja ijäisyyden. —

Mitä oli siellä odottelevana, oliko elämä yhtä kitsas kuin täällä, vai oliko paljoa kitsaampi. — Niin, olipa kumpi tahansa, saihan sen toki alusta alkaa. Näin mietiskeli hän. Äkisti tempasi hän seinältä valmiiksi varatun ampumakalun — yks väläys vaan — ja hän oli alkanut alusta.

Laukaus kuultiin — kuultiin aina etelään saakka, jossa istui kalpeana rouva. —

Hän pyörtyi ensin; tajusi sitten koko tilansa surkeuden ja tahtoi yksin alkaa alusta täällä. "Minä olen uneksinut elämäni suloisen puolen," sanoi hän, "nyt alkaa sen todellinen puoli. Minä osoitan olevani yhtä suuri kuin hän, vaikka en seuraakkaan häntä hautaan."

Hän alkoi elämään todellisesti. Kaikki vieraisilla käynnit, kaikki liehakoitsevat hienoudet, kaikki turhamaiset tavat jäivät sikseen. Ei enää lyöty leikkejä alinaikaa, eikä ujosteleva ritariparvi polkenut karkeloissa permantoa — kaikki tuo oli kuni pois puhallettu. Työtä, varsinaista elämän askareta teki nuori ja vanha. Kaikki oli liikkeellä aamusta iltaan, valveella päivät ja levolla yöt; ja kumma kyllä! tällöinen elämä ei tuntunut kuolettavan ikävältä. Ei koskaan tarvinnut vaivata päätään, millä itseään huvittaisi, aina oli aika kallista, aina päivät lyhyviä. —

Eikä yölläkään puuttunut suloinen uni, joka valoi väsyneihin jäseniin levon makean; tuo muinoin niin

rauhaton rinta tyyntyi uuvuttavissa ponnistuksissa: se aaltoili kyllä kuni ennen, mutta sen aallot eivät elämää tuskalla täyttäneet: he antoivat tarpeellista tasapainoa olemukselle. Monena kirkkaana kuutamoyönä tunkiu minä sisälle avaimen rei'ästä levittämään lahjojani tuolle rasetetulle ja silloin löysin hänet sikeästi nukkuvana rauhan vuoteella. Ainoastaan eräänä kesä-yönä — se oli heidän kihlauksensa vuosi-yö — tapasin hänet valvehella. Surullisena, mutta vakavana, tarmokkaana istui hän katsellen ulos akkunasta, tuonne hiljaisesti värehtivälle merelle.

"Minä muistan" — hän lausui, "kuinka onni hurmaavalla ilollaan huumasi järkeni.

"Elämä! mitä olet sinä? Jakso vuoria, aika, jonka kuluessa on kestäminen, mitä osaksemme suodaan. Se on onnellinen, joka tyyneesti kaikki kestää — se on viisas, joka vähimmin riehuu. No, — mihin auttaa ihmisen ponnistus ja puuha. Ei tuumaa eteenpäin määrätystä rajasta. Mikä on se, jota onneksi luulemme? Mielikuvitus, jonka luomme itsellemme, vaan jonka todellisuutta emme koskaan saavuta. Mikä on oikea onni sitten? Henkemme tyytyväinen työskentely; minä hupsu! Luulin saavani onnen työttömässä nautinnossa: Onni on työtä tekevässä uhrauksessa. Minä rakastin itsekkäästi — minun mielikuvitukseni, minun elämäni varhainen kasvatus — kaikki olivat apuna luomassa virvatulia, ennakkoluuloja, joita vaan tuo rautakoura todellisuus on voinut vaivoin kukistaa. Elämä on elämää s.o. eläminen on kokemusta. Ne jäljet, jotka jäävät henkeemme siitä; mitä maailmassa koemme — ne ovat elämämme historia. — Mikä yhteys, mikä sopu-sointu niillä jäljillä on, siitä riippuu elämämme tehtävä. Minkä tehtävän olemme suorittaneet, siitä riippuu ihmisarvomme. Ihmisarvo, oikea arvo ilmestyy vasta kuoltuamme. Vasta se, mikä jää jällelle, kun erehdysten vahto ja intohimojen väääänsaattama ponnistus, voima, mitä on käytetty turhaan arvottoman aikaan saamiseksi, oikean ja ylevän sijasta, — vasta sitten kun kaikki tuo on kulunut pois, jää oikea arvomme kirkkaana jälkimaailman katseltavaksi. Mitä siis maksaa tuo silmänräpäyksen kestävä tunteitten kuuhu? Oikeastaan ei siitä pitäisi ihmistä onnettomaksi päättämän, että hän on saanut paljon vastenmielisiä kokemuksia, vaan siitä, että ne kokemukset eivät ole häntä voineet opettaa, että hän on sortunut niitten painosta ja unhoittanut pyrkiä eteenpäin. — Olenko minä onnellinen? Sen saa tulevaisuus päättää..." Hän kävi levolle.

Kului vuosia; aika vieräi yhä edelleen. — Jopa silloin eräänä iltana — talvi-aikaan, ajoi kaupungista nuori herra kartanoon. Uteliaisuudesta pilkistin minä sisälle, sillä monta, monta vuotta oli siitä kuin täällä kävi vieraita, varsinkin talvisaikaan. — Olipa nyt kuin entiseen aikaan. Suuri sali oli valaistu, huonekalut järjestyksessä, kuvat kohdallaan, kaikki oli kuin vuosikymmeniä takaperin. Se eroitus vaan oli, että ainoastaan yksi ihminen oli tuossa suuressa salissa. Se oli rouva itse. Hän istui nojallaan sohvalla yhtä mukavasti, yhtä uljasna, kuin viisikymmentä vuotta sitä ennen. Ainoastaan kasvojen piirteet olivat kurttuaisiksi käyneet ja hiukset hopeavalkeiksi. Tyyneenä, levollisena, kuin hallitsijatar hän istui. Ei ääntä, ei sanaa hänen huuliltaan kuulunut. Silmä vaan välistä harhaili ovea kohden. — Silloin aukeni ovi — sisälle astui mainittu nuori herra. — Nöyrästi astui hän ja kumarsi — rouva nousi, tervehti ja vaipui takaisin paikallensa. —

"Äiti!" aloitti nuori herra.

"Herra!..." katkaisi rouva. "Te olette rikkoneet pojan velvollisuuden — Teillä ei ole äitiä." —

"Minä olen rikkonut — mutta sen olen tehnyt rakkaudesta."

"Voiko järjellinen ihminen puhua noin ristiin — voiko rakkaus rikkoa velvollisuutensa?"

"Minä pyydän, kuunnelkaa minua!"

"Hyvä, minä kuuntelen."

"Minä tahdoin sanoa äidille lähteissäni jäähyväiset: minä ymmärsin rikokseni kyllin — mutta sen teki asiain tila mahdottomaksi. Minä ymmärsin, että lähtöni Amerikkaan näyttäisi kaikista itsepäisyyden, tottelemattomuuden ja hurjuuden teolta, mutta minä tahdoin ponnistaa viimeiset voimani auttaakseni äitiä."

"Sinä et uskonut, että äiti voisi ilman sinua auttaa itseään." — —

"Minä pidin velvollisuutenani olla poissa äidin pöydästä."

"Mutta et pitänyt velvollisuutenasi totella äitiä."

"Ehkä saan joka vuosi pienen summan, jonka voin äidille lähettää, minä arvelin; eikä tämä luulo minua pettänyt. Sitä paitsi oli minulla toinenkin puoli ajatuksissani: minä tahdoin oppia vähän maailmaa tuntemaan, tahdoin kokea, pääsenkö omin voimin eteenpäin maailmassa. Tämä nyt oli itsekäs puoli, jota paitsi en tahtois ollakkaan. Sillä mitäs, minä mietiskelin, mitäs tehdään nuoruuden voimilla, joll'ei niitä ponnistuksissa, työssä ja vaivassa kuluteta; mitä hyödyttää tieto ja taito, joll'ei niitä koskaan

käytännössä hedelmälliseksi tehdä. Kotkan täytyy kestää, sen siivet kuivavat, elämä kituu, joll'ei se saa koettaa, kuinka kau'as sen höyhenpuku kannattaa; niin luullakseni käy ihmishengenkin, joka ei hajoita voimaansa, joka ei koskaan uskalla yrittää, mihin se kykenee. Kun näin mietin, en voinut toisin tehdä, kuin tein. Minä matkustin; minä tunsin, että siipeni kannattavat, minä käytin voimaani. Kun sitten sain tietää, että äiti on maksanut kaikki, kun sain kuulla, että rahat, joita joka vuosi lähetin, olivat tulleet perille; silloin tunsin, mitä en tahtois olla tuntematta, tunsin oman voimani, tunsin oman arvoni." poika vaikeni.

Äiti nousi hitaasti ylös; hän kävi toisessa huoneessa, tuli vakavana, arvollisena kuin hallitsiatar takaisin. Hänellä oli raskas mytty kädessään; sen hän laski pojan käteen ja lausui. "Jos olisit tiennyt missä nämät rahat olivat, jos olisit arvannut, etten minä niistä ole penniäkään käyttänyt, olisitko silloinkin tuntenut oman arvosi?"

Poika vaaleni; hän luki kirjeittensä päällekirjoitetut summat, luki kullassa olevan raha-arvon ja vaikeni hetkeksi.

"Äiti!" lausui hän vihdoin verkalleen ja pontevasti. "Minä en ymmärrä sinua?"

"Mutta minä ymmärrän sinun."

"Sinä olet riistänyt minulta ihanimman nautinnon, sinä olet ottanut minulta tiedon, että olin auttanut äitiäni voimani mukaan."

"Mutta sinun ei ole onnistunut riistää minulta sitä nautintoa, jota paitsi en tahtois olla sinun äitisi; sinä et ole riistänyt minulta tietoa, että olen itse ko'onnut, mitä olen tuhlannut, että olen itse maksanut, mitä olin velkaa; minä olen pelastanut itselleni ihmis-arvon, olen voittanut takaisin luottamuksen itseeni ja Jumalaan."

"Äiti! minä myönnän että olet voittanut." —

"Arvo! minä ymmärrän, mitä sinusta tulee. Sinä olet ansainnut olla poikana ylevälle äidille. — Minä tiedän että olet jo itsenäinen mies."

"Kiitos, kiitos siitä sanasta, äitini."

Äiti avasi sylinsä ja poika oli saanut oikean paikkansa äidin sydämessä.

* * * * *

Valkea oli jo sammunut; yö oli levittänyt mustan vaippansa yli avaran maan. Ihmiset nukkuivat, luonto lepäsi. Rouva, tuo vanha harmajahapsi, oli myöskin levolla. Hän oli tuntenut niin ihanan voipumuksen raukasevan jäseniään ja levolle oli hän laskeunut. —

Vaan hänen henkensä valvoi vielä: hän näki edessään nuoruutensa ihanat vuodet, hän näki nuo uneksumisen, haaveilun suloisien ihanat ajat, tuo kaihon ikävän — suloinen tunne oli hänen sydämessään hereillä, tunne, joka karkoitti hänet karkelosalista, eroitti nuorten tiloista ja pakoitti etsimään yksinäisyyttä. Tuossa näki hän edessään kuutamoyön, näki vapaaherran kiharatukkaisen pään, hänen tulta tuikkivan katseensa riuduttavan palon; meren kuutamossa kirkastunut hopeapinta vaahtoili, aaltoili, hänen sydämensä aaltoili myöskin. Hän näki kuusen tumman varjon, kuuli vapaaherran vakaisen valan — ja hänen oma sydämensä vienosti vastasi tuohon miehevään valaan.

Vaan äkkiä muuttui tuo kuva; maa peittyi lumivaippaan, vesi jäättyi ja kylmä tuuli puheli lumihöytäleitä akkunaan. Tuossa istui hänen edessään puoli-ikäinen, surullinen nainen, synkkä epätoivo oli hänen kasvoihinsa ja otsaansa kuvautunut, ei helpoittava kyynel pessyt katseen synkkää kalpeutta. Siinä hän istui; kunnes äkillinen peljästyks, säpsähdys ajoi hänet ylös, hän soitti kelloa, herätti palvelijansa ja lähetti sen noutamaan postia. — Posti tuli — ja nainen luki — hän tuijotti — horjahti — parkasi ja taintui. — Tuo nainen oli hän itse. —

Hän vapisi unessa: hän tunsu jälleen koko sen kauhistuksen, minkä tuo hirmuinen sanoma oli synnyttänyt. — Sitten tyntyi unelma. Rauhaisen, lujaluontoisen naisen hän näki taistelevana puutteen, vaivojen ja ponnistusten kanssa; hiki helmeili hänen otsallaan, väsymys uuvutti työhön tottumattomia jäseniä; vaan lujana, horjumattomana pysyi hän päätöksessään. Vähitellen tottuivat jäsenet työhön, ruumis vaivaan ja henki kieltämykseen. Aika muuttui paremmaksi.

Jopa näki hän edessään velkamiestensä tyytyväiset kasvot; hän tunsu arvonsa olevan pelastetun. Yksi vielä puuttui: hän ei tiennyt koska poikansa, tuo itsenäinen, uljas, joka oli jättänyt kotimaansa, lähtenyt maailmaa koettelemaan ja siellä voittanut ominaisen, jalon pohjan luonteelleen, — koska tuo tulisi. Jopa näki hän senkin — eilis-ilta oli elävänä hänen mielessään: onni, tyytyväisyys ja rauha virtaili tuohon paljon kokeneesen sieluun.

Hän ymmärsi eläneensä, hän oli tyytyväinen elämänsä satuun, josta vakava, surullinen puoli oli hänestä paljoo todellisempi, suloisempi, kuin tuo hurjan-iloinen, kevyt aika. Onnellinen hymyily kirkasti vanhuksen kasvoja ja niin sanomattoman suloinen tunne viemisti hänen sydäntään. Hän heräsi — hän ei ymmärtänyt miksi, vaan hänen täytyi nousta vuoteeltaan, rukoilla ja kiittää Jumalaa, joka oli viimein kaikki hyvin päättänyt.

"Sinä sen olet tehnyt, kaikkivoipa, en minä, heikko nainen mitään voi." —

"Armahda minua!"

* * * * *

Aamu koitti; kirkas, suloinen talviaamu. Hiljaa henkäili tuulonen yli avaran lumikentän. — Silloin kaikuivat sanomakellot saattaen surun sanoman yli tienoon: "vanha rouva on yöllä kuollut."

"Hän oli onnellinen, hän kuoli onnellisesti," sanoivat ihmiset ja se oli oikeen sanottu.

Näin kertoi kuusen haltijatar ja hiiriseurue katseli äänetönnä toisensa silmiin.

"Se oli nyt paljaaltaan ihmisistä," sanoi viimein eräs yökkö.

"Ja niistäkin liian pitkä ja tavallinen," muistutti pensas-hiiri.

"Kiitoksia paljon!" emähiiri sanoi; "nuo pienoset eivät ymmärrä paljon."

"Hyvää yötä!" haltijatar lausui, käänsi lippaan kainaloonsa ja astui kotiinsa kuusen latvaan. —

TULIPALO.

Ihmissielu! Mikä olento? Ei ainetta, ei muotoa, ei paikkaa, eikä mitään aistillista ja kuitenkin väkevin, voimakkain, määrääväisin. — Hengen suuruutta maailma ihailee; vaan oikeata suuruutta se vapisee. Hengen taistelusta paljon puhutaan — vaan oikeassa taistelussa — henkien taistelussa maailma hukkuu, palo ei ole vielä oikein alkanutkaan ja kuitenkin ne sielut joissa on pieni kipinä syttynyt, vinkuvat säikähdyksestä. —

Sytytä koko syttyvä aine, tuo löyhä, tulta kestävä röykkiö, niin on tulipalo valmis. Palakoon, kunhan karsien joukosta kullat jyvät löytyy. Mikä on henki ja mitä se ei ole? Se on olematon ja kaikkialla oleva; se on ainoa todellinen olemus. Sinä kummallinen kaksoishaamu, ihminen. Henki sulla on ja kuitenkin aine sitä kahlitsee. Tahtoisit lentää, vapautua paikan rajoista, kohota puhtaana, ylevä henkenä, vaan aine laahaa perässä — himot myrkyttävät henkesi elämän — himoja maailma palvelee. Hengen suurin, pahin, julmin vihollinen on saanut vallan; se myrkky joka turmelee, kuolettaa oikean elämän, hengen vapaan lennon katkaisemalla — sitomalla tuon suuren, äärettömän tämän pienen, turhan, alhaisen piiriin — se myrkky huumaavalla juomallaan on saanut päihdyttää henkien tunnottoman elimistön, niin että nyt hummaten palvellaan *aistillisuutta*. Ihminen sytyttää helvetin tulen omaan poveensa ja nauraa mitä makeimmasti tälle viattomalle kepposelleen. Kas murhapolttajaa! —

Naura vaan, naura ja tanssi niin kau'an kun — voit. Sillä pieni se aika on, jolla ihmiset sytytettyssä teatterissa tai tanssi-salongissa huvittavat himojaan. Anna tulen vaan hiljaa jäytää — anna sen palaa perustuksissa, pian siitä tulee semmoinen liekki, ett'ei sitä pidätä maa eikä taivas, vaan kaikki mitä sen tielle sattuu, palaa, hukkuu tulimereen. — Niin on himojenkin laita. Ne kasvavat: pieni, vähäpätöinen huolimattomuus tulee tavaksi, tapa muuttuu vaatimukseksi — vaatimus kasvaa hillitsemättömäksi — voittamattomaksi — hurjaksi voimaksi, jota ei peljätä helvetin tuli, ei houkuttele taivaan ilo: Jumala ja perkele ovat saman tekeviä himonsa orjalle — ainoastaan himo, tuo hirveä himo on yksinvaltiainen, julma, säälimätön tyranni. —

Ja maailma puuhaa mellastaa taistelee noita pieniä — turhia — oikkuja itsekkäitä himoja varten.

Hengen oikea olemus jätetään sikseen, taistelu henkenä henkeä vastaan, puhdas henkien sota jätetään alkamatta: ihmiset, nuo päivän lapset, sitä kauhistuvat. Astua henkenä henkien isän eteen ja pyytää päästä osalliseksi hyväin henkien taisteluun pahoja vastaan — on enemmän kuin noilta lyhytikäisiltä sopisi pyytää. — Sitten vasta kun tuli polttaa permanttoa, kun jalkoja kuumittaa, kun luja pohja puuttuu — sitten vasta huomataan, että olisi aika ryhtyä etsimään tulipalon syytä. — Sitten vasta kun Nihilismi uhkaa järkyttää koko yhteiskunnan perustuksia — huomataan himojen hirveä voima. — Ajakaa

edelleen.

Tuli on hyvin sytytetty. Hävittääkää uskonto, pankkaa sijaan järkeisopin kauneimmat kaarnat: kaikki kutistuu. Tuli yltyy.

Miksi? Himot kasvavat, himojen pohjakerros saa uusia aineksia samallakun tieteellinen, taiteellinen, aineellinen kehitys kasvaa. Kaikki auttaa ainoastaan yksilöä paremmin saavuttamaan tarkoitustaan. Vaan mikä on yksilön tarkoitus, kun siltä uskonto puuttuu? — Itsekkäisyys. Vaan itsekkäisyyden kehittynein muoto on aistilliset, hetkeä tyydyttävät — hurjat himot. — Antakaa maailman ohjokset semmoisille miehille, joita himot hallitsee — niin on Nihilismon programmi tuleva käytäntöön — jokainen tarjoo omaa hetkellistä haluaan, jokainen korjaa toisen tieltään — jokainen omistaa itse kaikki — jokainen hallitsee itse kaikkia; lyhyesti maailma, ihmiskunta kestää niin kau'an kun on kaksi ihmistä toistaan vahingoittamaan, toistaan syömään, nylkemään — surmaamaan. Vasta sitten kun kaksi viimeistä ihmistä, kuten Münckhausin karhut, ovat toisensa hukuttaneet, on rauha ja lepo tuleva maan päälle.

Tässä maailman tulevaisuus, jos uskonto hyljätään. — Miksei sittenkin, vaikka uskonto pysyisi? — Niin; miksei, jos uskonto turmellaan, vaan silloin se ei olekkaan oikea tarkoitustaan vastaava uskonto.

Puhuttakoon siis kuinka kauniisti tahansa uskosta ja uskonnosta, joll'ei oma vakuutus ole voittanut himojen voimaa, joll'ei hengen todellinen yhteys Jumalan kanssa ole hävittänyt himon juurta — sydämmessä asuvaa halua — silloin ei vielä ole aljettu sammutus-työtä: tulipalo voi jolloinkin puhjeta esiin hirveällä voimalla. —

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK METSÄ-KUKKIA: RUNOA JA PROOSAA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the

individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You

must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.